

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Кафедра економіки, менеджменту, маркетингу
та готельно-ресторанної справи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять

з освітньої компоненти

«ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ»

для здобувачів вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня

спеціальностей 073 «Менеджмент» та 075 «Маркетинг»

соціально-психологічного факультету

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2022

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 29.04.2022 р.)

Рецензенти:

Виговська Н.Г. – доктор економічних наук, завідувач кафедри фінансів і кредиту Державного університету «Житомирська політехніка».

Назаренко Т.П. – кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

Клімова І.О. – кандидат економічних наук, завідувач кафедри економіки, менеджменту, маркетингу та готельно-ресторанної справи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

М 54 Методичні рекомендації до практичних занять з освітньої компоненти «Економічний аналіз» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальностей 073 «Менеджмент» та 075 «Маркетинг». / Укладач: В.О Іваненко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка. – 2022 – 147 с.

Методичні рекомендації містять програмний матеріал з основ економічного аналізу, відповідні компетентності та програмні результати навчання, плани практичних занять, питання для обговорення, розв'язки типових завдань, а також завдання для самопідготовки, тести для контролю залишкових знань та рекомендовану літературу. Основна мета методичних рекомендацій є формування навиків у здобувачів освіти в частині застосування методичних прийомів економічного аналізу для пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності суб'єкта господарювання в цілому і його структурних підрозділів, а також використання отриманих знань та інформації для розв'язування економічних проблем і формулювання на цій основі економічно обґрунтованих аналітичних висновків та надання пропозицій. Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня економічних спеціальностей та викладачів.

ЗМІСТ

Вступ	4
Програма дисципліни	6
ТЕМА 1. Місце економічного аналізу в системі управління підприємством	8
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 2. Методичний інструментарій економічного аналізу	23
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 3. Методика факторного аналізу	36
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 4. Аналіз виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг	49
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 5. Аналіз витрат підприємства і собівартості продукції	68
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 6. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання	76
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 7. Аналіз наявності та ефективності використання основних засобів і нематеріальних активів підприємства	83
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 8. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	92
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
ТЕМА 9. Загальна оцінка фінансово-майнового стану підприємства та діагностика ймовірності банкрутства	100
План практичного заняття	
Питання для обговорення	
Навчальні завдання	
Тестові завдання	
Рекомендована література	131
Додатки	133

ВСТУП

Освітня компонента «Економічний аналіз» посідає одне з ключових місць у структурі підготовки фахівців економічного напрямку, адже аналітичні навички удосконалюють економічне мислення, дозволяють отримувати системні знання щодо об'єктів дослідження. Її вивчення вимагає від здобувачів освіти обізнаності з матеріалом, викладеним у дисциплінах «Економічна математика», «Економічна теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економіка і фінанси підприємства».

Метою вивчення освітньої компоненти є формування теоретичних знань та практичних навичок з організації та методики проведення економічного аналізу для вирішення аналітичних завдань, сформованих власником в процесі управління господарською діяльністю підприємства.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є: вивчення методичних прийомів економічного аналізу, технології їх застосування для пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності суб'єкта господарювання і його структурних підрозділів, об'єктивної оцінки досягнених результатів економічної діяльності взагалі та її складових елементів (операційної, фінансової та інвестиційної) в статистиці, динаміці та у взаємозв'язку, а також формулювання економічно-обґрунтованих аналітичних висновків та надання пропозицій.

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі професійної діяльності

07 Управління та адміністрування:

	Компетентності		Програмні результати навчання
	Загальні	Фахові	
1	2	3	4
073 «Менеджмент»	ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті. ЗК15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК16. Здатність забезпечувати правову та економічну безпеку функціонування організації, належну якість випущеної продукції	СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації. СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації. СК4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними. СК6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту. СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань. СК14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності. СК15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.	ПР7. Виявляти навички організаційного проектування ПР12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації. ПР16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним. ПР17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

1	2	3	4
075 «Маркетинг»	ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК8. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК13. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК 15 Здатність до системного мислення та самовдосконалення, формування стійкого світогляду та наполегливість у досягненні мети, адаптуватись до вимог економічного середовища тощо. ЗК 16. Здатність до формування системи знань щодо засад організації і планування маркетингової діяльності підприємств в ринкових умовах господарювання та набуття відповідних практичних навичок та вмінь.	СК3. Здатність використовувати теоретичні положення маркетингу для інтерпретації та прогнозування явищ і процесів у маркетинговому середовищі. СК4. Здатність проваджувати маркетингову діяльність на основі розуміння сутності та змісту теорії маркетингу і функціональних зв'язків між її складовими. СК5. Здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу. СК6. Здатність проводити маркетингові дослідження у різних сферах маркетингової діяльності. СК7. Здатність визначати вплив функціональних областей маркетингу на результати господарської діяльності ринкових суб'єктів. СК9. Здатність використовувати інструментарій маркетингу в інноваційної діяльності. СК10. Здатність використовувати маркетингові інформаційні системи в ухваленні маркетингових рішень і розробляти рекомендації щодо підвищення їх ефективності. СК11. Здатність аналізувати поведінку ринкових суб'єктів та визначати особливості функціонування ринків. СК12. Здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу. СК14. Здатність пропонувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності. СК15. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення. СК 16. Здатність ефективно організовувати моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища маркетингової діяльності підприємства та превентивного реагування на зміни його стану.	ПР 2. Аналізувати і прогнозувати ринкові явища та процеси на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності. ПР 3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері маркетингу. ПР 4. Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію. ПР 5. Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів. ПР 6. Визначати функціональні області маркетингової діяльності ринкового суб'єкта та їх взаємозв'язки в системі управління, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність такої діяльності.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Місце економічного аналізу в системі управління підприємством

Наукові основи і філософське розуміння економічного аналізу. Зміст та завдання економічного аналізу. Місце та роль економічного аналізу в системі управління підприємством. Предмет та об'єкти економічного аналізу. Принципи економічного аналізу. Види економічного аналізу. Оцінка основних показників господарської діяльності підприємства.

Загальні підходи до організації економічного аналізу. Інформаційне забезпечення економічного аналізу. Оформлення результатів аналізу.

Тема 2. Методичний інструментарій економічного аналізу

Метод економічного аналізу, його особливості. Класифікація методичних прийомів та способів економічного аналізу. Методичний прийом порівняння в аналітичних дослідженнях: особливості застосування. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в економічному аналізі. Побудова рядів динаміки для потреб економіки. Індекси, їх види та порядок розрахунку. Прийом групування інформації в економічному аналізі. Використання прийому балансового узагальнення в економічному аналізі. Прийоми графічного та табличного відображення аналітичних даних в економічному аналізі. Методика комплексного економічного аналізу.

Тема 3. Методика факторного аналізу

Поняття та завдання факторного аналізу. Класифікація факторів для потреб економічного аналізу. Моделювання факторних систем. Способи виміру впливу факторів в детермінованому аналізі. Способи вивчення взаємозв'язків в кореляційному аналізі.

Тема 4. Аналіз виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг

Значення та завдання аналізу виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг. Загальна схема та послідовність проведення аналізу. Система показників. Інформаційна база проведення аналізу. Аналіз обсягу виробництва та реалізації продукції в натуральному та вартісному вираженні. Оцінка динаміки обсягу виробництва та реалізації продукції. Аналіз асортименту та структури випуску продукції. Комплексний аналіз впливу асортименту та структурних зрушень на економічні показники роботи підприємства. Аналіз якості продукції та робіт. Показники якості, сортність та методика її аналізу. Аналіз ритмічності роботи підприємства. Оцінка резервів збільшення випуску та реалізації продукції.

Тема 5. Аналіз витрат підприємства і собівартості продукції

Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу витрат підприємства. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу. Методика аналізу загальної суми витрат підприємства. Методика аналізу структури витрат підприємства. Оперативний аналіз витрат підприємства. Аналіз витрат підприємства за видами діяльності. Використання функціонально-вартісного аналізу при аналізі витрат підприємства. Визначення резервів зниження витрат підприємства.

Значення, завдання та система інформаційного забезпечення аналізу собівартості продукції (робіт, послуг). Система показників рівня витрат і собівартості продукції. Напрямки

аналізу витрат на підприємстві за їх елементами та статтями калькуляції, за залежністю від обсягу виробництва, за місцями виникнення витрат, за об'єктами калькуляції тощо. Особливості аналізу прямих і непрямих витрат. Аналіз собівартості продукції за статтями витрат. Аналіз комплексних статей витрат. Аналіз собівартості окремих виробів. Підрахунок резервів зменшення собівартості продукції (робіт, послуг).

Тема 6. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання

Аналіз забезпечення підприємства трудовими ресурсами. Аналіз використання робочої сили, аналіз використання робочого часу. Показники та аналіз динаміки продуктивності праці. Аналіз впливу трудових і організаційно-технічних факторів на динаміку продуктивності праці. Аналіз трудомісткості продукції, що випускається. Аналіз резервів продуктивності праці й випуску продукції. Аналіз ефективності використання коштів на оплату праці.

Тема 7. Аналіз наявності та ефективності використання основних засобів і нематеріальних активів підприємства

Аналіз показників складу, структури, руху та технічного стану основних засобів. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та іншими основними засобами. Оцінка інвестиційної активності підприємства. Аналіз використання основних засобів. Аналіз руху нематеріальних активів. Класифікація показників використання основних виробничих засобів. Аналіз фондів та факторів її зміни. Аналіз ефективності використання й освоєння виробничих потужностей. Методика визначення і розрахунку резервів збільшення випуску продукції.

Тема 8. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами й ефективності їх використання. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах і рівня виробничих запасів. Фактори, що впливають на рівень складських запасів підприємства. Аналіз факторів зміни і виявлення резервів зниження матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва.

Тема 9. Загальна оцінка фінансово-майнового стану підприємства

Зміст експрес-аналізу фінансового стану підприємства. Підготовчий етап. Побудова аналітичного балансу. Ознаки «нормального» балансу. «Хворі» статті звітності. Комплексна експрес-оцінка фінансово-майнового стану підприємства.

Тема 10. Діагностика ймовірності банкрутства

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансових передумов неплатоспроможності та банкрутства підприємства. Діагностичний аналіз платоспроможності підприємства. Поглиблений аналіз неплатоспроможності та ймовірності банкрутства підприємств. Методики визначення ймовірності банкрутства. Неформалізовані критерії прогнозування банкрутства. Аналіз та оцінка можливості втрати та відновлення платоспроможності.

ТЕМА 1. МІСЦЕ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

План практичного заняття

1. Зміст та значення економічного аналізу діяльності підприємства.
2. Предмет, об'єкт та види економічного аналізу.
3. Організація та інформаційне забезпечення економічного аналізу.
4. Основні аналітичні показники оцінки господарської діяльності підприємства.

Питання для обговорення

1. У чому полягає зміст економічного аналізу?
2. Що є об'єктом та предметом економічного аналізу?
3. Перерахуйте основні завдання економічного аналізу.
4. Охарактеризуйте основні функції економічного аналізу.
5. Окресліть місце та роль економічного аналізу в системі управління підприємством.
6. Назвіть суб'єктів аналізу господарської діяльності.
7. Дайте визначення основним принципам організації аналітичної роботи на підприємстві.
8. Назвіть ознаки класифікації видів економічного аналізу?
9. Які відмінності між комплексним та тематичними видами аналізу?
10. Назвіть основні переваги та недоліки перспективного аналізу.
11. Що необхідно розуміти під внутрішнім та зовнішнім аналізом?
12. Охарактеризуйте види аналізу за рівнем охоплення об'єктів дослідження.
13. Які основні етапи проведення економічного аналізу?
14. Які є типи інформації, що використовують для економічного аналізу?
15. Яким вимогам повинна відповідати інформація, що використовується для економічного аналізу?
16. Загальні підходи до організації економічного аналізу.
17. Розкрийте основні етапи організації економічного аналізу.
18. Охарактеризуйте інформаційно-методичне забезпечення економічного аналізу.
19. Яка послідовність оформлення результатів аналітичної роботи?

Навчальні завдання

Розв'язок типових завдань

Завдання 1.1

Визначити невідомі показники; вказати одиниці виміру; пояснити порядок їх розрахунку; зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження (у т.ч. назвати можливі причини змін, що відбулися, їх вплив на результати господарської діяльності підприємства).

Таблиця 1.1

Вихідні дані по підприємству ВАТ «Метал»

№ з/п	Показники та коефіцієнти	Од. вим.	I рік	II рік
1	2	3	4	5
1	Чистий дохід	тис. грн.	25 000	
2	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	?	9 821
3	Середньорічна величина поточних зобов'язань	?	6 720	
4	Коефіцієнт покриття	?		0,9
5	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	3,1	
6	Обсяги реалізації продукції	тис. шт.		2 200
7	Відпускна ціна одиниці продукції	грн.	12	15
8	Собівартість одиниці продукції	?	8	
9	Рентабельність продажу	?		8,4
10	Рентабельність продукції	?		

Розв'язок.Розрахунок показників за I рік:

Середньорічна вартість оборотних засобів = Чистий дохід / Коефіцієнт оборотності оборотних засобів

Середньорічна вартість оборотних засобів = 25 000 / 3,1 = **8 064,5 тис. грн.**

Коефіцієнт покриття = Середньорічна вартість оборотних засобів / Середньорічна величина поточних зобов'язань

Коефіцієнт покриття = 8 064,5 / 6 720 = **1,2**

Обсяги реалізації = Виручка / Ціна

Виручка = Чистий дохід × 1,2

Виручка = 25 000 × 1,2 = 30 000 тис. грн.

Обсяги реалізації = 30 000 / 12 = **2 500 тис. шт.**

Рентабельність продажу = Валовий прибуток / Чистий дохід × 100 %

Валовий прибуток = Чистий дохід – Собівартість реалізованої продукції

Собівартість реалізованої продукції = Обсяги реалізації × Собівартість одиниці продукції

Собівартість реалізованої продукції = 2 500 тис. шт. × 8 = 20 000 тис. грн.

Валовий прибуток = 25 000 – 20 000 = 500 тис. грн.

Рентабельність продажу = 500 / 25 000 × 100 % = **20 %**

Рентабельність продукції = Валов. прибуток / Собівар. реалізованої продукції × 100 %

Рентабельність продукції = 500 / 20 000 × 100 % = **25 %**

Розрахунок показників за II рік:

Виручка = Обсяги реалізації * Ціна

Виручка = 2 200 × 15 = 33 000 тис. грн.

Чистий дохід = Виручка / 1,2

Чистий дохід = 33 000 / 1,2 = **27 500 тис. грн.**

Середньорічна величина поточних зобов'язань = Середньорічна вартість оборотних засобів / Коефіцієнт покриття

Середньорічна величина поточних зобов'язань = 9 821 / 0,9 = **10 912,2 тис. грн.**

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів = Чистий дохід / Середньорічна вартість оборотних засобів

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів = $27\,500 / 9\,821 = \underline{2,8}$

Валовий прибуток = Чистий дохід × Рентабельність продажу / 100 %

Валовий прибуток = $27\,500 \times 0,084 = 2\,310$ тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції = Чистий дохід – Валовий прибуток

Собівартість реалізованої продукції = $27\,500 - 2\,310 = 25\,190$ тис. грн.

Собівартість одиниці продукції = $25\,190 / 2\,200 = \underline{11,5 \text{ грн.}}$

Рентабельність продукції = $2\,310 / 25\,190 \times 100 \% = \underline{9,2 \%}$

Результати розрахунків заносимо до аналітичної таблиці 1.2 та визначаємо абсолютні і відносні відхилення показників для окреслення тенденцій їх зміни та формування відповідних висновків.

Таблиця 1.2

*Аналітична таблиця щодо основних показників
діяльності ВАТ «Метал»*

№ з/ п	Показники та коефіцієнти	Од. вим.	I рік	II рік	Відхилення	
					абсолютне	відносне, %
1	2	3	4	5	$6 = 5 - 4$	$7 = 5 / 4 \times 100 - 100$
1	Чистий дохід	тис. грн.	25 000,0	27 500,0	2 500,0	10,0
2	Середньорічна вартість оборотних засобів	тис. грн.	8 064,5	9 821,0	1 756,5	21,8
3	Середньорічна величина поточних зобов'язань	тис. грн.	6 720,0	10 912,2	4 192,2	62,4
4	Коефіцієнт покриття	-	1,2	0,9	-0,3	-25,0
5	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	-	3,1	2,8	-0,3	-9,7
6	Обсяги реалізації продукції	тис. шт.	2 500	2 200	-300,0	-12,0
7	Відпускна ціна одиниці продукції	грн.	12,0	15,0	3,0	25,0
8	Собівартість одиниці продукції	грн.	8,0	11,5	4,0	50,0
9	Рентабельність продаж	%	20,0	8,4	-11,6	-
10	Рентабельність продукції	%	25,0	9,2	-15,8	-

Висновки. Проаналізувавши основні показники діяльності ВАТ «Метал» встановлено, що у другому році в порівнянні з попереднім роком на 10 % зріс чистий дохід, що насамперед було спричинене підвищенням ціни реалізованої продукції на 25 %. Таке зростання ціни було викликане зростанням у другому році собівартості одиниці продукції на 50 %, що, в свою чергу, могло бути зумовлене підвищенням вартості сировинної бази, зростанням рівня заробітної плати, а також збільшенням інших витрат, які включаються до собівартості продукції. Як наслідок, зазначене зростання ціни на одиницю продукції могло вплинути на скорочення попиту на продукцію у другому році (оскільки даний фактор демотивує споживачів у придбанні товар), що проявилось у зменшенні обсягів реалізації на 12 %. Також на скорочення обсягів реалізації могла вплинути активізація конкурентів та поява на ринку товарів-замінників за нижчою ціною.

Аналіз оборотних засобів показав, що у другому році їхня вартість зросла на 1 756 грн. або на 21,8 %, що могло бути спричинене зростанням вартості запасів та / або величини грошових коштів, а також збільшенням розміру дебіторської заборгованості. При цьому, зростання вартості оборотних засобів (21,8 %) швидшими темпами, ніж зростання чистого доходу (10,0 %), призвело до зменшення коефіцієнта оборотності

оборотних засобів на 9,7 %, що є негативною тенденцією і свідчить про погіршення ефективності їх використання, оскільки у другому році з 1 грн. використаних оборотних активів отримано на 0,3 грн. менше чистого доходу, ніж у першому році, тобто у другому році спостерігається уповільнення обертання коштів, вкладених в оборотні активи.

Також у другому році відбулося зростання величини короткострокових зобов'язань на 62,4 %, що зумовило зниження коефіцієнту покриття на 25% і, відповідно, здатності вчасно погасити свої поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних засобів. Як наслідок, у другому році спостерігається неплатоспроможність підприємства, оскільки отримане значення 0,9 коефіцієнту покриття свідчить про недостатність величини оборотних активів підприємства для погашення наявних поточних зобов'язань.

Уповільнення обертання оборотних активів, підвищення собівартості одиниці продукції та перевищення темпів її зростання над темпами зростання реалізаційної ціни спричинило зменшення величини валового прибутку та, відповідно, погіршення ефективності основного виду діяльності, про що свідчить зменшення показників рентабельності продукції і продажу відповідно на 15,8 та 11,6 пунктів.

Зазначене свідчить про необхідність пошуку альтернативних варіантів подальшого розвитку підприємства, у тому числі вихід на нові ринки збуту продукції, розширення її асортименту, укладання договорів з постачальниками, які мають більш гнучку цінову політику, диверсифікація виробництва тощо.

Загалом, при формуванні висновків щодо основних аналітичних показників оцінки господарської діяльності доцільно керуватися наступною структурою висновків:

1) зазначається загальна зміна досліджуваного показника (абсолютне та відносне відхилення) (наприклад, валовий прибуток зріс на 10 тис. грн. або 27 %);

2) для прибуткових та розрахункових показників вказується чи є зміна досліджуваного показника позитивною чи негативною і чому (наприклад, зростання валового прибутку є позитивною тенденцією і свідчить про покращення основного виду діяльності; зменшення матеріаловіддачі на 0,2 є негативною тенденцією, оскільки у звітному періоді підприємство отримало на 0,20 грн. менше чистого доходу від 1 грн. понесених матеріальних витрат);

3) зазначаються основні чинники, які вплинули на зміну досліджуваного показника (наприклад, зростання валового прибутку могло бути зумовлене або збільшенням обсягів реалізованої продукції, або зростанням відпускної ціни одиниці продукції, або зменшенням собівартості одиниці продукції (за рахунок введення ресурсозберігаючих технологій) тощо);

4) всі показники аналізуються не ізольовано один від одного, а у взаємозв'язку та взаємозалежності;

5) в кінці необхідно надати рекомендації управлінському персоналу щодо усунення негативних змін, збереження позитивних тенденцій, виявляються резерви підвищення ефективності господарської діяльності.

Завдання для самопідготовки

Завдання 1.2. Вказати одиниці виміру показників та визначити невідомі показники, зробити відповідні висновки.

Таблиця 1.3

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Мрія”

№ з/п	Показник та коефіцієнт	Од. вим.	I-й кв.	II-й кв.
1	Валовий прибуток	тис. грн.	240	320
2	Собівартість реалізованої продукції	?	1200	?
3	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	?	800
4	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	3,8	?
5	Тривалість одного обороту оборотних засобів	Дні	?	40

Завдання 1.3. Визначити невідомі показники, вказати одиниці виміру, зробити відповідні висновки.

Таблиця 1.4

Вихідні дані по підприємству ТОВ “ІСТ Сервіс”

№ з/п	Показники	Од. вим.	I-й кв.	II-й кв.
1	Чистий дохід	грн.	?	32000
2	Собівартість одиниці продукції	?	?	12
3	Відпускна ціна одиниці продукції	грн.	18	22
4	Обсяги реалізації продукції	шт.	2500	?
5	Збиток від інших операцій	?	?	556
6	Чистий прибуток	?	2233	?
7	Короткострокові зобов’язання	?	?	5860
8	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	7821	?
9	Середньорічна вартість основних засобів	?	4531	?
10	Коефіцієнт покриття	?	0,7	?
11	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	?	2,1
12	Рентабельність продукції	%	?	?
13	Рентабельність продаж	%	10,6	?
14	Рентабельність виробництва	%	?	31

Завдання 1.4. Вказати одиниці виміру показників та визначити невідомі показники, зробити відповідні висновки.

Таблиця 1.5. Вихідні дані по підприємству ТОВ “Магнолія”

№ з/п	Показник та коефіцієнт	Одиниця виміру	I-й квартал	II-й квартал
1	Чистий дохід	тис. грн.	680	920
	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	?	800
	Середньорічна вартість основних засобів	?	?	?
	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	?	?
	Тривалість одного обороту оборотних засобів	Дні	25	18
	Фондовіддача	?	1,6	?
	Фондомісткість	?	?	0,58
	Середньоспискова чисельність працюючих	чол.	102	96
	Продуктивність праці	?	?	?

Завдання 1.5. Визначити невідомі показники, зробити відповідні висновки.

Таблиця 1.6

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Концерн”

№	Показники	Од. виміру	I-ий квартал	II-й квартал
1	Валовий прибуток	тис. грн.	200	300
2	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	?	650
3	Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	2900	?
4	Середньоспискова чисельність працівників	чол.	110	?
5	Продуктивність праці	тис. грн./чол.	7,91	?
6	Фондоозброєність праці		?	30,1
7	Фондомісткість		?	3,17

Завдання 1.6. Визначити невідомі показники (табл. 1.7); пояснити порядок їх розрахунку; зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 1.7

Вихідні дані по підприємству ПрАТ “Віваріо”

№ з/п	Показники	Од. виміру	I півріччя	II півріччя
1	Чистий дохід	тис. грн.	?	?
2	Середньоспискова чисельність працівників	чол.	360	?
3	Продуктивність праці	?	?	0,11
4	Тривалість обороту оборотних засобів	?	?	?
5	Середньорічна вартість основних засобів	?	256,85	302,50
6	Рентабельність виробництва	%	23,70	20,00
7	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	3,90	?
8	Фондоозброєність	?	?	?
9	Фондомісткість	?	7,50	?
10	Фондовіддача	?	?	0,09
11	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	?	?
12	Загальний прибуток	?	?	64,1

Завдання 1.7. Визначити невідомі показники; пояснити порядок їх розрахунку; назвати можливі причини змін, що відбулися, їх вплив на результати господарської діяльності підприємства; зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 1.8

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Атлант”

№ з/п	Показники	Од. виміру	I квартал	II квартал
1	Чистий прибуток	тис. грн.	?	25,04
2	Середньоспискова чисельність працівників	?	210	?
3	Відпускна ціна одиниці продукції	грн.	?	52,50
4	Продуктивність праці	?	?	0,93
5	Чистий дохід	?	144,38	?
6	Собівартість одиниці продукції	?	22	?
7	Обсяг реалізації продукції	шт.	5250	4800
8	Фондоозброєність	?	?	7,77
9	Фондовіддача	?	0,20	?
10	Середньорічна вартість основних засобів	?	?	?
11	Рентабельність продукції	%	?	68,78
12	Рентабельність продаж	%	?	?
13	Прибуток (збиток) від інших операцій	?	6,90	?

Завдання 1.8. Визначити невідомі показники; пояснити порядок їх розрахунку; назвати можливі причини змін, що відбулися, їх вплив на результати господарської діяльності підприємства; зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 1.9

Вихідні дані по ПрАТ «Омега»

Показники	Од. вим.	Роки			
		2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	6493010	?	?	?
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	?	?	3620700	?	3577332
Валовий прибуток	?	2343252	?	2496988	?
Фінансовий результат від операційної діяльності	?	774424	1158158	1082779	?
Фінансовий результат до оподаткування	?	65158	?	711412	?
Чистий фінансовий результат	?	?	600170	?	?
Основні засоби на кін. року	?	4605605	8983451	?	8627127
Оборотні активи на кін. року	?	1527928	1632136	1859780	?
Поточні зобов'язання і забезпечення на кін. року	?	3059127	?	2729547	?
Валюта балансу на кін. року	?	7217453	?	13052445	13737650
Матеріальні витрати	?	?	887327	954305	?
Середня кількість працівників	чол.	50063	?	?	24358
Середньорічна вартість основних засобів	?	?	?	?	?
Середньорічна вартість оборотних засобів	?	1669378	?	?	?
Середньорічна вартість активів	?	7968267	?	?	?
Рентабельність продукції	?	?	76,62	?	?
Рентабельність продажу	?	?	?	?	41,52
Рентабельність підприємства (загальна рентабельність)	?	?	6,23	?	6,45
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	?	?	0,71	0,68	0,71
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	?	4,05	?	2,98
Тривалість одного обороту	?	?	?	101	?
Матеріаломісткість	?	0,13	0,14	?	0,14
Продуктивність праці	?	?	180,51	?	?
Фондовіддача	?	?	?	0,71	?
Фондомісткість	?	0,80	?	?	?
Фондоозброєність	?	?	253,58	307,91	?

Завдання 1.9

На підставі даних обраного студентом підприємства заповнити таблицю 1.10 та зробити відповідні висновки.

Аналіз діяльності _____ (вказати назву підприємства)

Показники	2016	2017	2018	2019	Відносне відхилення, %	
					2019 / 2016	2019 / 2018
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг)						
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)						
Валовий прибуток						
Інші операційні доходи						
Адміністративні витрати						
Витрати на збут						
Інші операційні витрати						
Фінансовий результат від операційної діяльності						
Інші фінансові доходи						
Інші доходи						
Фінансові витрати						
Інші витрати						
Фінансовий результат до оподаткування						
Витрати з податку на прибуток						
Чистий фінансовий результат						
Основні засоби						
Оборотні активи						
Власний капітал						
Поточні зобов'язання і забезпечення						
Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Валюта балансу						
Матеріальні витрати						
Витрати на оплату праці						
Середня кількість працівників						
Середньорічна вартість основних засобів						
Середньорічна вартість оборотних засобів						
Середньорічна вартість активів						
Рентабельність продукції						
Рентабельність продажу						
Рентабельність підприємства (загальна рентабельність)						
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)						
Коефіцієнт автономії						
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів						
Тривалість одного обороту						
Матеріаломісткість						
Зарплатомісткість						
Продуктивність праці						
Фондовіддача						
Фондомісткість						
Фондоозброєність						

Завдання 1.10. Визначити невідомі показники (табл. 1.11); пояснити порядок їх розрахунку; назвати можливі причини змін, що відбулися, їх вплив на результати

господарської діяльності підприємства;зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 1.11

Вихідні дані по підприємству ПрАТ“Меркурій”

№ з/п	Показники	Од. виміру	I півріччя	II півріччя
1	Виручка від реалізації продукції	тис. грн.	?	210
2	Відпускна ціна одиниці продукції	?	?	?
3	Собівартість одиниці продукції	?	20	?
4	Чистий прибуток	?	?	?
5	Обсяг реалізації продукції	шт.	8600	8400
6	Інші прибутки і збитки		7,4	-4,8
7	Коефіцієнт покриття	?	?	2,6
8	Короткострокові зобов'язання	?	179,18	112,20
9	Середньорічна вартість оборотних засобів	тис. грн.	143,34	?
10	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	?	?
11	Тривалість обороту оборотних засобів	?	120	?
12	Рентабельність продукції	%	?	77,74
13	Рентабельність продаж	%	?	?

Тестові завдання

1. Аналіз як метод наукового пізнання дійсності означає:

- а) розкладання об'єкту, що вивчається, на частини, на властиві цьому об'єкту складові;
- б) поєднання окремих складових явища або предмета;
- в) метод переходу від знання окремих фактів до знання загального;
- г) метод руху думки від загального до часткового, виведення із загальних посилок наслідків часткового характеру;
- д) виявлення зв'язків і залежностей між окремими частинами на підставі поєднання окремих складових.

2. Синтез як загальнонауковий метод передбачає:

- а) метод руху думки від загального до часткового, виведення із загальних посилок наслідків часткового характеру
- б) метод переходу від знання окремих фактів до знання загального;
- в) поєднання окремих складових явища або предмета, виявлення зв'язків і залежностей між окремими частинами;
- г) розкладання об'єкта, що вивчається, на частини, на властиві цьому об'єкту складові;
- д) правильної відповіді не запропоновано.

3. Спосіб дослідження причинних зв'язків, за яким дослідження проводиться від окремого до загального, від вивчення окремих факторів до узагальнень, від причин до результатів – це метод:

- а) індукції;
- б) дедукції;
- в) інтегральний;

г) індексний;

д) синтезу;

4. Індукція – це:

а) метод руху думки від загального до часткового, виведення із загальних посилок наслідків часткового характеру;

б) метод переходу від знання окремих фактів до знання загального;

в) метод дослідження, який полягає в уявному розподілі явища або процесу на складові та виділенні його окремих сторін, виявленні основи;

г) поєднання раніше розподілених елементів досліджуваного об'єкту в єдине ціле;

д) правильної відповіді не запропоновано.

5. Визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям – це:

а) пошукова функція;

б) діагностична функція;

в) оціночна функція;

г) інформаційна функція;

д) комунікативна функція.

6. До функцій економічного аналізу належать:

а) оціночна, діагностична, контрольна;

б) аналітична, діагностична, пошукова;

в) оціночна, діагностична, пошукова;

г) аналітична, оціночна, контрольна;

д) аналітична, синтетична, індикативна;

7. Виявлення невикористаних резервів і потенційних можливостей зміни та розвитку економічної системи, обґрунтування механізмів їх мобілізації – це:

а) пошукова функція;

б) діагностична функція;

в) оціночна функція;

г) інформаційна функція;

д) комунікативна функція.

8. Встановлення причинно-наслідкових змін економічної системи у кількісному та якісному вимірюванні впливу факторів на цю зміну та розвиток – це:

а) пошукова функція;

б) діагностична функція;

в) оціночна функція;

г) інформаційна функція;

д) комунікативна функція.

9. Діагностична функція економічного аналізу – це:

а) виявлення невикористаних резервів і потенційних можливостей зміни та розвитку економічної системи;

б) встановлення причинно-наслідкових змін економічної системи у кількісному та якісному вимірюванні впливу факторів на цю зміну та розвиток;

в) обґрунтування механізмів мобілізації виявлених невикористаних резервів;

г) визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям;

д) визначення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

10. Пошукова функція економічного аналізу – це:

а) виявлення невикористаних резервів і потенційних можливостей зміни та розвитку економічної системи, обґрунтування механізмів їх мобілізації;

б) визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям;

в) встановлення причинно-наслідкових змін економічної системи у кількісному та якісному вимірюванні впливу факторів на цю зміну та розвиток;

г) виявлення зв'язків і залежностей між окремими частинами на підставі поєднання окремих складових;

д) встановлення порушень нормального ходу економічних процесів за ознаками характерними тільки для цих порушень.

11. Оціночна функція економічного аналізу – це:

а) виявлення невикористаних резервів і потенційних можливостей зміни та розвитку економічної системи, обґрунтування механізмів їх мобілізації;

б) визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям;

в) встановлення причинно-наслідкових змін економічної системи у кількісному та якісному вимірюванні впливу факторів на цю зміну та розвиток;

г) визначення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;

д) виявлення ймовірності банкрутства підприємства.

12. Сукупним об'єктом економічного аналізу є вивчення:

а) господарської діяльності підприємства;

б) зовнішніх процесів господарської діяльності;

в) внутрішніх факторів господарської діяльності;

г) огляд економічної діяльності держави в цілому;

д) правильна відповідь відсутня.

13. Який показник характеризує відношення усіх поточних активів до короткострокових зобов'язань:

а) коефіцієнт покриття;

б) коефіцієнт швидкої ліквідності;

в) коефіцієнт абсолютної ліквідності;

г) правильний варіант відповіді відсутній.

14. Платоспроможність підприємства – це:

а) здатність підприємства відповідати за зобов'язаннями;

б) здатність перетворювати активи у грошову форму;

в) фінансовий результат від реалізації;

г) наявність грошей в касі.

15. Рентабельність продукції 23 % означає, що:

а) на 1 грн витрат одержано 23 грн прибутку;

б) на 1 грн витрат одержано 2,3 грн прибутку;

в) на 1 грн витрат одержано 0,23 грн прибутку;

г) на 1 грн витрат одержано 230 грн прибутку.

16. Яким буде фінансовий результат від операційної діяльності підприємства, виходячи з наступної інформації:

- валовий прибуток – 28000 грн.;
- доходи від операційної оренди активів – 6000 грн.;
- адміністративні витрати – 12000 грн.;
- витрати на збут – 7000 грн.;
- інші операційні витрати – 4000 грн.:
- а) $28000 + 6000 - 12000 - 7000 + 4000$;
- б) $28000 + 6000 + 12000 - 7000 - 4000$;
- в) $28000 + 6000 - 12000 - 7000 - 4000$;
- г) правильний варіант відповіді відсутній.

17. Аналіз, який базується на функціях, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації на всіх стадіях життєвого циклу продукції (робіт, послуг) – це:

- а) порівняльний аналіз;
- б) діагностичний аналіз;
- в) функціонально-вартісний аналіз;
- г) факторний аналіз;
- д) соціальний аналіз.

18. Аналіз, при якому висновки надаються за результатами обстеження тільки частини об'єктів – це:

- а) суцільний аналіз;
- б) вибірковий аналіз;
- в) діагностичний аналіз;
- г) локальний аналіз;
- д) тематичний аналіз.

19. Показниками ефективності використання оборотних активів підприємства є:

- а) рентабельність продукції, рентабельність активів, рентабельність реалізації;
- б) фондоддача, фондомісткість, фондоозброєність;
- в) коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту;
- г) продуктивність праці та трудомісткість;
- д) коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

20. Показниками ефективності використання основних засобів підприємства є:

- а) продуктивність праці та трудомісткість;
- б) коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту;
- в) фондоддача, фондомісткість, фондоозброєність;
- г) рентабельність продукції, рентабельність активів рентабельність реалізації;
- д) коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії.

21. Продуктивність праці розраховується як відношення:

- а) вартості випуску продукції до операційних витрат;
- б) валового прибутку до фонду оплати праці;
- в) собівартості продукції до чисельності працюючих;
- г) чистого доходу до чисельності працюючих;
- д) чисельності працюючих до чистого доходу.

22. Різниця між чистим доходом та собівартістю продукції – це:

- а) рентабельність продукції;
- б) валова продукція;

- в) виручка від реалізації продукції;
- г) реалізована продукція;
- д) валовий прибуток.

23. Фондовіддача основних засобів визначається як відношення:

- а) вартості основних засобів до собівартості готової продукції;
- б) чисельності працівників до вартості основних засобів;
- в) вартості валової продукції до вартості основних засобів;
- г) суми нарахованого зносу до первісної вартості основних засобів;
- д) вартості основних засобів до чистого доходу.

24. Фондовіддача, фондомісткість, фондоозбросність - це показники:

- а) ефективності використання оборотних активів підприємства;
- б) ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства;
- в) ефективності використання трудових ресурсів;
- г) ефективності використання основних засобів підприємства;
- д) фінансової стійкості.

25. Фондомісткість основних засобів визначається як відношення:

- а) вартості основних засобів до собівартості готової продукції;
- б) вартості валової продукції до вартості основних засобів;
- в) суми нарахованого зносу до первісної вартості основних засобів;
- г) вартості основних засобів до чистого доходу;
- д) вартості основних засобів до чисельності працюючих.

26. Фондоозбросність визначається як відношення:

- а) вартості основних засобів до випуску продукції в натуральних вимірниках;
- б) вартості валової продукції до вартості основних засобів;
- в) вартості основних засобів до чисельності працюючих;
- г) чисельності працюючих до вартості основних засобів;
- д) чисельності працюючих до кількості виготовленої продукції.

27. Як визначається тривалість одного обороту оборотних активів?

- а) відношенням обсягу реалізації продукції до середніх залишків оборотних засобів;
- б) відношенням вартості оборотних активів до суми поточних зобов'язань;
- в) відношенням тривалості періоду, що аналізується, до коефіцієнту оборотності оборотних активів;
- г) добутком коефіцієнтів оборотності та закріплення;
- д) відношенням середніх залишків оборотних засобів до обсягу реалізації.

28. Відношення валового прибутку до собівартості продукції – це показник:

- а) фондовіддачі;
- б) рентабельності активів;
- в) рентабельності продукції;
- г) рентабельності реалізації продукції;
- д) витрат на 1 гривню товарної продукції.

29. Відношення валового прибутку до суми чистого доходу – це показник:

- а) рентабельності фінансової діяльності;
- б) рентабельності активів;
- в) рентабельності продукції;
- г) рентабельності реалізації продукції;

д) рентабельності інвестиційної діяльності.

30. Відношення вартості валової продукції до чисельності працюючих – це показник:

- а) коефіцієнт постійності кадрів;
- б) коефіцієнт плинності кадрів;
- в) продуктивності праці;
- г) трудомісткості продукції;
- д) фондоозброєність працівників.

31. Показник, який розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до обсягу виробництва – це:

- а) коефіцієнт придатності основних засобів;
- б) фондівіддача;
- в) фондомісткість;
- г) фондоозброєність;
- д) коефіцієнт оновлення основних засобів.

32. Показник, який розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до середньоспискової чисельності робітників, – це:

- а) фондоозброєність;
- б) коефіцієнт придатності основних засобів;
- в) коефіцієнт оновлення основних засобів;
- г) фондівіддача;
- д) фондомісткість.

33. Визначити коефіцієнт покриття, якщо відомі наступні дані з балансу: 1) грошові кошти та поточні фінансові інвестиції становлять 548,3 тис. грн.; 2) поточна дебіторська заборгованість – 3856,1 тис. грн.; 3) запаси та інші оборотні активи – 17858,3 тис. грн.; 4) необоротні активи – 20038,0 тис. грн.; 5) поточні зобов'язання – 7681,3 тис. грн.; 6) довгострокові зобов'язання – 5000,0 тис. грн.; власний капітал – 29619,4 тис. грн.:

- а) 0,08;
- б) 0,60;
- в) 2,90;
- г) 5,66;
- д) 0,07.

35. Зміна показника фондоозброєності є позитивною тенденцією, якщо:

- а) фондоозброєність зростає паралельно зі зростанням показника продуктивності праці;
- б) фондоозброєність зменшується паралельно зі зростанням показника продуктивності праці;
- в) фондоозброєність зростає паралельно зі зростанням показника фондівіддачі;
- г) фондоозброєність зменшується паралельно зі зростанням показника фондівіддачі;
- д) всі відповіді правильні.

36. Оперативний аналіз здійснюється:

- а) перед прийняттям рішення про здійснення господарських операцій;
- б) після виконання господарських операцій;
- в) за декілька попередніх звітних періодів;

- г) під час здійснення господарського процесу;
- д) по закінченню звітного періоду.

37. Аналіз діяльності окремих підрозділів – це:

- а) суцільний аналіз;
- б) вибірковий аналіз;
- в) діагностичний аналіз;
- г) локальний аналіз.
- д) внутрішньогосподарський аналіз.

38. Аналіз, який проводять технічні служби підприємства; предметом є причинно-наслідкові зв'язки, що є результатом взаємодії технічних та економічних процесів:

- а) діагностичний аналіз;
- б) маржинальний аналіз;
- в) техніко-економічний аналіз;
- г) факторний аналіз;
- д) стратегічний аналіз.

39. Вид аналізу, який полягає у вивченні взаємозв'язку та співвідношення витрат, обсягу і прибутку, у розподілі витрат на постійні та змінні; дає можливість управляти валовим прибутком, оптимізувати його параметри залежно від відхилень рівнів обсягу, питомих змінних витрат, ціни одиниці продукції тощо:

- а) CVP-аналіз;
- б) функціонально-вартісний аналіз;
- в) ABC-аналіз;
- г) факторний аналіз;
- д) діагностичний аналіз.

40. Сутність функціонально-вартісного аналізу полягає у:

- а) виявленні оптимального співвідношення між споживчою вартістю продукту та витрат на його виробництво;
- б) оцінці ймовірності банкрутства;
- в) розрахунку ринкової частки продукту;
- г) розрахунку точки беззбитковості;
- д) оцінці сильних та слабких сторін діяльності підприємства.

ТЕМА 2. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

План практичного заняття

1. Особливості методу економічного аналізу
2. Методичний прийом порівняння в аналітичних дослідженнях
3. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в аналізі господарської діяльності підприємства
4. Побудова рядів динаміки для потреб економічного аналізу
5. Індeksi, їх види та порядок розрахунку
6. Прийом групування інформації в економічному аналізі
7. Прийом балансового узагальнення
8. Прийоми графічного і табличного відображення даних
9. Особливості застосування евристичних прийомів

Питання для обговорення

1. Які характерні особливості методу економічного аналізу?
2. Охарактеризуйте прийом порівняння як найбільш універсальний метод пізнання економічних явищ.
3. Розкрийте сутність абсолютних, відносних та середніх величин. В чому особливості застосування їх для потреб економічного аналізу?
4. Поясніть порядок здійснення аналізу динаміки явищ та процесів господарської діяльності підприємства.
5. Зазначте основні завдання групування та його роль в економічному аналізі.
6. Назвіть види групування, що використовуються в економічному аналізі.
7. Назвати види індексів та дати їх характеристику.
8. Розкрийте сутність прийому балансового узагальнення.
9. Які типи графіків ви знаєте? Надайте їх основну характеристику.
10. Які вимоги висуваються до побудови аналітичних таблиць?
11. Які види таблиць Ви знаєте та яким чином вони можуть бути використані при оформленні результатів аналітичних досліджень?
12. Які евристичні прийоми і для чого використовуються в економічному аналізі?

Навчальні завдання

Розв'язок типових завдань

Завдання 2.1. На основі даних форми № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” ПрАТ «Молочна радість» (Додаток А) необхідно провести вертикальний та горизонтальний аналіз активів і пасивів підприємства.

Розв'язок. Проведемо аналіз структури активів і пасивів ПрАТ «Молочна радість» у розрізі його розділів станом на 31.12.2018 р. (табл. 2.1).

Висновки. На основі даних форми № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” встановлено, що на кінець 2018 року спостерігається зменшення господарських засобів підприємства на 328 тис. грн. або 0,07 %, що свідчить про згортання масштабів діяльності підприємства, яке насамперед було спричинене спрямуванням активів підприємства на покриття його зобов'язань. Зокрема, в повному обсязі було погашено наявну на початок року поточну кредиторську заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями на суму 73246 тис. грн. та зменшено величину інших поточних зобов'язань.

Зменшення активів підприємства відбулося за рахунок зменшення на кінець року величини необоротних активів на 0,15 % за рахунок зростання величини нарахованої амортизації на нематеріальні активи та основні засоби, часткового завершення капітального будівництва, списання інших необоротних активів тощо. Стосовно оборотних активів, то на кінець року спостерігається зростання їх величини на 0,08 % внаслідок збільшення вартості запасів (що насамперед могло бути зумовлене зростанням залишків на складах нереалізованої готової продукції та товарів), дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги та з бюджетом, а також інших оборотних активів. Зазначене спричинило структурні зрушення в активах підприємства.

Зокрема, хоча необоротні активи і займають найбільшу питому вагу у структурі активів як на початок, так і на кінець року (що пов'язано зі специфікою виробничої діяльності підприємства, яка потребує значних виробничих потужностей, а також постійного їх оновлення та модернізації), проте їх частка на кінець року знизилась з 63,39 % до 63,34%. При цьому, частка оборотних активів, навпаки, зросла на кінець 2018 року на 0,05 п.с. і становила 36,66 %.

У структурі пасивів підприємства найбільших питому вагу як на початок року, так і на кінець року займав власний капітал підприємства – 72,08% та 82,13% відповідно. Протягом року вартість власного капіталу збільшилася на 48571 тис. грн. (13,87%) за рахунок зростання величини нерозподіленого прибутку. Крім того, власний капітал підприємства як на початок, так і на кінець 2018 р. перевищував залучений капітал, а саме: на початок року – на 214514 тис. грн., або 158,16 %, а на кінець року – на 311984 тис. грн., або 359,70 %. Найменшу питому вагу протягом року займали довгострокові зобов'язання і забезпечення, величина яких зменшилася на 837 тис. грн. або 10,28% за рахунок використання коштів цільового фінансування підприємства. Зміни у складі власного та залученого капіталів свідчать про посилення автономності підприємства та високий рівень його незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.1

*Аналіз структури активів і пасивів ПрАТ «Молочна радість» у розрізі його розділів
станом на 31.12.2018 р.*

Розділи балансу	На початок року		На кінець року		Відхилення		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	Пунктів структури
Актив балансу							
Необоротні активи	307939	$63,39 = \frac{307939}{485780} \times 100$	307474	$63,34 = \frac{307474}{485452} \times 100$	-465 = 307474 - 307939	$-0,15 = \frac{307474}{307939} \times 100 - 100$	-0,05 = 63,34 - 63,99
Оборотні активи	177841	36,61	177978	36,66	137	0,08	0,05
Групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Разом	485780	100,00	485452	100,00	-328	-0,07	0,00
Пасив балансу							
Власний капітал	350147	72,08	398718	82,13	48571	13,87	10,05
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	8140	1,68	7303	1,51	-837	-10,28	-0,17
Поточні зобов'язання і забезпечення	127493	26,24	79431	16,36	-48062	-37,70	-9,88
Зобов'язання, пов'язані з групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Разом	485780	100,00	485452	100,00	-328	-0,07	0,00

Завдання для самопідготовки

Завдання 2.2. Визначити середню заробітну плату робітників на ТОВ «Промнад». Зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Промнад»

Групи робітників по заробітній платі	3800-4000	4000-5000	5000-6500	6500-7000	7000-7500	7500 і більше	Разом
Кількість робітників	5	20	34	12	5	3	?

Завдання 2.3. Визначити середній відсоток забракованих виробів; середню вартість одиниці продукції; середні витрати виробництва. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.3

Вихідні дані по виробничому об'єднанню «Галичанка»

Виріб	Виготовлено, шт.	Забраковано, %	Собівартість, грн./шт.
Блузи	12400	1,2	200
Сукні	8900	2,0	420
Спідниці	9060	1,8	260

Завдання 2.4. За наведеними даними у таблиці 2.4 визначити усі можливі види відносних величин; зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.4

Виробництво цукерок на підприємстві ТЗОВ «Солодоці» та на підприємстві-конкуренті ТЗОВ «Смак», тис. грн.

Вид цукерок	ТЗОВ «Зоряночка»			ТЗОВ «Смак»	
	I-й рік	II-й рік		I-й рік	II-й рік
		план	факт		
Ромашка	701,0	700,0	661,8	801,6	811,4
Корівка	841,6	871,0	891,0	761,0	801,0
Прометей	778,4	800,0	791,0	821,0	781,2
Грильяз	501,0	510,0	541,6	501,8	510,6
Стріла	713,4	681,0	661,8	591,2	600,4
Разом	?	?	?	?	?

Завдання 2.5. Необхідно:

- визначити за даними табл. 2.5 відносні величини інтенсивності: кількість осіб з вищою (повною і неповною) та середньою освітою на 10 працівників підприємства;
- обчислити відносні величини структури: питома вага осіб за видами освіти в загальній чисельності працівників, які мають вищу та середню освіту;
- розрахувати відносні величини динаміки;
- користуючись проведеними розрахунками, побудувати діаграми та графіки;
- зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.5

Вихідні дані по підприємству ВАТ «Прометей»

Вид освіти	Кількість працівників за роками, чол.			
	2015	2016	2017	2018
Вищу повну	253	275	278	280
Вищу неповну	181	215	210	218
Середню спеціальну	533	760	618	700
Середню загальну	378	475	388	455
Неповну середню	56	110	55	88
Разом	?	?	?	?

Завдання 2.6. Провести за даними табл. 2.6 аналіз динаміки обсягів виробництва та валового прибутку; оцінити ефективність господарювання кожного з підприємств; зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.6

Вихідні дані по підприємствах ТзОВ «Крафт»
та ТзОВ «Люкс»

Період	ТзОВ «Крафт»		ТзОВ «Люкс»	
	обсяг виробництва, тис. грн.	валовий прибуток, тис. грн.	обсяг виробництва, тис. грн.	валовий прибуток, тис. грн.
I квартал	1480	230	1801	263
II квартал	1523	249	1561	252
III квартал	151	238	1628	234
IV квартал	1285	188	1483	240
Разом	?	?	?	?
I квартал	1435	225	1276	203
II квартал	1276	173	1493	219
III квартал	1575	220	1530	249
IV квартал	1629	234	1628	254
Разом	?	?	?	?

Завдання 2.7. За даними таблиці 2.7 обчислити ланцюгові характеристики динаміки: абсолютні прирости і темпи приросту, абсолютні значення 1% приросту. Показати взаємозв'язок названих характеристик. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.7

Динаміка обсягів витрат на збут ТОВ «Пресцентр»

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Витрати на збут, тис. грн.	256,0	289,2	250,4	236,4	298,5	305,6	360,5

Завдання 2.8. За даними таблиці 2.8 обчислити індивідуальні індекси цін, а також загальні індекси товарообороту, ціни та фізичного обсягу.

Таблиця 2.8

*Вихідні дані про товарооборот та зміну кількості проданої продукції
на ТОВ “Агромікс”*

Продукція	Товарооборот, тис. грн.		Розмір зниження цін, %
	2013 рік	2014 рік	
Цукор	106,5	115,1	+12,8
Олія	98,3	113,1	+27,7

Завдання 2.9. Проаналізувати структуру пасивів підприємства, визначити відхилення абсолютні, відносні, пунктів структури, зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.9

Вихідні дані по підприємству ПрАТ “Транзит”, тис. грн.

Складові активів	I-ий кв.	II-й кв.
Власний капітал	501,0	520,0
Залучений капітал, в т.ч.	641,2	600,8
– довгострокові кредити	310,0	291,2
– кредиторська заборгованість за товари	281,0	261,0
– інша поточна заборгованість	50,2	48,6

Завдання 2.10. Проаналізувати структуру нематеріальних активів підприємства; оцінити структурні зрушення (відхилення пунктів структури), їх причини та наслідки. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.10

Вихідні дані по підприємству ТОВ “МАТІС”, грн.

№ з/п	Нематеріальні активи	I півріччя	II півріччя
1	Права користування природними ресурсами	14580,00	15896,00
2	Права користування майном	58900,00	59100,00
3	Права на комерційні позначення	5863,00	5200,00
4	Права на об’єкти промислової власності	12560,00	12500,00
5	Авторське право та суміжні з ним права	8520,00	7800,00
6	Інші нематеріальні активи	1089,00	2500,00
Разом нематеріальних активів		?	?

Завдання 2.11. Проаналізувати структуру добрив підприємства; оцінити структурні зрушення, їх причини та наслідки. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 2.11

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Агрохім”, тис. грн.

Види добрив	I півріччя	II півріччя
Органічні добрива	5698,23	4896,25
Органічно-мінеральні	1420,36	1136,00
Бактеріальні добрива	589,47	687,46
Зелені добрива	23,69	20,45
Разом добрив	?	?

Тестові завдання

1. Сукупність прийомів, способів, засобів, що застосовуються у процесі проведення економічного аналізу в раніше визначеній послідовності для досягнення поставленої мети, є:

- а) методом;
- б) методичним прийомом;
- в) математичною дією;
- г) індукцією;
- д) методикою.

2. До загальнонаукових методів пізнання відносяться:

- а) формалізація, моделювання, детермінований факторний аналіз;
- б) індукція, дедукція, ряди динаміки, групування;
- в) аналіз, синтез, абсолютні, відносні та середні величини;
- г) аналіз, синтез, порівняння, експеримент, формалізація;
- д) балансове узагальнення, індексний метод, факторний аналіз.

3. Методичні прийоми аналізу господарської діяльності, в основу яких покладено суворі формалізовані аналітичні залежності є:

- а) статистичними;
- б) загальнонауковими;
- в) евристичними;
- г) кореляційними;
- д) формалізованими.

4. До абсолютних показників належать:

- а) темп зростання чисельності працівників;
- б) рентабельність продукції;
- в) обсяг реалізованої продукції;
- г) індекс цін;
- д) плинність кадрів.

5. Абсолютне відхилення значень визначається:

- а) $\Delta y = y_1 - y_0$;
- б) $t_1 = \frac{y_1}{y_0} \times 100$;
- в) $T_1 = \frac{y_1}{y_0} \times 100 - 100$;
- г) $K = \frac{T_a}{T_b}$;
- д) $T_i = \frac{y_1 - y_0}{y_0} \times 100$.

6. Комплексною одиницею виміру абсолютних величин є:

- а) гривні;
- б) тонно-кілометр;
- в) метр;
- г) правильний варіант відповіді відсутній.

7. Показник, що розраховується як різниця між двома рівнями динамічного ряду, називається:

- а) абсолютний приріст;
- б) темп приросту;
- в) темп зростання;

- г) абсолютне значення одного відсотку приросту;
- д) відносне відхилення.

8. Показник, який показує, на скільки відсотків один рівень динамічного ряду більше (або менше) базового рівня, називається:

- а) абсолютний приріст;
- б) темп приросту;
- в) темп зростання;
- г) абсолютне значення одного відсотку приросту;
- д) відносне відхилення.

9. Відносна величина координації відображає:

- а) співвідношення частин цілого між собою;
- б) відношення планового рівня звітної періоду до базового рівня;
- в) співвідношення величини явища з величиною будь-якого іншого явища;
- г) ступінь розповсюдження явища в певному середовищі;
- д) ступінь обґрунтованості планового завдання.

10. Відносна величина, яка показує співвідношення ефекту з ресурсами або витратами:

- а) ефективності;
- б) динаміки;
- в) інтенсивності;
- г) порівняння.

11. Відносна величина, яка характеризує ступінь розповсюдження, розвитку явища у відповідному середовищі:

- а) ефективності;
- б) динаміки;
- в) інтенсивності;
- г) порівняння.

12. Відносний показник, який розраховується як частка від ділення двох рівнів динамічного ряду і показує у скільки разів показник, що аналізується, більший або менший за базисний – це:

- а) абсолютний приріст;
- б) абсолютне значення одного відсотку приросту;
- в) середній абсолютний приріст;
- г) темп зростання;
- д) середній абсолютний темп зростання.

13. Відносний показник, який характеризує зміну явища в часі:

- а) ефективності;
- б) динаміки;
- в) інтенсивності;
- г) порівняння;
- д) екстенсивності.

14. Відносний показник, який характеризує питому вагу окремих частин в загальному обсязі сукупності:

- а) ефективності;
- б) динаміки;
- в) структури;

- г) порівняння;
- д) координації.

15. Відношення частини до цілого в межах однієї сукупності – це відносний показник:

- а) структури;
- б) координації;
- в) динаміки;
- г) виконання плану;
- д) порівняння.

16. Співвідношення величини явища з величиною будь-якого іншого явища або з величиною цього явища, але взятою за інший час або за іншим об'єктом, відображають:

- а) абсолютні величини;
- б) середні величини;
- в) натуральні величини;
- г) показники динаміки;
- д) відносні величини.

17. Співвідношення частин цілого між собою характеризують:

- а) відносні величини структури;
- б) відносні величини ефективності;
- в) відносні величини координації;
- г) відносні величини порівняння;
- д) відносні величини інтенсивності.

18. Характеризують кількісні розміри явища в одиницях ваги, обсягу, довжини, площі, вартості, не враховуючи розмір інших явищ:

- а) факторні величини;
- б) середні величини;
- в) відносні величини;
- г) структурні величини;
- д) абсолютні величини.

19. Частка робітників у загальній чисельності працівників підприємства це:

- а) абсолютна величина;
- б) відносна величина координації;
- в) відносна величина структури;
- г) відносна величина інтенсивності;
- д) відносна величина порівняння.

20. Динаміку показника валового прибутку підприємства можна вивчити за допомогою:

- а) горизонтального аналізу;
- б) вертикального аналізу;
- в) групування;
- г) неформалізованих методів;
- д) балансового узагальнення.

21. За складністю побудови розрізняють два типи групувань:

- а) прості і типологічні;
- б) структурні і типологічні;

- в) аналітичні і комбіновані;
- г) аналітичні і прості;
- д) прості і комбіновані.

22. Групування, які дозволяють вивчати внутрішню будову показників, називають:

- а) типологічними;
- б) структурними;
- в) аналітичними;
- г) простими;
- д) комбінованими.

23. Яке групування призначене для виявлення взаємозв'язку, взаємозумовленості та взаємодії між досліджуваними явищами:

- а) структурні групування;
- б) типологічні групування;
- в) специфічні групування;
- г) аналітичні (факторні) групування;
- д) бухгалтерські групування.

24. Розподіл якісно неоднорідної інформації на однорідні групи, тобто виділення соціально-економічних типів передбачає:

- а) типологічне групування;
- б) структурне групування;
- в) аналітичне групування;
- г) комбіноване групування;
- д) просте групування.

25. Для визначення темпів змін досліджуваного явища за кожний окремий період порівняно з попереднім обчислюють:

- а) базисний темп зростання;
- б) ланцюговий темп зростання;
- в) питому вагу показника;
- г) абсолютний приріст;
- д) абсолютне значення одного відсотку приросту.

26. Для відображення розвитку аналізованого показника у часі застосовують:

- а) методи лінійного програмування;
- б) ряди динаміки;
- в) метод мозкового штурму;
- г) кореляційно-регресійний аналіз;
- д) прийоми елімінування.

27. Для визначення внутрішньої будови явища використовується:

- а) горизонтальне порівняння;
- б) вертикальне порівняння;
- в) трендове порівняння;
- г) багатовимірне порівняння;
- д) одновимірне порівняння.

28. Порівняння фактичних даних з плановими проводиться для:

- а) для обґрунтування нормативів;
- б) визначення тенденцій розвитку економічних процесів;

- в) виявлення резервів виробництва;
- г) визначення ступеня виконання плану;
- д) перевірки обґрунтованості планових показників.

29. Середні величини в економічному аналізі характеризують:

- а) узагальнену кількісну характеристику сукупності однорідних явищ за певною ознакою;
- б) кількісні розміри явища у відповідних одиницях виміру;
- в) співвідношення величини окремих явищ;
- г) класифікаційні групи за ознаками, істотними з точки зору розв'язання конкретних аналітичних завдань;
- д) співвідношення величини неоднорідних явищ.

30. Прийом балансового узагальнення в аналізі господарської діяльності передбачає:

- а) вивчення взаємозв'язку та співвідношення витрат, обсягу і прибутку, розподілу витрат на постійні та змінні;
- б) консолідацію фінансової звітності;
- в) складання бухгалтерського балансу;
- г) методикау комплексного та системного вивчення і вимірювання впливу факторів на величину результативних показників;
- д) вивчення співвідношення двох груп взаємопов'язаних економічних показників, підсумки яких повинні бути однаковими.

31. Прийом аналізу, який полягає у формуванні з масиву даних, що аналізуються, класифікаційних груп за ознаками називається:

- а) порівняння;
- б) балансовий;
- в) графічний;
- г) групування;
- д) середніх величин.

32. Як підрахувати абсолютний приріст показника X:

- а) $x_1 : x_0$;
- б) $x_1 - x_0$;
- в) $x_1 : x_0 - 1$;
- г) $1 - x_1 : x_0$.

33. Як підрахувати темп зростання показника X:

- а) $x_1 : x_0$;
- б) $x_1 - x_0$;
- в) $x_1 : x_0 - 1$;
- г) $1 - x_1 : x_0$;
- д) $x_0 : x_1$.

34. Як підрахувати темп приросту показника X:

- а) $x_0 : x_1$;
- б) $x_1 - x_0$;
- в) $x_1 : x_0 - 1$;
- г) $1 - x_1 : x_0$.

35. Як розрахувати абсолютний розмір 1% приросту продукції:

- а) відношенням фактичного випуску продукції до базового періоду;
- б) відношенням планового випуску звітної періоду до базового планового періоду;
- в) відношенням абсолютного приросту на його темп;
- г) відношенням темпу зростання на абсолютний приріст.

36. Яке порівняння показників дає можливість визначити ступінь виконання плану (прогнозу) за період часу, що досліджується (день, декаду, місяць, квартал, рік):

- а) порівняння фактичних показників з плановими;
- б) порівняння вихідних умов діяльності;
- в) порівняння фактичних показників з нормативними;
- г) зіставлення паралельних і динамічних рядів;
- д) порівняння різних показників діяльності.

37. Який взаємозв'язок існує між відносними величинами динаміки, планового завдання та виконання плану:

- а) відносна величина динаміки дорівнює різниці відносних величин виконання плану та планового завдання;
- б) відносна величина динаміки дорівнює частці від ділення відносної величини виконання планового завдання на величину виконання плану;
- в) відносна величина динаміки дорівнює частці від ділення відносної величини виконання плану на величину планового завдання;
- г) відносна величина динаміки дорівнює добутку відносних величин виконання плану та планового завдання;
- д) взаємозв'язок між величинами відсутній.

38. Які аналітичні завдання вирішують при зіставленні у процесі порівняння фактичних показників діяльності підприємства з їх плановими значеннями:

- а) контроль за витратами та формуванням собівартості продукції;
- б) оцінка виконання плану на підприємстві;
- в) ранжирування підприємств за результатами їх діяльності;
- г) встановлення тенденцій розвитку економічних явищ та процесів на підприємстві;
- д) виявлення резервів.

39. Якщо потрібно вивчити співвідношення двох груп взаємопов'язаних економічних показників, підсумки яких мають бути однаковими, застосовують:

- а) середні величини;
- б) прийом порівняння;
- в) прийом визначення структури;
- г) балансове узагальнення;
- д) прийом відносних величин.

40. Вид порівняльного аналізу, за якого зіставлення проводяться за одним або декількома показниками одного об'єкта або декількох об'єктів за одним показником:

- а) вертикальний;
- б) горизонтальний;
- в) багатовимірний;
- г) одновимірний;
- д) прогнозний.

41. Вид порівняльного аналізу, що застосовується при порівнянні показників за ряд періодів (років) та визначення основної тенденції динаміки показника, називається:

- а) горизонтальним;
- б) одновимірним;
- в) вертикальним;
- г) трендовим;
- д) багатовимірним.

42. Вид порівняльного аналізу, який використовується для визначення абсолютних і відносних відхилень фактичного рівня досліджуваних показників від рівня, взятого за базу порівняння:

- а) вертикальний;
- б) горизонтальний;
- в) багатовимірний;
- г) одновимірний;
- д) прогнозний.

43. За допомогою вертикального аналізу фінансових результатів визначається:

- а) зміна фактичних показників фінансових результатів порівняно з плановими;
- б) зміна структури фінансових результатів;
- в) динаміка показників прибутку;
- г) зміна ефективності діяльності підприємства;
- д) середньогалузеві показники прибутку.

44. Вид порівняльного аналізу, який проводиться зіставлення результатів діяльності декількох суб'єктів господарювання за широким набором показників; може використовуватися для визначення рейтингу кожного підприємства в сукупності підприємств:

- а) вертикальний;
- б) горизонтальний;
- в) багатовимірний;
- г) одновимірний;
- д) прогнозний.

45. Вид порівняльного аналізу, який використовується при вивченні структури економічних явищ та процесів, а також вплив факторів на рівень результативних показників шляхом порівняння їх величини до та після виміру впливу відповідного фактору:

- а) вертикальний;
- б) горизонтальний;
- в) багатовимірний;
- г) одновимірний;
- д) прогнозний.

ТЕМА 3. МЕТОДИКА ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ

План практичного заняття

1. Поняття та завдання факторного аналізу.
2. Класифікація факторів для потреб економічного аналізу.
3. Моделювання факторних систем.
4. Способи виміру впливу факторів у детермінованому аналізі.

Питання для обговорення

1. У чому полягає зміст факторного аналізу?
2. Розкрийте поняття “фактор” в економічних дослідженнях. Навести класифікацію факторів в економічному аналізі.
3. Назвіть види факторного аналізу та дати їх характеристики.
4. Що таке моделювання? Назвіть моделі, що використовуються у факторному аналізі.
5. Охарактеризуйте прийоми побудови детермінованих факторних моделей.
6. Назвіть основні прийоми, що застосовують для виміру впливу факторів у детермінованому факторному аналізі.
7. Охарактеризуйте суть прийому ланцюгових підстановок та абсолютних різниць.
8. Охарактеризуйте сутність прийому відносних різниць.
9. Особливості застосування способу часткової участі.
10. В чому полягає індексний спосіб виміру впливу факторів в детермінованому аналізі?
11. Поясніть алгоритми застосування інтегрального методу.
12. Охарактеризуйте основні етапи здійснення кореляційно-регресійного аналізу.

Навчальні завдання

Розв’язок типових завдань

Завдання 3.1. Необхідно визначити результативний показник, розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника всіма можливими способами; зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.1

Вихідні дані по підприємству ПрАТ «Аванс»

<i>Показники</i>	<i>Один. вим.</i>	<i>I півріччя</i>	<i>II півріччя</i>
Чисельність робітників (ЧР)	чол.	216	211
Кількість відпрацьованих днів одним робітником (Д)	дні	155	153
Середньоденна заробітна плата (СДЗП)	грн.	410	419

Розв’язок. Встановлено, що в умові наведено факторні показники, перемноживши які, ми отримаємо результативний показник фонд оплати праці. Така факторна модель є мультиплікативною, тому для визначення впливу зміни факторів на зміну результативного показника можна застосовувати різні способи, зокрема, основними з них є спосіб

ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць. Розв'яжемо дане завдання зазначеними трьома способами.

Спосіб ланцюгових підстановок

I етап. Побудова факторної моделі та визначення базового рівня результативного показника:

- визначаємо форму залежності між факторами та результативним показником з подальшою побудовою економічно обґрунтованої факторної моделі (зазначаємо формулу розрахунку результативного показника);
- встановлюємо черговість заміни факторів шляхом їх поділу на кількісні, структурні і якісні, враховуючи при цьому, що першими змінюються кількісні фактори, далі – структурні і останніми – якісні. За наявності декількох кількісних, структурних або якісних факторів, черговість їх заміни залежить від оцінки того, які з них є основними, а які похідними, які первинні, а які – вторинні шляхом логічного аналізу;
- розраховуємо базовий рівень результативного показника.

$$\text{ФОП} = \text{ЧР}^{\kappa^1} \times \text{Д}^{\kappa^2} \times \text{СДЗП}^{\alpha^3}$$

$$\text{ФОП}_I = 216 \times 155 \times 410 = 13\,726,8 \text{ тис. грн.}$$

II етап. Розрахунок умовних величин результативного показника шляхом поступової заміни факторів:

- визначаємо вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом поступової заміни базисної величини кожного факторного показника в обсязі результативного показника (у нашому прикладі – це показники I півріччя) на фактичну величину в звітному періоді (II півріччя).

$$\text{ФОП}_{\text{ум } 1} = \text{ЧР}_{II} \times \text{Д}_I \times \text{СДЗП}_I$$

$$\text{ФОП}_{\text{ум } 1} = 211 \times 155 \times 410 = 13\,409\,050 \text{ грн.}$$

$$\text{ФОП}_{\text{ум } 2} = \text{ЧР}_{II} \times \text{Д}_{II} \times \text{СДЗП}_I$$

$$\text{ФОП}_{\text{ум } 2} = 211 \times 153 \times 410 = 13\,236\,030 \text{ грн.}$$

$$\text{ФОП}_{II} = \text{ЧР}_{II} \times \text{Д}_{II} \times \text{СДЗП}_{II}$$

$$\text{ФОП}_{II} = 211 \times 153 \times 419 = 13\,526\,577 \text{ грн.}$$

III етап. Вимірювання впливу зміни кожного фактора на зміну результативного показника:

- визначаємо вплив факторів на результативний показник шляхом порівняння результативної величини показника до та після зміни рівня того чи іншого фактору, що дає можливість елімінувати вплив всіх факторів, окрім одного, і визначити вплив останнього на приріст результативного показника.

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} = \text{ФОП}_{\text{ум } 1} - \text{ФОП}_I = 13\,409\,050 - 13\,726\,800 = -31\,7750$$

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{Д}} = \text{ФОП}_{\text{ум } 2} - \text{ФОП}_{\text{ум } 1} = 13\,236\,030 - 13\,409\,050 = -173\,020$$

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}} = \text{ФОП}_{II} - \text{ФОП}_{\text{ум } 2} = 13\,526\,577 - 13\,236\,030 = 290\,547$$

IV етап. Баланс відхилень:

- загальний приріст результативного показника повинен дорівнювати алгебраїчній сумі впливу факторів.

$$\text{ФОП}_{II} - \text{ФОП}_I = \Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} + \Delta \text{ФОП}_{\text{Д}} + \Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}}$$

$$\text{ФОП}_{II} - \text{ФОП}_I = 13\,526\,577 - 13\,726\,800 = -200\,223$$

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} + \Delta \text{ФОП}_{\text{Д}} + \Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}} = -31\,7750 - 173\,020 + 290\,547 = -200\,223$$

Висновки. Проаналізувавши вплив факторів на результативний показник – фонд оплати праці, встановлено, що у другому півріччі в порівнянні з першим він зменшився на 200 223 грн., що свідчить про зменшення обсягу витрат і може призвести до збільшення величини оподатковуваного прибутку. На зміну фонду оплати праці насамперед вплинули наступні фактори:

- 1) за рахунок скорочення чисельності робітників на 5 чоловік фонд оплати праці зменшився на 317 750 грн.;
- 2) за рахунок зменшення кількості відпрацьованих днів одним робітником на 2 дні фонд оплати праці зменшився на 173 020 грн.;
- 3) збільшення середньоденної заробітної плати одного робітника на 9 грн. спричинило зростання фонду оплати праці на 290 547 грн.

Найбільший вплив на зменшення розміру фонду оплати праці мало скорочення чисельності робітників, що, в свою чергу, могло бути спричинене скороченням персоналу через згорання масштабів діяльності підприємства або зростанням рівня плинності кадрів через незадовільні умови праці.

Спосіб абсолютних різниць

I етап. Див. спосіб ланцюгових підстановок

II-III етап. Визначення абсолютних відхилень факторів та вимірювання впливу зміни кожного фактора на зміну результативного показника:

- визначаємо вплив факторів на зміну результативного показника шляхом поступової заміни фактора, що змінюється, на його абсолютне відхилення (тобто шляхом множення абсолютного приросту досліджуваного фактора на базисну величину факторів, що знаходяться у моделі праворуч від нього, та на фактичну величину факторів, що знаходяться ліворуч від нього):

$$\begin{aligned}\Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} &= (\text{ЧР}_{\text{II}} - \text{ЧР}_{\text{I}}) \times \text{Д}_1 \times \text{СДЗП}_1 \\ \Delta \text{ФОП}_{\text{Д}} &= \text{ЧР}_{\text{II}} \times (\text{Д}_{\text{II}} - \text{Д}_1) \times \text{СДЗП}_1 \\ \Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}} &= \text{ЧР}_{\text{II}} \times \text{Д}_{\text{II}} \times (\text{СДЗП}_{\text{II}} - \text{СДЗП}_1) \\ \Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} &= (211 - 216) \times 155 \times 410 = -317750 \text{ грн.} \\ \Delta \text{ФОП}_{\text{Д}} &= 211 \times (153 - 155) \times 410 = -173020 \text{ грн.} \\ \Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}} &= 211 \times 153 \times (419 - 410) = 290547 \text{ грн.}\end{aligned}$$

IV етап. Баланс відхилень. Див. спосіб ланцюгових підстановок.

Спосіб відносних різниць

I етап. Див. спосіб ланцюгових підстановок.

II етап. Визначення відносних відхилень факторів:

$$\begin{aligned}\Delta \% \text{ЧР} &= \frac{\text{ЧР}_{\text{II}}}{\text{ЧР}_{\text{I}}} \times 100\% - 100 = \frac{211}{216} \times 100\% - 100 = -2,3148\% \\ \Delta \% \text{Д} &= \frac{\text{Д}_{\text{II}}}{\text{Д}_1} \times 100\% - 100 = \frac{153}{155} \times 100\% - 100 = -1,2903\% \\ \Delta \% \text{СДЗП} &= \frac{\text{СДЗП}_{\text{II}}}{\text{СДЗП}_1} \times 100\% - 100 = \frac{419}{410} \times 100\% - 100 = 2,1951\%\end{aligned}$$

III етап. Вимірювання впливу зміни кожного фактора на зміну результативного показника:

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} = \frac{\text{ФОП}_I \times \Delta \% \text{ЧР}}{100} = \frac{13726800 \times (-2,3148 \%) }{100} = -317747,966 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{ФОП}_D = \frac{(\text{ФОП}_I + \Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}}) \times \Delta \% D}{100}$$

$$\Delta \text{ФОП}_D = \frac{(13726800 - 317747,966) \times (-1,2903 \%) }{100} = -173016,998 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}} = \frac{(\text{ФОП}_I + \Delta \text{ФОП}_{\text{ЧР}} + \Delta \text{ФОП}_D) \times \Delta \% \text{СДЗП}}{100}$$

$$\Delta \text{ФОП}_{\text{СДЗП}} = \frac{(13726800 - 317747,966 - 173016,998) \times 2,1951 \% }{100} = 290544,205 \text{ грн.}$$

IV етап. Баланс відхилень:

-317747,966 – 173016,998 + 290544,205 = -200220,759 грн.

-200220,759 грн. ≠ -200223 грн.

Зазначена розбіжність по балансу відхилень пов'язана з відхиленнями (заокругленнями), що виникають при розрахунку відносних відхилень показників-факторів.

Завдання 3.2. Розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника (матеріаломісткість (Мм)), використовуючи спосіб часткової участі. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ "Медіана"

Елементи витрат	Од. вим.	I квартал	II квартал	Абсолютне відхилення
Обсяг реалізації продукції (Об)	шт.	849	1014	165
Ціна одиниці продукції (без ПДВ) (Ц)	грн.	109	121	12
Матеріальні витрати (МВ), у т.ч.	грн.	45631	54230	8599
- сировина та матеріали (СМ)	грн.	41935	50700	8765
- паливо (П)	грн.	1911	1794	-117
- енергія (Е)	грн.	1785	1736	-49

Розв'язок. Спосіб часткової участі застосовується для оцінки впливу факторів другого або третього порядків. Даний спосіб передбачає розрахунок частки абсолютного відхилення кожного фактора другого порядку у загальній сумі зміни таких факторів з наступним множенням розрахованих часток на відхилення результативного показника за рахунок зміни відповідного фактору першого порядку.

Насамперед, сформуємо факторну модель та визначимо, які з факторів є першого порядку, а які – другого.

$$M_m = \frac{MB}{ЧД} = \frac{MB_2^{к/я}}{Об_1^к \times Ц_3^я} = \frac{СМ+П+Е}{Об \times Ц}$$

Таким чином, до факторів першого порядку відносяться: обсяг реалізації (кількісний фактор), ціна одиниці продукції (якісний фактор) та величина матеріальних витрат (кількісно-якісний фактор). Відповідно, сировина та матеріали, паливо та енергія – це фактори другого порядку.

I етап. Визначення впливу факторів першого порядку.

Оскільки факторна модель є комбінованою, то вплив факторів першого порядку вимірюємо способом ланцюгових підстановок:

$$M_M = \frac{MB_2^{к/я}}{Об_1^к \times Ц_3^я}$$

$$M_{MI} = \frac{45631}{849 \times 109} = 0,493$$

$$M_{M_{yM1}} = \frac{45631}{1014 \times 109} = 0,413$$

$$M_{M_{yM2}} = \frac{54230}{1014 \times 109} = 0,491$$

$$M_{M_{II}} = \frac{54230}{1014 \times 121} = 0,442$$

$$\Delta M_M(Об) = 0,413 - 0,493 = -0,08$$

$$\Delta M_M(MB) = 0,491 - 0,413 = 0,078$$

$$\Delta M_M(Ц) = 0,442 - 0,491 = -0,049$$

Баланс відхилень:

$$M_{M_{II}} - M_{MI} = 0,442 - 0,493 = -0,08 + 0,078 - 0,049 = -0,051$$

II етап. Розрахунок впливу факторів другого порядку.

2.1. Визначаємо частку абсолютного приросту кожного фактора другого порядку у загальній сумі абсолютних приростів факторів другого порядку:

$$ПВ_{\Delta CM} = \frac{\Delta CM}{\Delta CM + \Delta П + \Delta E} = \frac{8765}{8765 - 117 - 49} = \frac{8765}{8599} = 1,0193$$

$$ПВ_{\Delta П} = \frac{\Delta П}{\Delta CM + \Delta П + \Delta E} = \frac{-117}{8765 - 117 - 49} = \frac{-117}{8599} = -0,0136$$

$$ПВ_{\Delta E} = \frac{\Delta E}{\Delta CM + \Delta П + \Delta E} = \frac{-49}{8599} = -0,0057$$

2.2. Розраховуємо вплив кожного виду матеріальних витрат (факторів другого порядку) на зміну матеріаломісткості:

$$\Delta M_M(CM) = \Delta M_M(MB) \times PV_{\Delta CM} = 0,078 \times 1,0193 = 0,0795$$

$$\Delta M_M(\Pi) = \Delta M_M(MB) \times PV_{\Delta \Pi} = 0,078 \times (-0,0136) = -0,0011$$

$$\Delta M_M(E) = \Delta M_M(MB) \times PV_{\Delta E} = 0,078 \times (-0,0057) = -0,0004$$

2.3. Баланс відхилень:

$$\Delta M_M(MB) = \Delta M_M(CM) + \Delta M_M(\Pi) + \Delta M_M(E) = 0,0795 - 0,0011 - 0,0004 = 0,078$$

Висновки. Проаналізувавши вплив факторів на результативний показник – матеріаломісткість, встановлено, що у другому кварталі він зменшився на 0,051, що є позитивною тенденцією, оскільки у другому кварталі для отримання однієї гривні чистого доходу було понесено менше матеріальних витрат, ніж у першому кварталі. Зазначене свідчить про підвищення ефективності використання оборотних матеріальних ресурсів. На зміну матеріаломісткості вплинули наступні фактори:

1) за рахунок збільшення обсягів реалізації на 165 шт. матеріаломісткість зменшилась на 0,08;

2) зростання величини матеріальних витрат на 8599 грн. збільшило матеріаломісткість продукції на 0,078, у т.ч. за рахунок:

- збільшення величини використаних сировини і матеріалів на 8765 грн. матеріаломісткість зросла на 0,0795;

- зменшення величини використаного палива на 117 грн. матеріаломісткість знизилась на 0,0011;

- зменшення величини використаної енергії на 49 грн. матеріаломісткість знизилась на 0,0004;

3) збільшення ціни одиниці продукції на 12 грн. призвело до зменшення матеріаломісткості на 0,049.

Найбільший і позитивний вплив на зменшення матеріаломісткості продукції мало зростання обсягів реалізації. Разом з тим, значний і негативний вплив на зміну матеріаломісткості здійснило збільшення вартості використаних сировини і матеріалів, що, в свою чергу, могло бути спричинене як інфляційним чинником, так і підвищенням обсягів використання сировинної бази через збільшення обсягів виробництва, погіршення технологічного процесу, несправність обладнання, недостатній рівень кваліфікації робітників, брак тощо.

Завдання для самопідготовки

Завдання 3.3. Визначити результативний показник, розрахувати вплив факторів на його зміну всіма можливими способами; зробити висновки.

Таблиця 3.3

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Гефест»

Показники	Одиниця виміру	Минулий рік	Звітний рік
Кількість робітників	чол.	200	190
Кількість робочих днів	дні	430	444
Середньоденний виробіток	грн.	50,6	52,4

Завдання 3.4. Визначити результативний показник та розрахувати вплив факторів на його зміну всіма можливими способами. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.4

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Аванс»

Показники	Одиниця виміру	I-е півріччя	II-е півріччя
Чисельність робітників	чол.	125	109
Кількість відпрацьованих днів	дні	157	161
Середньоденна заробітна плата	грн.	189	191

Завдання 3.5. Побудувати факторну модель валового прибутку і розрахувати вплив факторів на його зміну всіма способами. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Мегаполіс»

Показник	Значення показника	
	2017 р.	2018 р.
Обсяг продажу, тис шт.	1000	900
Ціна виробу, грн.	?	240
Собівартість виробу, грн.	140	?
Валовий прибуток, тис. грн.	30000	36000

Завдання 3.6. Здійснити аналіз впливу факторів на коефіцієнт оборотності, зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.6

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Мікро»

№ з/п	Показник	План	Факт
1	Ціна од. продукції без ПДВ, грн.	15	17
2	Обсяг виробництва, шт.	1200	1380
3	Оборотні активи, грн.	?	?
4	Виробничі запаси	12000	15000
5	Товари	38000	12000
6	Дебіторська заборгованість	10000	12800
7	Грошові кошти	7800	18700

Завдання 3.7. Визначити результативний показник (рентабельність капіталу (виробництва)), розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника). Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.7

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Константа», тис. грн.

Показники	I-ше півріччя	II-ге півріччя
Валовий прибуток	409,0	335,4
Прибуток, отриманий від інвестиційної діяльності	41,0	48,6
Прибуток, отриманий від фінансової діяльності	67,8	80,5
Середньорічна вартість основних засобів	1443,4	1456,5
Середньорічна вартість оборотних засобів	176,5	200,5

Завдання 3.8. Розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника (матеріаловіддача). Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.8

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Азовхімагро»

Показники	Одиниці виміру	I-ше півріччя	II-ге півріччя
Валова продукція в порівняльних цінах	грн.	36072,1	37518,8
Обсяги виробництва	шт.	1440	1500
Норма витрачання матеріалів на одиницю продукції	кг	2,3	2,5
Облікова ціна за 1 кг матеріалів	грн.	18,4	23,8

Завдання 3.9. Визначити результативний показник; розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника способом часткової участі. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.9

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Галінтел»

Показники	Одиниця виміру	Минулий рік	Звітний рік
Чисельність працівників (ЧП)	чол.	70	86
Середньомісячна заробітна плата (ЗП), в т.ч.:	тис. грн.	685	799
за тарифними ставками (ТС)	тис. грн.	440	516
доплати, надбавки (Д)	тис. грн.	147	159
додаткова заробітна плата (ДЗП)	тис. грн.	93	120
інші заохочувальні виплати (Ін)	тис. грн.	5	4

Завдання 3.10. Визначити результативний показник; розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника способом часткової участі. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.10

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Лотос», тис. грн.

Показники	I-й рік	II-й рік
Валовий прибуток (ВП)	123,4	136,0
Собівартість реалізованої продукції (Св), у т.ч.:	96,0	98,6
матеріальні витрати (МВ)	55,0	58,6
витрати на оплату праці (ОП)	21,0	22,4
відрахування на соціальні заходи (СЗ)	8,0	8,4
амортизація (А)	12,0	9,2

Завдання 3.11. Розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника (коефіцієнт оборотності). Зробити відповідні висновки.

Таблиця 3.11

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Аксіома»

Показники	Од. вим.	Минулий рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Ціна одиниці продукції	грн.	35	43	?
Обсяг реалізації	шт.	33350	46980	?
Середньорічна вартість оборотних засобів, у т.ч.:	тис. грн.	?	?	?
– виробничих запасів		341,5	350,3	?
– дебіторська заборгованість		77,8	72,3	?
– грошові кошти		30,4	28,6	?

Тестові завдання

1. Під факторним аналізом розуміють:

- а) сукупність функцій, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації на всіх стадіях життєвого циклу продукції (робіт, послуг;
- б) методику комплексного та системного вивчення і вимірювання впливу факторів на величину результативних показників;
- в) спосіб встановлення характеру порушень нормального ходу економічних процесів на підставі типових ознак, характерних тільки для даного порушення;
- г) вивчення взаємозв'язку та співвідношення витрат, обсягу і прибутку, розподілу витрат на постійні та змінні;
- д) методичний, прийом у вивченні співвідношення двох груп взаємопов'язаних економічних показників, підсумки яких повинні бути рівними між собою.

2. Елімінування передбачає виключення впливу:

- а) всіх, крім одного вплив якого вивчається;
- б) кількісних факторів;
- в) структурних факторів;
- г) двох взаємопов'язаних факторів;
- д) якісних факторів.

3. Який з перелічених методів відноситься до прийомів елімінування:

- а) лінійне програмування;
- б) балансовий прийом;
- в) метод відносних різниць;
- г) метод найменших квадратів;
- д) SVP-аналіз.

4. Адитивний взаємозв'язок між факторами можна представити у вигляді такого рівняння:

- а) $Y = x_1 + x_2 + \dots + x_n$;
- б) $Y = x_1 \times x_2 \times \dots \times x_n$;
- в) $Y = (a + b) \times c$;
- г) $Y = \frac{a}{b+c}$;
- д) $Y = (a - b) \times c$.

5. Кратна залежність результативного показника від факторів може бути представлена у вигляді:

- а) $Y = x_1 + x_2 + \dots + x_n$;
- б) $Y = x_1 - x_2 - \dots - x_n$;
- в) $Y = x_1 \times x_2 \times \dots \times x_n$;
- г) $Y = \frac{x_1}{x_2}$;
- д) $Y = (a + b) \times c$.

6. Для визначення впливу факторів у всіх типах детермінованих факторних моделей використовується:

- а) ланцюгових підстановок;
- б) абсолютних різниць;
- в) відносних різниць;
- г) пропорційного ділення;

д) часткової участі.

7. Який спосіб детермінованого факторного аналізу застосовується тільки для мультиплікативних моделей.

- а) відносних різниць;
- б) ланцюгових підстановок;
- в) абсолютних різниць;
- г) індексний;
- д) інтегральний.

8. Якщо зв'язок факторів з результативним показником має функціональний характер, то це:

- а) детермінований аналіз;
- б) стохастичний аналіз;
- в) статистичний аналіз;
- г) кореляційно-регресійний аналіз;
- д) прийоми кореляції.

9. Для дослідження стохастичних функціональних залежностей використовуються:

- а) методи лінійного програмування;
- б) методи компонентного аналізу;
- в) ряди динаміки;
- г) кореляційно-регресійний аналіз;
- д) прийоми елімінування.

10. Під час використання способу ланцюгових підстановок застосовується така послідовність заміни факторів:

- а) структурні, якісні, кількісні;
- б) кількісні, якісні, структурні;
- в) кількісні, структурні, якісні;
- г) якісні, кількісні, структурні;
- д) параметричні, якісні, структурні.

11. У якому способі факторного аналізу застосовується правило черговості заміни факторів?

- а) абсолютних різниць;
- б) відносних різниць;
- в) ланцюгових підстановок;
- г) індексному;
- д) правильна відповідь А, Б і В.

12. За характером залучення ресурсів фактори бувають:

- а) основні та другорядні;
- б) об'єктивні та суб'єктивні;
- в) прості та складні;
- г) первинні та вторинні;
- д) інтенсивні та екстенсивні.

13. Модель типу $Y = a \times b \times c$:

- а) адитивною;
- б) мультиплікативною;
- в) кратною;
- г) змішаною;

д) комбінованою.

14. Модель типу $Y = a \times (b - c)$ є:

- а) адитивною;
- б) мультиплікативною;
- в) кратною;
- г) змішаною;
- д) комбінованою.

15. Модель, що застосовується у факторному аналізі, якщо результативний показник є сумою декількох факторів?

- а) адитивна;
- б) мультиплікативна;
- в) комбінована;
- г) кратна;
- д) стохастична.

16. Модель, що застосовується у факторному аналізі, якщо результативний показник є добутком декількох факторів?

- а) адитивна;
- б) мультиплікативна;
- в) комбінована;
- г) кратна;
- д) стохастична.

17. Під час здійснення факторного аналізу методом ланцюгових підстановок, у першу чергу, підлягають заміні параметри:

- а) основні;
- б) якісні;
- в) кількісні;
- г) похідні;
- д) структурні.

18. Спосіб відносних різниць застосовується тільки для таких моделей?

- а) адитивних, мультиплікативних, кратних і комбінованих;
- б) адитивних;
- в) мультиплікативних;
- г) тільки в змішаних;
- д) тільки в кратних.

19. Прикладом якісного показника є:

- а) продуктивність праці;
- б) площа посівів;
- в) величина валової продукції;
- г) обсяг виробленої продукції;
- д) чисельність працюючих.

20. Прикладом структурного фактора є:

- а) питома вага активної частини основних засобів;
- б) рентабельність продукції;
- в) питома вага реалізованої продукції;
- г) тривалість робочого дня;
- д) правильні відповіді А і В.

21. Прикладом якісного фактора є:

- а) кількість працівників;
- б) рентабельність продукції;
- в) питома вага реалізованої продукції;
- г) тривалість робочого дня;
- д) питома вага активної частини основних засобів.

22. Усунення впливу всіх факторів, крім одного передбачає прийом:

- а) середні величини;
- б) прийом елімінування;
- в) спосіб абсолютних різниць;
- г) прийом балансового узагальнення;
- д) спосіб часткової участі.

23. Факторами, що не підлягають кількісній оцінці, є:

- а) суб'єктивні;
- б) параметричні;
- в) непараметричні;
- г) екстенсивні;
- д) кількісні.

24. Прикладом кількісного показника є:

- а) кількість працівників;
- б) рентабельність продукції;
- в) питома вага реалізованої продукції;
- г) ціна одиниці продукції;
- д) собівартість одиниці продукції.

25. Факторами, які пов'язані з кількісним, а не якісним приростом результативного показника, є:

- а) інтенсивні;
- б) екстенсивні;
- в) непараметричні;
- г) кількісні;
- д) параметричні.

26. Факторний аналіз, який досліджує поведінку факторів і результатів показників у перспективі – це:

- а) детермінований;
- б) стохастичний;
- в) перспективний;
- г) динамічний;
- д) прямий.

27. Факторним аналізом, що вивчає причини приросту результативних показників за минулі періоди, є:

- а) динамічний аналіз;
- б) статичний аналіз;
- в) ретроспективний аналіз;
- г) перспективний аналіз;
- д) зворотній аналіз.

28. Якщо у вихідних даних мультиплікативних та змішаних моделей розраховані абсолютні відхилення за факторними показниками, то найбільш доцільно застосовувати спосіб:

- а) індексний спосіб;
- б) відносних різниць;
- в) ланцюгових підстановок;
- г) абсолютних різниць;
- д) інтегральний спосіб.

29. Якщо зв'язок факторів з результативним показником має функціональний характер, то це:

- а) детермінований (функціональний) аналіз;
- б) стохастичний аналіз;
- в) статистичний аналіз;
- г) стратегічний аналіз;
- д) прогнозний аналіз.

30. Якщо зв'язок факторів з результативним показником має ймовірнісний, кореляційний характер, то це:

- а) детермінований аналіз;
- б) стохастичний аналіз;
- в) статистичний аналіз;
- г) фінансовий аналіз;
- д) стратегічний аналіз.

ТЕМА 4. АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ, РОБІТ, ПОСЛУГ

План практичного заняття

1. Значення та завдання аналізу виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг.
2. Загальна схема проведення та інформаційне забезпечення аналізу виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг.
3. Маркетинговий аналіз.
4. Аналіз організаційного та технічного рівня виробництва.
5. Аналіз обсягу виробництва та реалізації продукції в натуральному та вартісному вираженні.
6. Аналіз асортименту та структури випуску продукції.
7. Аналіз якості продукції та робіт.
8. Аналіз ритмічності роботи підприємства.
9. Оцінка виконання договірних зобов'язань та обсягів реалізації.

Питання для обговорення

1. Значення, завдання та джерела інформації аналізу виробництва продукції (робіт, послуг).
2. Особливості проведення маркетингового аналізу
3. Пояснити, в чому полягає складність проведення аналізу організаційно-технічного рівня господарювання.
4. Вказати послідовність проведення аналізу обсягів і структури виробництва продукції.
5. Назвати у чому полягає відмінність між валовою та товарною продукцією?
6. Які основні показники розраховуються при аналізі асортименту і структури продукції?
7. Обґрунтувати необхідність проведення та послідовність аналізу якості продукції.
8. Аналіз рекламаций та інших побічних показників якості продукції.
9. Вказати послідовність проведення аналізу ритмічності виробництва.
10. Обґрунтувати необхідність проведення аналізу виконання договірних зобов'язань і реалізації продукції.
11. Порядок проведення оцінки виконання зобов'язань по поставкам продукції.
12. Охарактеризуйте порядок підрахунку резервів росту обсягу виробництва продукції.

Навчальні завдання

Розв'язок типових завдань

Завдання 4.1. Необхідно:

- визначити структуру виробничої програми, який вид продукції займає найбільшу, а який найменшу питому вагу;
- проаналізувати виконання плану щодо асортименту продукції, використовуючи такі способи розрахунку: 1) за середнім відсотком асортиментності; 2) за найменшим

відсотком; 3) за питомою вагою у загальному переліку найменувань виробів, за якими виконаний план випуску продукції;

- зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.1

Вихідні дані по підприємству ТЗОВ «Щедрість»

Макаронні вироби	Обсяги виробництва, грн.	
	план	факт
Метелики	22 500	25 000
Ріжки	21 000	20 000
Спіральки	20 050	20 900
Гребінчики	18 000	19 000
Разом	81 550	84 900

Розв'язок. Результати аналізу занесемо до аналітичної таблиці 4.2 (або таблиці 4.3).

Таблиця 4.2

Аналіз асортименту продукції ТЗОВ «Щедрість»

Вид макаронних виробів	Обсяги виробництва					Виконання плану, %
	план		факт		в рахунок асортименту, тис. грн.	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %		
Метелики	22 500	27,59	25 000	29,44	22 500	111,11
Ріжки	21 000	25,75	20 000	23,56	20 000	95,24
Спіральки	20 050	24,59	20 900	24,62	20 050	104,24
Гребінчики	18 000	22,07	19 000	22,38	18 000	105,56
Разом	81 550	100,00	84 900	100,00	80 550	104,11

АБО

Таблиця 4.3

Аналіз виконання плану асортименту продукції ТЗОВ «Щедрість»

Вид макаронних виробів	Обсяги виробництва, тис. грн.		Питома вага, %	
	план	факт	план	факт
1	2	3	4	5
Метелики	22 500	25 000	27,59	29,44
Ріжки	21 000	20 000	25,75	23,56
Спіральки	20 050	20 900	24,59	24,62
Гребінчики	18 000	19 000	22,07	22,38
Разом	81 550	84 900	100,00	100,00

Продовження табл. 4.3

Відхилення			Зараховано в рахунок асортименту, тис. грн.
Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	Пунктів структури	
6	7	8	9
2500	11,11	1,85	22 500
-1000	-4,76	-2,19	20 000
850	4,24	0,03	20 050
1000	5,56	0,31	18 000
3350	4,11	0,00	80 550

Розрахуємо показники виконання плану за асортиментом трьома способами:

1) за середнім відсотком асортиментності:

$$K_{\text{асорт.}} = \frac{\sum \text{обсяг виробництва в рах. асорт.}}{\sum \text{плановий обсяг виробництва}} = \frac{80\,550}{81\,550} \times 100\% = 98,77\%;$$

2) за найменшим відсотком – 95,24 %;

3) за питомою вагою у загальному переліку назв продукції, по яких виконано план випуску продукції:

$$\frac{3}{4} \times 100\% = 75\%.$$

Висновки. За даними проведеного аналізу виробництва продукції на ТзОВ «Щедрість», в асортиментно-структурному розрізі бачимо, що в запланованому обсязі виробництва, найбільша питома вага припадає на виробництво макаронів «Метелики», частка яких становить 27,59 %. По факту вона збільшилась до 29,44 %, що становить найбільшу питому вагу серед фактичного випуску продукції. Щодо найменшої питомої ваги, то як у плановому, так і у фактичному обсязі виробництва, вона припадає на виробництво «Гребінчиків», причому у фактичному обсязі спостерігається збільшення його частки з 22,07 % до 22,38 %.

Зазначені структурні зрушення в асортиментному складі, відповідно, вплинули на рівень виконання плану з виробництва макаронних виробів як в цілому, так і за окремими їх видами. Зокрема, в цілому план з виробництва макаронних виробів виконано на 104,11 %, тобто перевиконано на 4,11 %. При цьому, по 3-ох виробках спостерігається перевиконання плану, а по 1-му – недовиконання плану, тобто план з виробництва продукції виконано по 75 % виробів. Так, з виробництва «Метеликів», «Спіральки» та «Гребінчиків» план перевиконано, відповідно, на 11,11 %, 4,24 % та 5,56 %, а з виробництва «Ріжків» – недовиконано на 4,76 %. Тобто найменший відсоток виконання плану спостерігається з виробництва «Ріжків» і становить 95,24 %. Вказані зміни призвело до того, що у виконання плану за асортиментом зараховано лише 98,77 %.

На недовиконання плану за асортиментом могли вплинути як внутрішні, так і зовнішні фактори, зокрема:

- внутрішні – недоліки в організації виробництва та планування, незадовільний технічний стан обладнання (псування обладнання), простої, аварії, збої в електропостачанні, зниження продуктивності праці (незадовільні умови праці, висока плинність кадрів, недостатня кваліфікація працівників), порушення графіку та обсягів постачання сировини матеріалів, комплектуючих з вини працівників підприємства тощо;

- зовнішні – порушення графіку та обсягів постачання сировини (з вини транспортної компанії та/або постачальників), зміна кон'юнктури ринку та платоспроможного попиту на окремі види продукції, зміна вподобань споживачів, активізація конкурентів, зміни в законодавстві, інфляція (зростання цін на сировинну базу) тощо.

Завдання 4.2. Необхідно провести аналіз структури випуску продукції підприємства та розрахувати вплив структурних зрушень на випуск продукції, використовуючи два способи: абсолютних різниць та середніх цін; зробити відповідні висновки. Випуск продукції плановий – 9790 тис. пог. м., фактичний – 8852 тис. пог. м.

Показники ТзОВ "Леді"

Види тканини	Оптова ціна, грн.	Питома вага, %.	
		план	факт
Твід	100	19,4	23,5
Джинс	113	20,4	20,6
Титанік	98	60,2	55,9

Розв'язок. Побудуємо факторну модель:

$$\text{Випуск} = \text{Об} \times \text{Ц} \Rightarrow \text{ПВ}_i = \frac{\text{Об}_i}{\text{Об}_{\text{заг}}} \Rightarrow$$

$$\text{Випуск} = \text{Об}_{\text{заг.}}^{\text{к 1}} \sum \text{ПВ}_i^{\text{стр 2}} \times \text{Ц}_i^{\text{я 3}}$$

Перший спосіб. Спосіб абсолютних різниць:

$$\Delta \text{Випуск}_{\text{ПВ}} = \text{Об}_{\text{заг. факт}} \times \sum \text{Ц}_i (\text{ПВ}_{i \text{ ф.}} - \text{ПВ}_{i \text{ пл.}})$$

$$\Delta \text{Випуск}_{\text{ПВ}} = 8852 \times (100 (0,235 - 0,194) + 113 \times (0,206 - 0,204)) +$$

$$+ 98 \times (0,559 - 0,602) = 8852 \times (4,1 + 0,226 - 4,214) = \mathbf{991,42 \text{ тис. грн.}}$$

Другий спосіб. Спосіб середніх цін:

$$\overline{\Delta \text{Ц}_{\text{ПВ}}} = \overline{\text{Ц}_{\text{ф}}} - \overline{\text{Ц}_{\text{пл}}}$$

$$\overline{\text{Ц}_{\text{ф}}} = \frac{23,5 \times 100 + 20,6 \times 113 + 55,9 \times 98}{100} = \frac{2350 + 2327,8 + 5478,2}{100} =$$

$$= \frac{10156}{100} = 101,56$$

$$\overline{\text{Ц}_{\text{пл}}} = \frac{19,4 \times 100 + 20,4 \times 113 + 60,2 \times 98}{100} = \frac{1940 + 2305,2 + 5899,6}{100} = 101,448$$

$$\overline{\Delta \text{Ц}} = 101,56 - 101,448 = 0,112 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{Випуск}_{\text{ПВ}} = \overline{\Delta \text{Ц}} \times \text{Об}_{\text{заг. ф.}} = 0,112 \times 8852 = \mathbf{991,42 \text{ тис. грн.}}$$

АБО

$$\overline{\Delta \text{Ц}} = \frac{\sum \text{ПВ}_i \times \text{Ц}_i}{100}$$

$$\overline{\Delta \text{Ц}_{\text{ПВ}}} = \frac{\sum (\text{ПВ}_{i \text{ ф.}} - \text{ПВ}_{i \text{ пл.}}) \times \text{Ц}_i}{100} \rightarrow \Delta \text{Випуск}_{\text{ПВ}} = \overline{\Delta \text{Ц}_{\text{ПВ}}} \times \text{Об}_{\text{заг. ф.}}$$

$$\overline{\Delta \text{Ц}_{\text{ПВ}}} = \frac{(23,5 - 19,4) \times 100 + (20,6 - 20,4) \times 113 + (55,9 - 60,2) \times 98}{100} =$$

$$= \frac{410 + 22,6 - 421,4}{100} = \frac{11,2}{100} = 0,112$$

$$\Delta \text{Випуск}_{\text{ПВ}} = 0,112 \times 8852 = \mathbf{991,42 \text{ тис. грн.}}$$

Висновки. Проведений аналіз структури випуску продукції дозволив встановити, що як у плановому, так і фактичному випуску продукції найбільша питома вага припадає

на виробництво тканини титанік, проте у фактичній виробничій структурі спостерігається зменшення частки цієї тканини з 60,2 % до 55,9 %. І навпаки відбулося зростання часток інших тканин, зокрема, твіду – на 4,1 пункта структури, а джинса – на 0,2 пункта. За рахунок вказаних структурних зрушень випуск продукції збільшився на 991,42 тис. грн.

Завдання 4.3. Необхідно:

- провести аналіз якості продукції підприємства;
- розрахувати середній коефіцієнт сортності, виконання плану по якості, середньозважену ціну за планом та фактично;
- визначити вплив сортового складу продукції на обсяг її виробництва у вартісному виразі;
- зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Смак»

Сорт продукції	Ціна, грн.	Обсяги виробництва, од.	
		план	факт
Перший	810	28 200	37 800
Другий	660	16 160	9 500
Третій	400	13 990	5 900
Разом	X	58 350	53 200

Розв’язок. Результати аналізу якості продукції підприємства ТЗОВ «Смак» занесемо до аналітичної таблиці 4.6.

Таблиця 4.6

Аналіз якості продукції ТОВ «Смак»

Сорт продукції	Ціна, грн.	Обсяги виробництва, од.		Структура випуску продукції, %	
		план	факт	план	факт
1	2	3	4	5	6
Перший	810	28 200	37 800	48,33	78,01
Другий	660	16 160	9 500	27,28	15,98
Третій	400	13 990	5 900	24,39	6,01
Разом	X	58 350	53 200	100,00	100,00

Продовження табл. 4.6

Сорт продукції	Випуск продукції, тис. грн.			
	план	факт	за ціною першого сорту	
			план	факт
1	7	8	9	10
Перший	22 842,0	30 618	22 842,0	30 618
Другий	10 665,6	6 270	13 089,6	7 695
Третій	5 596,0	2 360	11 331,9	4 779
Разом	39 103,6	39 248	47 263,5	43 092

$$K_{\text{сорт пл}} = \frac{\sum OB_{i \text{ пл}} \times C_i}{\sum OB_{i \text{ пл}} \times C_{i \text{ сорту}}} = \frac{39\,103,6}{47\,263,5} = 0,827$$

$$K_{\text{сорт ф}} = \frac{\sum OB_{i \text{ ф}} \times C_i}{\sum OB_{i \text{ ф}} \times C_{i \text{ сорту}}} = \frac{39\,248}{43\,092} = 0,911$$

Виконання плану за якістю:

$$\text{ВП}_{\text{за якістю}} = \frac{0,911}{0,827} \times 100 \% = 110,2 \%$$

$$\overline{\Pi}_{\text{пл}} = \frac{\sum \text{ОВ}_{i \text{ пл}} \times \Pi_{i \text{ пл}}}{\sum \text{ОВ}_{i \text{ пл}}} = \frac{39\,103\,600}{58\,350} = 670,16 \text{ грн.}$$

$$\overline{\Pi}_{\text{ф}} = \frac{\sum \text{ОВ}_{i \text{ ф}} \times \Pi_{i \text{ ф}}}{\sum \text{ОВ}_{i \text{ ф}}} = \frac{39\,248\,000}{53\,200} = 737,74 \text{ грн.}$$

$$\Delta \overline{\Pi} = 64,58 \text{ грн.}$$

Вплив сортового складу продукції на обсяг випуску продукції:

$$\Delta \text{Випуск}_{\text{якість}} = (\overline{\Pi}_{\text{ф}} - \overline{\Pi}_{\text{пл}}) \times \sum \text{ОВ}_{i \text{ ф}} = (737,74 - 670,16) \times 53\,200 = 3\,595\,256 \text{ грн.}$$

Висновки. Проаналізувавши якість продукції на ТОВ «Смак» встановлено, що план за якістю виконано на 100,74 %, тобто перевиконано на 0,74 %, оскільки фактичний коефіцієнт сортності перевищує плановий.

Зазначене покращення якості продукції насамперед спричинене змінами у сортовому складі продукції, зокрема, у загальній структурі фактично виробленої продукції спостерігається зростання порівняно з планом лише частки продукції 1-го сорту (на 29,68 пунктів) і, відповідно, зменшення питомої ваги продукції 2-го (на 11,3 пункти) і 3-го сортів (на 18,38 пунктів). Крім того, продукція 1-го сорту як у плановій, так і фактичній структурі виробництва займає найбільшу питому вагу, відповідно, 48,33 % та 78,01 %.

Про покращення якості продукції також свідчить виконання плану лише з виробництва продукції 1-го сорту (перевиконано на 34 %) і недовиконання плану з виробництва продукції 2-го сорту – на 41,2 % та 3-го сорту – на 57,8 %.

Зазначені зміни у сортовому складі продукції зумовили (спричинили) зростання фактичної середньозваженої ціни порівняно з планом на 64,58 грн., що, відповідно, вплинуло на загальний випуск продукції, а саме: за рахунок покращення якості продукції обсяги її виробництва збільшилися на 3 595 256 грн.

Завдання 4.5. Необхідно:

- проаналізувати ритмічність виробництва продукції за кварталами;
- розрахувати коефіцієнт ритмічності, варіації та показник аритмічності;
- визначити втрачені можливості підприємства з виробництва продукції у зв'язку з неритмічною роботою за різними способами;
- вказати причини, які призвели до аритмічної роботи.

Таблиця 4.7

Вихідні дані по підприємству ВАТ «Калина»

Періоди	Обсяги виробництва продукції, тис. грн.	
	План	Факт
I	15000	15700
II	15000	14280
III	15000	14020
IV	15000	17520
Разом	60000	61520

Розв'язок. Результати аналізу ритмічності виробництва продукції підприємства ВАТ «Калина» занесемо до аналітичної таблиці 4.8.

1 спосіб:

$$K_{\text{ритм}} = \frac{\sum OB_i \text{ зарахований у ритмічність}}{\sum OB_i \text{ плановий}} = \frac{58300}{60000} \times 100 \% = 97,17 \%$$

2 спосіб:

$$K_{\text{ритм}} = 25,00 + 23,80 + 23,37 + 25,00 = 97,17\%$$

$$K_{\text{аритм}} = 1 - K_{\text{ритм}} = 1 - 0,9717 = 0,0283 = 2,83\%$$

Таблиця 4.8

Аналіз ритмічності виробництва продукції на ВАТ «Калина»

Періоди	Обсяги виробництва продукції, тис. грн.		Питома вага, %		Відхилення			Обсяг продукції, зарахований у виконання плану з ритмічності, тис. грн.	
	план	факт	план	факт	абсол., тис. грн.	віднос-не, %	пунктів структури	Сума, тис. грн.	Частка, %
I	15000	15700	25,0	25,5	700	4,67	0,52	15000	25,00 (15 000 / 60 000)
II	15000	14280	25,0	23,2	-720	-4,8	-1,79	14280	23,80 (14 280 / 60 000)
III	15000	14020	25,0	22,8	-980	-6,53	-2,21	14020	23,37 (14 020 / 60 000)
IV	15000	17520	25,0	28,5	2520	16,8	3,48	15000	25,00 (15 000 / 60 000)
Σ	60000	61520	100,0	100,0	1520	10,14	0,00	58300	97,17

$$K_{\text{варіац.}} = \frac{\sqrt{\sum (OB_{i\phi} - \overline{OB_{nl}})^2 / n}}{\overline{OB_{nl}}}$$

$$\begin{aligned}
 K_{\text{вар.}} &= \frac{\sqrt{((15700 - 15000)^2 + (14280 - 15000)^2 + (14020 - 15000)^2 + (17520 - 15000)^2) / 4}}{15000} = \\
 &= \frac{\sqrt{(700^2 + (-720)^2 + (-980)^2 + 2520^2) / 4}}{15000} = \\
 &= \frac{\sqrt{(490\,000 + 518\,400 + 960\,400 + 6\,350\,400) / 4}}{15000} = 0,096 = 9,6 \%
 \end{aligned}$$

Втрачені можливості з випуску продукції:

1) різниця між фактичним і можливим випуском продукції, розрахованим виходячи з найбільшого середньоквартального обсягу виробництва:

$$61520 - 4 \times 15700 = -1280$$

2) вартість недовипущеної продукції розраховується як добуток планового обсягу виробництва на коефіцієнт аритмічності:

$$60000 \times 4\% = 2400.$$

Висновки. Проаналізувавши ритмічність виробництва продукції на ВАТ «Калина», встановлено, що в цілому за рік план з виробництва продукції перевиконано на 10,14 %, проте у розрізі кварталів спостерігається як перевиконання, так і недовиконання плану з виробництва продукції. Зокрема, у першому і четвертому кварталі відбулося перевиконання плану, відповідно, на 4,67 % та 16,8 %, а у 2 і 3-му кварталах – недовиконання плану, відповідно, на 4,8% та 6,53 % що, в свою чергу, зумовило виконання плану за ритмічністю лише на 96 %, тобто підприємство протягом року працювало неритмічно на 4 %. При цьому, обсяг виробництва продукції по кварталах відхилявся від встановленого плану-графіку в середньому на 9,6%.

Зазначене насамперед було спричинене змінами у структурі річного обсягу виробництва у розрізі кварталів. Зокрема, спостерігається збільшення, порівняно із запланованою часткою у 25 %, питомої ваги обсягу виробництва у I кварталі до 25,52 % та у IV кварталі до 28,48 %. При цьому, відбулося зменшення запланованої частки виробництва у II кварталі з 25 % до 23,21 % та у III кварталі – до 22,79 %.

Через неритмічну роботу підприємства було недовипущено продукції на суму 2400 грн. крім того, якби підприємство максимально використовувало свої можливості і спромоглося щоквартально виготовляти продукцію, так як у першому кварталі, то річний випуск продукції можна було б збільшити на 1280 грн.

До причин неритмічного виробництва продукції можна віднести: недостатній рівень забезпеченості робочою силою, основними засобами, матеріальними ресурсами, низький рівень організації виробництва, праці, управління, оперативного планування, неритмічність постачання, збої в електропостачанні, аварії, простої, брак у виробництві, зміна платоспроможного попиту споживачів та їх вподобань, зміни в законодавстві, інфляційний чинник тощо.

Завдання 4.6. Необхідно провести АВС-аналіз наявного асортименту товарів ТОВ «Фортуна» з метою визначення таких, які користуються найбільшою популярністю і найбільшим попитом у покупців, та зосередження збутових зусиль на товарах з найбільшими обсягами продаж.

Розв'язок. АВС-аналіз – це інструмент, який дозволяє класифікувати всі ресурси компанії за ступенем їх впливу на кінцевий результат. Розподіл за групами прийнято робити відповідно до принципу Парето (правило 80/20, закон «важливої меншості»), за яким 80 % досягненого ефекту забезпечує 20 % зусиль, а решта 20 % ефекту досягаються завдяки 80 % зусиль, тобто 80 % наслідків зумовлено 20 % причин. Вочевидь, контроль за 20-ма % позицій допоможе проконтролювати всю систему на 80 %.

Проводити ранжування можна будь-чого: запасів, дебіторів, постачальників тощо. Наприклад:

- 20 % номенклатури товарно-матеріальних запасів формують 80 % потреби в оборотному капіталі;
- 20 % асортименту готової продукції (товарів) забезпечують 80 % виручки (або загального прибутку);
- 20 % дебіторів формують 80 % дебіторської заборгованості;

- 20 % промислових компаній випускають 80 % загального обсягу продукції;
- 20 % компонентів товару визначають 80 % його вартості;
- за 20 % робочого часу виробляється 80 % обсягу продукції;
- 20 % клієнтів дають 80 % всього доходу фірми;
- 20 % позицій номенклатури, що зберігаються на складі запасів, визначають 80 % витрат, пов'язаних зі зберіганням запасів.

Таблиця 4.9.

Дані щодо обсягів продаж за асортиментом продукції на ТОВ «Фортуна»

Найменування товару	Обсяги реалізації, тис. грн.	Найменування товару	Обсяги реалізації, тис. грн.
А	18	Й	42
Б	38	К	1028
В	8	Л	81
Г	2	М	113
Д	2316	Н	2037
Е	248	О	1698
Є	132	П	308
Ж	102	Р	23
З	528	С	62
І	35	Т	54

За допомогою АВС-аналізу здійснюється розподіл досліджуваних ресурсів (наприклад, великого списку асортименту товарів) на 3 групи А, В і С (як правило, з межами 80 %-15 %-5 %), кожна з яких має різний вплив на кінцевий результат (табл. 4.10).

Таблиця 4.10. Класичний розподіл досліджуваних об'єктів за методом АВС-аналізу

Група	Частка в кількості об'єктів управління, %	Частка в результаті, %	Основні напрямки висновків
А	20	80	Найважливіші ресурси, «локомотиви» компанії, приносять максимальний прибуток або обсяг реалізації. Компанія буде нести великі втрати при різкому зниженні ефективності даної групи ресурсів, а отже, ресурси групи А повинні жорстко контролюватися, чітко прогнозуватися, часто моніторитися, бути максимально конкурентоспроможними і не втрачати свої сильні сторони. Успіхи ресурсів даної групи повинні бути проаналізовані і максимально трансливатися на інші категорії
В	30	15	Група ресурсів, які забезпечують гарні стабільні обсяги продаж / прибутку компанії. Вони є також важливими для компанії, але можуть змінюватися більш спокійними і помірними темпами. Дані ресурси зазвичай є «дійними коровами» компанії і відносно стабільні в короткостроковій перспективі. Інвестиції в даний вид ресурсів не значні і необхідні тільки для підтримки існуючого рівня
С	50	5	Найменш важливі ресурси, які, як правило, не приносять доходу або тягнуть компанію вниз. При аналізі даної групи ресурсів необхідно в першу чергу зрозуміти причину їх низького вкладу і чи потрібно їх залишати в асортименті

Межі груп 80 % - 15 % - 5 % можуть змінюватися і можуть встановлюватися індивідуально кожною компанією.

Загалом, алгоритм аналізу за методом АВС-аналізу має наступний вигляд:

- 1) сформулювати мету аналізу;
- 2) визначитися з об'єктом (позиціями) аналізу та сформулювати відповідний перелік (це може бути список асортименту, споживчих груп, сировини, клієнтів, персоналу, статей бюджету тощо);
- 3) окреслити відповідний параметр, за яким буде здійснюватися поділ на групи (наприклад, обсяг продаж або прибутку, вартість закупівлі сировини, витрати на людину, рівень інвестицій тощо);
- 4) провести ранжування всіх позицій за обраним параметром в порядку його зменшення;
- 5) знайти частку кожного параметра в загальній сумі;
- 6) розрахувати накопичену частку (наростаючим підсумком) для кожного значення списку;
- 7) визначити, до якої групи (А,В або С) належить кожна позиція на основі розрахованих накопичених часток:
 - всі значення накопичених часток до 80 % – це межа групи А;
 - всі значення накопичених часток від 80 % до 95 % (+ 15 %) – це межа групи В;
 - всі значення накопичених часток від 95 % до 100 % (+ 5 %) – це межагрупи С;
- 8) підготувати висновки по АВС-аналізу (зокрема, знайти частки позицій кожної групи в загальній кількості позицій сформованого переліку).

Побудуємо аналітичну таблицю АВС-аналізу асортименту товару ТОВ «Фортуна» за параметром «обсяги реалізації» (табл. 4.11).

Таблиця 4.11. АВС-аналіз обсягів продаж на ТОВ «Фортуна»

Найменування товару	Обсяги реалізації, тис. грн.	Частка, %	Накопичена частка, %	Групи товарів	Частка групи, %
Д	2316	26	26	А	20
Н	2037	23	49	А	
О	1698	19	68	А	
К	1028	12	80	А	
З	528	6	86	В	25
П	308	3	89	В	
Е	248	3	92	В	
Є	132	1	93	В	
М	113	1	95	В	55
Ж	102	1	96	С	
Л	81	1	97	С	
С	62	1	98	С	
Т	54	1	98	С	
Й	42	0	99	С	
Б	38	0	99	С	
І	35	0	99	С	
Р	23	0	100	С	
А	18	0	100	С	
В	8	0	100	С	
Г	2	0	100	С	
Разом	8868	100	X	X	100

Висновки. Чотири товари (Д, Н, О, К), які складають 20 % всієї номенклатури, дають 80 % продаж; п'ять товарів (З, П, Е, Є, М – 25 %) забезпечують 15 % продаж. А товари групи С приносять підприємству лише 5 % виручки (і при цьому це 55 % товарної номенклатури). Тобто витрачені зусилля на продаж товарів групи С не виправдовуються з точки зору посилення збутових зусиль, тому можна задуматися про скорочення обсягів їх продажу і про розширення асортименту групи А. Щодо товарів групи В, то вони не є такими прибутковими, як товари групи А, тому слід проаналізувати асортимент даної групи для прийняття рішення щодо його оптимізації.

Завдання для самопідготовки

Завдання 4.6. Проаналізувати структуру виробництва продукції та розрахувати вплив структурних зрушень на випуск продукції, використовуючи два способи: абсолютних різниць та середніх цін; зробити відповідні висновки.

Плановий випуск продукції – 6150 од., фактично випущено – 6132 од. продукції.

Таблиця 4.12

Вихідні дані по підприємству ПАТ «Шанс»

№ з/п	Види продукції	Планові ціни, грн.	Питома вага, %	
			план	факт
1	Лампа W-120	160,00	47,0	50,0
2	Лампа W-180	150,00	27,5	25,5
3	Лампа W-200	180,00	25,5	25,5

Завдання 4.7. Охарактеризувати структуру виробничої програми підприємства. Проаналізувати виконання плану асортименту продукції, використовуючи наступні способи розрахунку: за середнім процентом асортиментності; за найменшим відсотком; за питомою вагою у загальному переліку найменувань виробів, за якими виконаний план випуску продукції;

Розкрити причини недовиконання плану за асортиментом; вказати, які причини є зовнішніми, а які внутрішніми. Відповіді оформити в таблиці (табл. 4.14).

Таблиця 4.13

Вихідні дані по ТОВ «Веселка»

Види цукерок	Обсяги виробництва, грн.	
	план	факт
Пташине молоко	154250	175245
Прометей	101458	98745
Стріла	125487	122456
Грильяж	98745	64578

Таблиця 4.14

Аналіз асортименту продукції ТОВ «Веселка»

Види цукерок	Питома вага, %		Відхилення			Зараховано в рахунок асортименту, грн.
	план	факт	+ / -	%	пунктів структури	
Пташине молоко						
Прометей						
Стріла						
Грильяж						

Завдання 4.8. Необхідно охарактеризувати структуру виробничої програми підприємства. Проаналізувати виконання плану асортименту продукції, використовуючи наступні способи розрахунку: за середнім процентом асортиментності; за найменшим відсотком; за питомою вагою у загальному переліку найменувань виробів, за якими виконаний план випуску продукції.

Розкрити причини недовиконання плану за асортиментом; вказати, які причини є зовнішніми, а які внутрішніми.

Таблиця 4.15

Аналіз асортименту продукції ТОВ «Ласун»

Види тортів	Обсяги виробництва, грн.	
	план	факт
Йогуртове	124578	125457
Медовик	98745	99478
Пражське	134578	135546
Капучіно	144569	144599

Завдання 4.9. Провести аналіз якості продукції підприємства, розрахувати середній коефіцієнт сортності, виконання плану по якості, середньозважену ціну за планом та фактично; визначити вплив сортового складу продукції на обсяг її виробництва у вартісному виразі. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.16

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Смак»

Сорт продукції	Ціна, грн.	Обсяги виробництва, од.	
		план	факт
Перший	600	124578	125457
Другий	500	98745	99478
Третій	400	134578	135546
Разом	X	144569	144599

Завдання 4.10. Провести аналіз якості продукції підприємства, розрахувати середній коефіцієнт сортності, виконання плану по якості, середньозважену ціну за планом та фактично; визначити вплив сортового складу продукції на обсяг її виробництва у вартісному виразі. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.17

Вихідні дані по підприємству ТзОВ «Первоцвіт»

Сорт продукції	Ціна, грн	Випуск продукції, шт.	
		план	факт
Вищий	500	20 000	24 480
Перший	410	15 120	15 200
Другий	300	12 000	9 800
Разом	×	47 120	49 480

Завдання 4.11. Проаналізувати ритмічність виробництва продукції за кварталами (заповнити табл. 4.19), розрахувати коефіцієнт ритмічності та варіації, показник аритмічності, а також обсяг продукції, який зараховано у виконання плану з ритмічності; визначити втрачені можливості підприємства з виробництва продукції у зв'язку з неритмічною роботою за різними способами; вказати причини, які, на Вашу думку,

привели до аритмічності, розподілити їх на зовнішні та внутрішні; розробити конкретні заходи щодо усунення причин неритмічної роботи підприємства.

Таблиця 4.18

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Промінь»

Періоди	Обсяги виробництва продукції, грн.	
	план	факт
I-й квартал	8500	10150
II-й квартал	8500	9420
III-й квартал	8500	8670
IV-й квартал	8500	8590

Таблиця 4.19

Аналіз ритмічності виробництва продукції

Періоди	Обсяги виробництва продукції, грн.		Питома вага, %		Відхилення			Обсяг продукції, зарахований у виконання плану з ритмічності, грн.
	план	факт	план	факт	+ / –	%	пунктів структури	
A	1	2	3	4	5	6	7	8

Завдання 4.12. Проаналізувати ритмічність виробництва продукції за кварталами; розрахувати коефіцієнт ритмічності та варіації, показник аритмічності, а також обсяг продукції, який зараховано у виконання плану з ритмічності; визначити втрачені можливості підприємства з виробництва продукції у зв'язку з неритмічною роботою за різними способами; зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.20

Аналіз ритмічності виробництва продукції

Періоди	Обсяги виробництва продукції, грн.	
	план	факт
I	10 200	10 700
II	10 200	9 880
III	10 200	10 120
IV	10 200	10 520

Завдання 4.13. На основі даних таблиці 4.21 визначити виконання договірних зобов'язань за постачанням продукції за звітний період. Надати оцінку виконання договірних зобов'язань і визначити причину їх невиконання.

Таблиця 4.21

Аналіз виконання договірних зобов'язань за квартал, тис. грн.

Період	План постачання продукції		Випуск продукції		Недопостачання продукції	
	за місяць	з початку року	за місяць	з початку року	за місяць	з початку року
I місяць	930		750			
II місяць	930		1050			
III місяць	930		1700			

Завдання 4.14.Необхідно провести АВС-аналіз за величиною прибутку:

<i>Найменування групи товарів</i>	<i>Величина прибутку, грн.</i>
Алкоголь	2 040 270
Бакалія	332 012
Безалкогольні напої	1 482 471
Заморожені продукти	724 245
Кондитерські вироби	1 469 275
Кава, чай	80 046
Молочна продукція	191 609
М'ясна продукція	1 205 017
Товари для дому	201 096
Пиво	3 324 754
Сигарети	1 093 273
Снекі	1 504 268
Соки	270 044
Парфумерія і гігієна	2 157 010
Хліб	10 832

Завдання 4.15.Необхідно провести АВС-аналіз за величиною виручки:

<i>Найменування групи продукції</i>	<i>Виручка, грн.</i>
Системні блоки	8 352 000
Ноутбуки	6 300 000
Монітори	4 730 000
Мікрохвильові печі	1 626 000
Праски	1 208 000
Електрочайники	1 121 900
Пилососи	1 106 000
Пральні машини	990 000
Телевізори	729 000

Завдання 4.16.Необхідно провести АВС-аналіз за величиною прибутку:

<i>Найменування товару</i>	<i>Прибуток, грн.</i>
Alcatel	8 000
HTC	7 000
Fly	21 000
LG	10 000
Apple	1 500
ASUS	1 000
Lenovo	4 000
Nokia	37 000
Philips	3 000
Samsung	60 000
Sony	3 000

Завдання 4.17. Необхідно провести ABC-аналіз за величиною річного обсягу продажу:

<i>Товар</i>	<i>Річний обсяг продаж, тис. грн.</i>
Молоко свіже	357 500
Молоко топлоне	59 600
Фруктовий молочний коктейль	17 005
Кефір	236 870
Ряжанка	34 000
Вершки	25 480
Йогурт	68 080
Сироватка	25 515
Закваска молочна	8 450
Айран	8 520

Завдання 4.19. Необхідно провести ABC-аналіз за величиною річного обсягу продажу:

<i>№ з/п</i>	<i>Найменування клієнта</i>	<i>Місячна виручка, грн.</i>
1	Клієнт 1	15 000
2	Клієнт 2	5 000
3	Клієнт 3	12 000
4	Клієнт 4	6 000
5	Клієнт 5	10 000
6	Клієнт 6	9 000
7	Клієнт 7	8 700

Завдання 4.19. Провести аналіз структури каналів збуту основної продукції підприємства; зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.22

Показники ТзОВ “Молочні ріки”, тис. грн.

<i>№ з/п</i>	<i>Канали збуту</i>	<i>Обсяги реалізації</i>	
		<i>I-й квартал</i>	<i>II-й квартал</i>
1	Оптові торгові підприємства	192,80	120,00
2	Роздрібні торгові підприємства	64,00	84,00
3	Фірмові магазини	120,30	112,20
4	Спеціалізовані відділи магазинів	95,80	105,48
5	Заклади громадського харчування	376,50	421,68
Разом		?	?

Завдання 4.20. Провести аналіз виробництва продукції, що випускається підприємством. Здійснити аналіз впливу відповідних чинників на обсяг валової продукції. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 4.23

Вихідні дані по підприємству ПАТ “Планета”

<i>Показники</i>	<i>Одиниці виміру</i>	<i>I-й квартал</i>	<i>II-й квартал</i>
Чисельність працівників	чол.	45	38
Кількість робочих днів	день	240	234
Тривалість робочого дня	год.	8,00	7,9
Виробіток працівника за годину	грн.	12,00	10,6
Валова продукція	грн.	?	?

Тестові завдання

1. Стадія життєвого циклу товару, де відбувається швидке розширення обсягів продажу продукту на ринку; реалізація товару починає приносити прибуток; відбувається конкурентна боротьба за частку підприємства на ринку є стадією:

- а) виведення товарів на ринок;
- б) зростання;
- в) насичення;
- г) спаду;
- д) виведення товару з ринку.

2. Стадія життєвого циклу товару, де попит скорочується, товар поступово виходить з ринку, що призводить до значного зменшення прибутковості, це стадія?

- а) виведення товарів на ринок;
- б) зростання;
- в) насичення;
- г) спаду;
- Д) виведення товару з ринку.

3. Стадія життєвого циклу товару, де спостерігається період повільного зростання реалізації продукції, де через значні витрати на впровадження та розробку товару прибутку ще немає, а комерційна діяльність є збитковою, це стадія?

- а) виведення товарів на ринок;
- б) зростання;
- в) насичення;
- г) спаду;
- д) виведення товару з ринку.

4. Стадія життєвого циклу товару, де товар має стабільний ринок, приносить регулярний прибуток. Для етапу характерними є посилення цінової конкуренції, повільне зниження цін, що призводить до поступового зниження прибутковості товару:

- а) стадія виведення товарів на ринок;
- б) стадія зростання;
- в) стадія насичення;
- г) стадія спаду;
- д) стадія виведення товару з ринку.

5. Ступінь чутливості попиту на товар при зміні доходу споживачів характеризує?

- а) коефіцієнт цінової еластичності;
- б) коефіцієнт еластичності попиту до доходу;
- в) коефіцієнт варіації;
- г) коефіцієнт осциляції;
- д) коефіцієнт покриття.

6. Об'єктами аналізу виробництва та продажу продукції є:

- а) обсяг виробництва;
- б) показники ефективності використання основних засобів;
- в) показники трудових ресурсів;
- г) показники ефективності використання матеріальних ресурсів;

д) показники ліквідності оборотних засобів.

7. Виконання плану з якості продукції, що має сортність, визначається шляхом відношення:

- а) обсягу продукції кожного сорту до загального обсягу випуску виробів;
- б) співставленням фактичної питомої ваги продукції кожного сорту з плановою;
- в) фактичної середньозваженої ціни одиниці продукції до планової;
- г) фактичного коефіцієнту сортності до планового;
- д) загального обсягу випуску виробів до обсягу продукції кожного сорту.

8. Калорійність вугілля, вологість торфу, врожайність культур – це приклади?

- а) загальних показників;
- б) кількісних показників;
- в) структурних показників;
- г) індивідуальних показників якості;
- д) якісних показників.

9. Коефіцієнт ритмічності розраховується як відношення?

- а) загального фактичного випуску продукції до загального планового випуску продукції;
- б) обсягу продукції, який зараховано у виконання плану з ритмічності, до фактичного випуску продукції;
- в) обсягу продукції, який зараховано у виконання плану з ритмічності, до планового випуску продукції;
- г) загального фактичного випуску продукції до загального планового випуску продукції;
- д) загального планового випуску продукції до загального фактичного випуску продукції.

10. Рентабельність реалізації (продажу) визначається як відношення?

- а) валового прибутку до суми чистого доходу;
- б) собівартості продукції до валового прибутку;
- в) валового прибутку до собівартості;
- г) вартості випуску продукції до операційних витрат;
- д) чистого доходу до обсягу реалізації.

11. Середній відсоток асортиментності визначається як?

- а) відношення загального фактичного випуску продукції в межах плану до загального фактичного випуску продукції;
- б) відношення загального фактичного випуску продукції, зарахованого в асортимент, до загального планового випуску продукції;ф
- в) відношення загального планового випуску продукції до загального фактичного випуску продукції;
- г) різниця між загальним фактичним випуском продукції в межах плану і загальним плановим випуском продукції;
- д) різниця між загальним плановим випуском продукції і загальним фактичним випуском продукції в межах плану

12. Середній коефіцієнт сортності визначається як відношення?

- а) кількості продукції I-го сорту до загальної кількості;
- б) вартості продукції усіх сортів до можливої вартості продукції за ціною I-го сорту;
- в) вартості продукції усіх сортів до вартості продукції I-го сорту;

- г) кількості продукції І-го сорту до кількості продукції ІІ-го сорту;
- д) можливої вартості продукції за ціною І-го сорту до вартості продукції усіх сортів.

13. Відношення вартості всієї випущеної продукції до її вартості за умови, що вся продукція випускається за ціною найвищого сорту – це:

- а) коефіцієнт ритмічності;
- б) коефіцієнт асортиментності;
- в) коефіцієнт сортності;
- г) коефіцієнт аритмічності;
- д) коефіцієнт варіації.

14. До непрямих показників якості продукції належать:

- а) кількість і вартість гарантійних ремонтів у розрахунку на один вибір;
- б) корисність;
- в) питома вага нової продукції в загальному її випуску;
- г) жирність;
- д) калорійність.

15. До індивідуальних показників якості продукції належать:

- а) кількість і вартість гарантійних ремонтів у розрахунку на один вибір;
- б) сортність;
- в) питома вага продукції, що експортується.
- г) питома вага продукції вищого сорту;
- д) кількість рекламаций.

16. До узагальнюючих показників якості продукції належать:

- а) гарантійний термін роботи;
- б) марочність;
- в) питома вага продукції, що експортується;
- г) жирність;
- д) калорійність.

17. Товарна продукція не включає:

- а) залишки нереалізованої продукції на складах;
- б) незавершене виробництво;
- в) продукцію власного виробництва використану для внутрішніх потреб;
- г) напівфабрикати власного виробництва, призначені для продажу;
- д) правильні відповіді Б і В.

18. Попит еластичний, якщо:

- а) величина коефіцієнтів еластичності попиту до доходу та цінової еластичності більше одиниці;
- б) величина коефіцієнтів еластичності попиту до доходу та цінової еластичності менше одиниці;
- в) величина коефіцієнтів еластичності попиту до доходу та цінової еластичності дорівнює нулю;
- г) правильний варіант відповіді відсутній.

19. Необхідно розрахувати показники виконання плану асортименту продукції, використовуючи наступні способи розрахунку: 1) за середнім процентом асортиментності; 2) за найменшим відсотком; 3) за питоною вагою у загальному переліку найменувань виробів, за якими виконаний план випуску продукції. Дані для виконання:

<i>Види продукції</i>	<i>Обсяги виробництва, тис. грн.</i>	
	<i>план</i>	<i>факт</i>
Камінь бутовий	28,2	32,5
Пісок з відсівів	174,2	154,3
Присипка рубероїдна	21,5	15,5
Разом	223,9	202,3

- а) 1) 90,35 %; 2) 66,67 %; 3) 88,58 %;
 б) 1) 115,25 %; 2) 72,09 %; 3) 88,58 %;
 в) 1) 90,35 %; 2) 72,09 %; 3) 33,33 %;
 г) 1) 88,43 %; 2) 72,09 %; 3) 33,33 %.

20. Необхідно розрахувати: 1) коефіцієнт ритмічності та 2) втрачені можливості підприємства з виробництва продукції з врахуванням коефіцієнту аритмічності, якщо відомо наступні дані:

<i>Періоди</i>	<i>Обсяги виробництва продукції, грн.</i>	
	<i>план</i>	<i>факт</i>
1-кв	8000	9600
2-кв	8000	7800
3-кв	8000	11000
4-кв	8000	7560
Разом	32000	35960

- а) 1) 1,12; 2) 3840 грн.;
 б) 1) 0,98; 2) 640 грн.;
 в) 1) 0,98; 2) 719 грн.;
 г) 1) 1,12; 2) 640 грн.

ТЕМА 5. АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА І СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

План практичного заняття

1. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу витрат підприємства
2. Методика аналізу загальної суми витрат підприємства
3. Методика аналізу структури витрат підприємства
4. Аналіз витрат на одну гривню вартості продукції
5. Аналіз операційних витрат підприємства (у т.ч. за економічними елементами та статтями калькулювання)
6. Методика аналізу інших операційних витрат
7. Особливості аналізу прямих і непрямих витрат
8. Методика аналізу собівартості продукції (робіт, послуг)
9. Управління витратами підприємства на основі функціонально-вартісного аналізу
10. Визначення резервів зниження витрат підприємства та собівартості продукції

Питання для обговорення

1. Поясніть значення, завдання та джерела інформації аналізу витрат.
2. Охарактеризуйте загальну схему формування витрат підприємства та їх аналізу.
3. Розкрийте порядок аналізу загальної суми витрат на виробництво продукції.
4. Поясніть порядок проведення аналізу витрат на гривню продукції.
5. Розкрийте особливості аналізу собівартості одиниці продукції.
6. Поясніть порядок оцінки впливу факторів на зміну рівня собівартості продукції.
7. Охарактеризуйте особливості аналізу витрат за елементами, статтями калькуляції, місцями їх виникнення, центрами відповідальності, об'єктами калькуляції.
8. Розкрийте методику аналізу прямих і непрямих витрат.
9. Розкрийте порядок аналізу матеріальних витрат та витрат на оплату праці.
10. Охарактеризуйте порядок аналізу загальновиробничих, адміністративних, збутових та інших операційних витрат.
11. Назвіть специфіку аналізу витрат фінансової, інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства.
12. Охарактеризуйте основні напрями аналізу трансакційних витрат на підприємстві.
13. Вкажіть особливості організації і методики проведення оперативного аналізу витрат підприємства.
14. Розкрийте значення та методику проведення функціонально-вартісного аналізу витрат підприємства.
15. Аналіз витрат на інновації, навчання та розвиток, соціальні потреби підприємства.
16. Роль бухгалтера-аналітика в управлінні витратами підприємства.
17. Економіко-математичне моделювання як засіб управління витратами підприємства.
18. Використання ABC-костингу в аналітичних дослідженнях діяльності підприємства.
19. Використання маржинального аналізу в системі управління витратами.
20. Оперативний аналіз витрат підприємства.

Навчальні завдання

Завдання 5.1. Проаналізувати виконання плану з собівартості товарної продукції шляхом співставлення фактичної собівартості в цінах, прийнятих у плані, з плановою собівартістю фактично випущеної продукції. Визначити суму економії від зниження собівартості товарної продукції / перевитрат за кожним цехом та взагалі по підприємству. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 5.1

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Віндзор”, грн.

<i>Цехи підприємства</i>	<i>Собівартість фактично випущеної продукції</i>	
	<i>план</i>	<i>факт</i>
Цех № 1	45678	45345
Цех № 2	784563	782775
Цех № 3	5590	5700
Разом	835831	833820

Завдання 5.2. Провести аналіз структури собівартості продукції за кожен місяць та визначити, які відбулися структурні зрушення, вказати їх причини та наслідки. Запропонувати заходи щодо зниження собівартості продукції підприємства; зробити відповідні висновки.

Таблиця 5.2

Калькуляція продукції, що випускається ТОВ “Агродім”

<i>Статті калькуляції</i>	<i>Сума понесених витрат, грн.</i>		
	<i>січень</i>	<i>лютий</i>	<i>березень</i>
Сировина та матеріали	54660	65500	65400
Покупні комплектуючі вироби та напівфабрикати	5600	5600	5500
Зворотні відходи	1200	1250	1300
Основна заробітна плата	23680	22340	21900
Додаткова заробітна плата	3600	1700	1800
Відрахування на соціальне страхування	10367	9136	9006
Витрати, пов’язані з підготовкою та освоєнням виробництва продукції	280	560	350
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	1380	1450	1340
Загальновиробничі витрати	689	540	730
Інші виробничі витрати	78	98	56
Виробнича собівартість	?	?	?

Завдання 5.3. Провести аналіз собівартості продукції, що випускається підприємством (табл. 5.3). Проаналізувати витрати підприємства, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, у динаміці за останні три роки; оцінити структуру собівартості продукції, структурні зрушення, що відбулися протягом останніх років.

Таблиця 5.3

Вихідні дані по підприємству ПрАТ «Спецодяг», тис. грн.

Показники	Роки		
	1-й	2-й	3-й
Обсяг виробництва продукції, шт.	7555	10222	12565
Витрати на виробництво, у т.ч.:	7617,61	12878,83	12760,50
– матеріальні затрати	5678,15	9567,18	8777,00
– амортизація	56,32	120,45	566,00
– витрати на оплату праці	1025,25	1600,00	1750,00
– відрахування на соціальні заходи	379,34	592,00	647,50
– інші	478,55	999,20	1020,00

Завдання 5.4. Провести аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції, проаналізувати вплив факторів на загальну суму витрат на виробництво і реалізацію продукції; провести аналіз витратомісткості продукції і визначити вплив факторів на витрату місткість продукції.

Таблиця 5.4

Загальні витрати на виробництво продукції ТзОВ «Комплекс» за травень ц.р.

№з/ п	Показник	Січень	Лютий
1	Матеріальні витрати, грн.	60747	63456
2	Заробітна плата робітників за відрядними розцінками, грн.	84504	95238
3	Відрахування на соціальне страхування (єдиний соціальний внесок згідно з чинним законодавством), грн.	?	?
4	Паливо і енергія, грн.	6150	6500
5	Витрати на ремонт і експлуатацію обладнання, грн.	2023	2133
6	Амортизація (прямолінійний метод нарахування), грн.	1050	1002
7	Інші загальновиробничі витрати, грн.	930	900
8	Адміністративні витрати, грн.	3450	3260
9	Витрати на збут, грн.	1300	1250
10	Обсяг виробництва, шт.	4000	4200
11	Обсяг продаж, шт.	3800	4050
12	Ціна одиниці продукції, грн.	200	230

Завдання 5.5. Провести факторний аналіз собівартості одиниці виготовленої продукції.

Таблиця 5.5

Дані ТзОВ «Сміла» за липень ц.р.

Показник	Значення показника	
	план	факт
Обсяг виробництва, шт.	8450	8210
Постійні витрати, тис. грн.	9450	9810
Змінні витрати, тис. грн.	18340	18560

Завдання 5.6. Провести аналіз собівартості одиниці продукції за статтями витрат, проаналізувати вплив факторів на собівартість одиниці продукції, визначити прогнозований вплив собівартості, якщо в наступному році очікується зростання виробництва продукції на 10 % у зв'язку з настанням сезону продаж, змінні витрати на одиницю продукції не зміняться. Відповідь оформити в табл. 5.7

Таблиця 5.6

Дані для аналізу собівартості продукції за статтями витрат за травень ц.р.

№ з/п	Показник	План	Факт
1	Обсяг виробництва, шт.	4300	4450
2	Обсяг продаж, шт.	4250	4300
3	Сировина і матеріали, тис. грн.	5891	6675
4	Паливо й енергія, тис. грн.	1935	2225
5	Зарплата виробничих робітників, тис. грн.	3440	3738
6	Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	?	?
7	Витрати на утримання і експлуатацію обладнання (прямолінійний метод нарахування амортизації), тис. грн.	1677	1958
8	Інші загальновиробничі витрати, тис. грн.	1161	1157
9	Адміністративні витрати, тис. грн.	1419	1780
10	Витрати на збут, тис. грн.	946	1246
11	Валова продукція, тис. грн.	21930	25810

Таблиця 5.7

Аналіз собівартості одиниці продукції за статтями витрат за травень ц.р.

Стаття витрат	Витрати на одиницю продукції, грн.			Структура витрат, %		
	план	факт	+/-	план	факт	+/-
Сировина і матеріали						
....						
Разом						
У тому числі:						
змінні						
постійні						
Собівартість одного виробу						

Завдання 5.7. Провести факторний аналіз непрямих витрат підприємства (табл. 5.8). Проаналізувати фактори, які безпосередньо вплинули на зміну обсягів витрат, зробити відповідні висновки.

Таблиця 5.8

Вихідні дані по підприємству ТОВ "Автозапчастина", тис. грн.

Показник	Од. вим.	I квартал	II квартал
Допоміжні матеріали	тис.грн.	290,5	310,1
Заробітна плата працівників цеху	тис.грн.	23,2	26,5
Витрати на опалення цеху	тис.грн.	2,8	3,2
Орендна плата	тис.грн.	6,3	6,4
Витрати на оплату послуг з електропостачання	тис.грн.	2,8	2,7
Витрати на оплату послуг з водовідведення	тис.грн.	1,8	1,4

Тестові завдання

1. Які фактори впливають на показник витрат на 1 грн. продукції:

- а) зміна обсягу, структури асортименту випуску продукції, цін на матеріальні ресурси та продукцію;
- б) зміна структури продукції;
- в) зміна попиту на продукцію на ринку;
- г) правильна відповідь варіанти а і б.

2. Як визначити вплив цін на сировину та матеріали на зміну витрат на 1 грн. продукції:

- а) як різницю у базисних витратах на 1 грн. продукції фактичного та базисного обсягів виробництва;
- б) як різницю у фактичних та базисних витратах на 1 грн. фактичного обсягу продукції;
- в) як різницю у фактичних витратах на 1 грн. продукції у діючих і базисних цінах.
- г) правильна відповідь варіанти в і б.

3. Як визначити вплив зміни структури продукції на витрати на 1 грн. продукції:

- а) як різницю у базисних витратах на 1 грн. продукції фактичного та базисного обсягів;
- б) як різницю у фактичних і базисних витратах на 1 грн. фактичного обсягу продукції;
- в) як різницю у фактичних витратах на 1 грн. продукції у діючих і базисних цінах.
- г) правильна відповідь варіанти в і б.

4. Які фактори впливають на зміну собівартості одиниці продукції:

- а) зміна структури пропозиції продукції;
- б) зміна обсягу випуску;
- в) зміна цін на ресурси.
- г) правильна відповідь варіанти а і в.

5. Які витрати з обслуговування виробництва знаходяться у прямій залежності від обсягу виробництва:

- а) загальновиробничі витрати;
- б) адміністративні витрати;
- в) витрати на утримання та експлуатацію обладнання.
- г) правильна відповідь варіанти а і б.

6. Загальна сума матеріальних витрат, що включені до собівартості продукції залежить від:

- а) обсягу понесених адміністративних витрат;
- б) рівня матеріальних витрат у собівартості окремих видів продукції;
- в) обсягу понесених витрат на збут продукції.
- г) обсягу понесених інших операційних витрат.

7. Назвати витрати, що відносяться до непродуктивних:

- а) витрати на утримання будівель, споруд, інвентарю;
- б) витрати на охорону праці;
- в) втрати від простоїв;
- г) правильна відповідь варіанти а і б.

8. Назвати причини виникнення браку у виробництві:

- а) низький рівень технологічного процесу;
- б) помилки в кресленнях;
- в) збільшення продуктивності праці.
- г) правильна відповідь варіанти б і в.

9. Проведення аналізу непрямих витрат підприємства передбачає вивчення:

- а) рівня, динаміки та структури загальновиробничих витрат;
- б) витрат на оплату праці виробничого персоналу;
- в) вивчення матеріальних витрат понесених на виробництво продукції.
- г) правильна відповідь варіанти а і в.

10. Основними джерелами резервів зниження собівартості продукції є наступні:

- а) зміна кон'юнктури ринку продукції;
- б) більш ефективне використання виробничого устаткування;
- в) збільшення матеріаломісткості продукції.
- г) правильна відповідь варіанти в і б.

11. Основними причинами збільшення залишків нереалізованої продукції можуть бути:

- а) платоспроможність дебіторів;
- б) дотримання та реалізація договірних відносин;
- в) порушення ритму випуску і реалізації продукції.
- г) всі варіанти правильні.

12. Що належить до виробничої собівартості продукції:

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на аудиторську перевірку;
- в) витрати на службове відрядження директора підприємства.
- г) витрати на рекламу.

13. Рівень витрат на 1 грн. продукції – це:

- а) відношення собівартості продукції до її обсягу в цінах реалізації;
- б) відношення обсягу продукції у цінах реалізації до її собівартості;
- в) відношення матеріальних витрат до обсягу продукції в цінах реалізації;
- г) відношення обсягу продукції до матеріальних витрат.

14. Які фактори впливають на показник витрат на 1 грн. продукції:

- а) зміна обсягу, структури асортименту випуску продукції, цін на матеріальні ресурси та продукцію;
- б) зміна структури продукції, рівня витрат і цін;
- в) величина адміністративних витрат;
- г) величина витрат на збут.

15. Визначити втрати від браку, якщо відомо, що собівартість забракованих виробів – 11; витрати по виправленню браку – 2; вартість браку за ціною можливого використання – 3; суми утримань з осіб-винуватців браку – 4; суми, стягнені з постачальників по претензіях за поставку неякісних матеріалів, віднесені на зменшення втрат від браку – 5:

- а) $11 + 2 + 3 + 4 + 5$;
- б) $11 + 2 - 3 + 4 + 5$;
- в) $11 + 2 + 3 + 4 - 5$;
- г) $11 + 2 - 3 - 4 - 5$.

16. Групування витрат за статтями калькуляції необхідне для:

- а) обчислення собівартості окремих видів виробів у багатомономенклатурному виробництві;
- б) визначення центрів зосередження витрат;
- в) пошуку резервів скорочення витрат;
- г) визначення напрямку, мети і розміри витрачання ресурсів;
- д) всі відповіді правильні.

17. Лінія витрат за наявності постійних і змінних витрат представляє собою наступне рівняння, де Z – сума витрат на виробництво продукції, a – абсолютна сума постійних витрат, b – ставка змінних витрат на одиницю продукції, x – обсяг виробництва продукції:

- а) $Z = a : x + bx$;
- б) $Z = a + b : x$;
- в) $Z = (a + b) x$;
- г) $Z = ax + b$;
- д) $Z = a + bx$.

18. Витрати на гривню продукції прямо залежать від:

- а) зміни загальної суми витрат на виробництво і реалізації продукції;
- б) зміни вартості виготовленої продукції;
- в) рівня оплати праці адміністративного персоналу;
- г) зміни якості продукції;
- д) правильна відповідь А і Б.

19. В точці беззбитковості:

- а) постійні витрати дорівнюють змінним;
- б) постійні витрати більше змінних;
- в) сукупний дохід менше сукупних витрат;
- г) сукупний дохід більше сукупних витрат;
- д) сукупний дохід дорівнює сукупним витратам.

20. До найважливіших факторів, які суттєво впливають на собівартість відносять:

- а) обсяг підвищення технічного рівня виробництва;
- б) удосконалення організації виробництва і праці;
- в) зміна обсягу і структури товарів;
- г) зміна складу і структури сировини;
- д) правильні відповіді а-г.

21. Аналіз, який базується на функціях, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації на всіх стадіях життєвого циклу продукції (робіт, послуг)?

- а) порівняльний аналіз;
- б) стратегічний аналіз;
- в) функціонально-вартісний аналіз;
- г) факторний аналіз.

22. Метою здійснення функціонально-вартісного аналізу є:

- а) оцінка ділового партнерства;
- б) аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища;

в) знаходження резервів зменшення витрат на основі оптимізації технології виробництва;

г) визначення причинно-наслідкових зв'язків між кількістю виготовленої продукції та ціною.

23. Сутність функціонально-вартісного аналізу полягає у:

а) виявленні оптимального співвідношення між споживчою вартістю продукту та витрат на його виробництво;

б) оцінки ймовірності банкрутства;

в) розрахунку ринкової частки продукту;

г) оцінці сильних та слабких сторін діяльності підприємства.

24. У фінансовій звітності дані щодо собівартості продукції за елементами витрат містяться в:

а) Балансі;

б) Звіті про фінансові результати;

в) Звіті про власний капітал;

г) Звіті про рух грошових коштів.

25. До змінних витрат відноситься:

а) орендна плата;

б) амортизація будівель та споруд;

в) витрати сировини та матеріалів;

г) витрати на рекламу.

ТЕМА 6. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

План практичного заняття

1. Аналіз забезпечення підприємства трудовими ресурсами.
2. Аналіз використання робочого часу.
3. Аналіз впливу трудових і організаційно-технічних факторів на динаміку продуктивності праці.
4. Аналіз трудомісткості продукції, що випускається.
5. Аналіз резервів продуктивності праці й випуску продукції.
6. Методика аналізу мотиваційних систем і витрат на оплату праці.
7. Аналіз ефективності використання коштів на оплату праці.

Питання для обговорення

1. Назвіть основні напрями та завдання аналізу трудових ресурсів.
2. Що таке трудовий потенціал?
3. Які показники використовуються в процесі аналізу складу та структури трудових ресурсів.
4. Які показники визначають при аналізі руху трудових ресурсів?
5. Охарактеризувати фактори, які впливають на зростання та зниження продуктивності праці.
6. Назвати систему показників, які визначають рівень продуктивності праці та її динаміку.
7. Які показники відображають інтенсивність праці?
8. Порядок проведення аналізу використання робочого часу.
9. Основні завдання аналізу формування і використання фонду оплати праці.
10. Методика аналізу формування і використання фонду оплати праці.
11. Охарактеризувати методи аналізу мотиваційних систем.

Навчальні завдання

Завдання 6.1. Провести структурно-динамічний аналіз кадрового складу на підприємстві. Зробити висновки.

Таблиця 6.4

Вихідні дані по підприємству ПАТ «Оріон»

Категорія персоналу	Базисний період		Звітний період		Відхилення	
	Осіб	Пит. вага, %	Осіб	Пит. вага, %	абсолютне	пунктів структури, %
1. Промислово-виробничий персонал, всього	592	?	576	?	?	?
У тому числі:						
1.1.робітники	406	?	354	?	?	?
1.2.службовці, з них	186	?	222	?	?	?
керівники	62	?	70	?	?	?
фахівці	124	?	152	?	?	?
2.Непромисловий персонал	17	?	22	?	?	?
Разом	609	?	598	?	?	?

Завдання 6.2. Проаналізувати рух кадрів підприємства. Обчислити коефіцієнти обороту з прийому, звільнення та плинності кадрів. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Аграрій», чол.

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Чисельність персоналу на початок періоду	659	647		
2. Прийнято на підприємство	46	51		
3. Вибуло з підприємства, у т.ч.:	57	65		
а) на навчання	12	5		
б) у Збройні сили України	7	3		
в) на пенсію і за іншими поважними причинами	16	22		
г) за власним бажанням	18	34		
д) за порушення трудової дисципліни	5	1		
4. Чисельність персоналу на кінець періоду, люд.	647	633		
5. Середньоспискова чисельність персоналу, люд. ((п.2+п.4)/2)				
4. Коефіцієнти:				
обороту з прийому (п.2 / п.5)				
обороту зі звільнення (п.3 / п.5)				
загального обороту ((п.2+п.3) / п.5)				
плинності кадрів ((п.3г+п.3д) / п.5)				

Завдання 6.3. Проаналізувати рух робочої сили. Розрахувати коефіцієнт обороту з прийняття, вибуття і плинності. Визначити причини зміни коефіцієнту плинності, розробити заходи, спрямовані на його зниження; зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.6

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Ласка»

Показник	1-й рік	2-й рік	3-й рік
Прийнято на підприємство	26	17	10
Вибуло з підприємства, в т.ч.:	?	?	?
на навчання	9	7	3
у збройні сили	2	3	2
на пенсію	12	10	5
за власним бажанням	10	12	5
за порушення трудової дисципліни	3	2	-
Середньоспискова чисельність працівників	1187	1122	1088

Завдання 6.4. Проаналізувати за допомогою табл. 6.7 якісний склад робітників. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.7

Якісний склад трудових ресурсів ТОВ «Веселка»

Групи працівників														
За віком, років	Чис. працівників, чол.	Питома вага (ПВ), %	За трудовим стажем, років	Чис. працівників, чол.	ПВ, %	За рівнем освіти	Чис. працівників, чол.	ПВ, %	За статтю	Чис. працівників, чол.	ПВ, %			
до 18	8		до 3	16		Середня	30		Чол.	372				
19-30	148		3-6	89					Жін.	430				
31-40	252		6-8	181		Середня спеціальна	180							
41-50	228		8-15	444		Базова вища освіта	200							
51-60	119		Більше 15	72		Вища освіта	392							
Старші 61	47			0										
Разом	802	100	Разом	802	100	Разом	802	100	Разом	802	100			

Завдання 6.5. Розрахувати розмір впливу на середньомісячний виробіток працюючого зміни питомої ваги робітників у загальній чисельності персоналу, кількості відпрацьованих годин одним робітником та середньогодинного виробітку робітника (табл. 6.8). Зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.8

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Танго»

Показники	Одиниці виміру	Попередній період	Звітний період
Питома вага робітників в загальній чисельності персоналу	%	88,0	84,0
Відпрацьовано одним робітником	год.	235	231
Середньогодинний виробіток робітника	грн.	32,5	30,0

Завдання 6.6. Розрахувати розмір впливу факторів на загальний (річний) виробіток. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.9

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Меркурій»

Показники	Один. вим.	1-й рік	2-й рік
Середньоспискова чисельність промислово-виробничого персоналу, у т.ч.:			
– робітників	чол.	160 125	163 133
Відпрацьовано днів одним робітником за рік	днів	238	230
Середня тривалість робочого дня	год.	7,8	7,7
Середньогодинний виробіток	грн.	10,5	12,0
Обсяг виробництва продукції	грн.	?	?

Завдання 6.7. Визначити вплив зміни факторів а) середньоспискової чисельності робітників, б) днів, відпрацьованих одним робітником та в) середньоденного виробітку продукції на вартість випущеної продукції всіма можливими способами. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.10

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Віста»

Показники	1-й рік	2-й рік
Середньоспискова чисельність робітників, чол.	169	171
Середня кількість днів, відпрацьованих робітником, дні	230	226
Середньоденний виробіток продукції, грн.	1100,0	1250,0
Вартість випущеної продукції, тис. грн.	?	?

Завдання 6.8. Розрахувати непродуктивні витрати праці; визначити величину резерву збільшення випуску продукції за рахунок скорочення втрат робочого часу. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 6.11

Вихідні дані по підприємству ПАТ «Мареченко і партнери»

№ з/п	Показники	1-й рік	2-й рік
1	Фактичний фонд робочого часу, год.	454708	500179
2	Виробнича собівартість товарної продукції, грн.	93250	84773
3	Заробітна плата працівників, грн.	56842	68210
4	Заробітна плата виробничих робітників, грн.	250090	227355
5	Матеріальні витрати, грн.	2842	3126
6	Собівартість забракованої продукції, грн.	512	665
7	Витрати на виправлення браку, грн.	2842	3694

Тестові завдання

1. Відношення вартості валової продукції до чисельності працюючих – це показник:

- а) коефіцієнт постійності кадрів;
- б) коефіцієнт плинності кадрів;
- в) продуктивності праці;
- г) трудомісткості продукції;
- д) фондоозброєності працівників.

2. Відношення вартості основних засобів до чисельності працюючих – це показник:

- а) фондівдачі;
- б) фондомісткості;
- в) продуктивності праці;
- г) фондоозброєності;
- д) коефіцієнт плинності.

3. Відношення чистого доходу до чисельності працюючих – це показник:

- а) трудомісткості продукції;
- б) продуктивності праці;
- в) коефіцієнт плинності кадрів;
- г) коефіцієнт постійності кадрів;
- д) питома вага робітників у складі працівників).

4. Відношення чисельності працівників, які вибули за період, до середньоспискової чисельності за той же період – це розрахунок коефіцієнту:

- а) обороту з вибуття (звільнення);
- б) постійності кадрів;
- в) плинності;
- г) обороту з прийняття;
- д) тимчасової непрацездатності.

5. До екстенсивних трудових факторів належать:

- а) кількість працівників виробничих підрозділів;
- б) підвищення кваліфікації працівників виробничих підрозділів;
- в) удосконалення організації виробництва та праці;
- г) підвищення кваліфікації адміністративного персоналу;
- д) кількість основних засобів.

6. До інтенсивних трудових факторів належать:

- а) кількість працівників виробничих підрозділів;
- б) розширення зони обслуговування;
- в) удосконалення організації виробництва та праці;
- г) кількість адміністративного персоналу;
- д) кількість основних засобів.

7. Коефіцієнт плинності кадрів розраховують як відношення:

- а) кількості прийнятого на роботу персоналу до середньоспискової чисельності персоналу;
- б) кількості працівників, які вибули за період з причин, що характеризують надлишковий оборот (за власним бажанням, порушенням трудової дисципліни, у зв'язку з професійною невідповідністю) до середньоспискової чисельності працюючих за цей же період;
- в) різниці між кількістю працівників, які прийняли на роботу та кількістю працівників, що звільнилися, до середньоспискової чисельності персоналу;
- г) кількості працівників, що були на обліку протягом усього звітного року до середньооблікової чисельності працівників за той же рік;
- д) кількості прийнятих і звільнених працівників за звітний період до середньооблікової чисельності штатних працівників).

8. Тенденція щодо збільшення трудомісткості продукції є:

- а) позитивною;
- б) негативною;
- в) позитивною для окремих структурних підрозділів;

- г) негативною для окремих видів продукції;
- д) позитивною для матеріаломісткої продукції.

9. Як визначити вплив зміни середньої заробітної плати на економію (перевитрати) по фонду заробітної плати?

- а) добутком фактичної заробітної плати на планову чисельність;
- б) відношенням фонду заробітної плати до середньої заробітної плати;
- в) добутком відхилення між фактичною та плановою середньою заробітною платою на планову чисельність персоналу;
- г) добутком відхилення між фактичною та плановою середньою заробітною платою на фактичну чисельність персоналу;
- д) відношенням фактичної заробітної плати на планову чисельність.

10. Як обчислюється вплив зміни чисельності персоналу на економію (перевитрати) фонду заробітної плати, як?

- а) різниця між плановим фондом та фактично нарахованою заробітною платою;
- б) добуток планового фонду заробітної плати на відсоток перевиконання (недовиконання) плану по обсягу виробництва;
- в) добуток відхилення між фактичною та плановою чисельністю на планову середню заробітну плату;
- г) суму непродуктивних виплат по фонду заробітної плати;
- д) відношення між плановим фондом та фактично нарахованою заробітною платою.

11. Яка закономірність у співвідношенні темпів зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати?

- а) темпи зростання середньої заробітної плати та продуктивності праці повинні бути однаковими;
- б) темпи зростання середньої заробітної плати повинні випереджати темпи зростання продуктивності праці;
- в) темпи зростання продуктивності праці повинні випереджати темпи зростання середньої заробітної плати;
- г) темпи зростання середньої заробітної плати повинні бути меншими за темпи зростання продуктивності праці;
- д) темпи зростання продуктивності праці повинні бути меншими за темпи зростання середньої заробітної плати.

12. Частка робітників у загальній чисельності працівників підприємства це?

- а) абсолютна величина;
- б) відносна величина координатії;
- в) відносна величина структури;
- г) відносна величина інтенсивності;
- д) відносна величина порівняння.

13. Продуктивність праці розраховується як відношення?

- а) вартості випуску продукції до операційних витрат;
- б) валового прибутку до фонду оплати праці;
- в) собівартості продукції до чисельності працюючих;
- г) чистого доходу до чисельності працюючих;
- д) чисельності працюючих до чистого доходу.

14. Назвати витрати, що відносяться до непродуктивних:

- а) витрати на утримання будівель, споруд, інвентарю;

- б) витрати на охорону праці;
- в) втрати від простоїв;
- г) втрати від псування матеріальних цінностей при зберіганні в цехах;
- д) втрати від недовикористання вузлів, технологічного оснащення.

15. Відношення чисельності прийнятих за період працівників до середньоспискової чисельності за той же період – це розрахунок коефіцієнту:

- а) обороту з вибуття (звільнення);
- б) постійності кадрів;
- в) плинності;
- г) обороту з прийому;
- д) тимчасової непрацездатності.

16. Відношення чисельності працівників, які пропрацювали весь період, до середньоспискової чисельності працюючих за той же період – це розрахунок коефіцієнту:

- а) обороту з вибуття (звільнення);
- б) постійності кадрів;
- в) плинності;
- г) обороту з прийняття;
- д) тимчасової непрацездатності.

17. Розрахувати коефіцієнт плинності кадрів, якщо відомі наступні дані: прийнято на підприємство – 15 чол.; вибуло з підприємства, у т.ч.: на навчання – 5; у збройні сили – 1; на пенсію – 7; за власним бажанням – 6; за порушенням трудової дисципліни – 2. Середньоспискова чисельність працівників – 698.

- а) 0,011;
- б) 0,021;
- в) 0,030;
- г) 0,009;
- д) 0,008.

18. Розрахуйте розмір впливу зменшення питомої ваги робітників узагальній чисельності персоналу на середньомісячний виробіток працюючого способом абсолютних різниць, якщо по підприємству відомі наступні дані:

<i>Показники</i>	<i>Квітень</i>	<i>Травень</i>
Питома вага робітників в загальній чисельності персоналу, %	84,0	83,0
Відпрацьовано одним робітником, год.	230	236
Середньогодинний виробіток робітника, грн.	10,5	12,0

- а) -28,32 грн.;
- б) 24,78 грн.;
- в) -2478 грн.;
- г) -24,15 грн.;
- д) -24,78 грн.

19. Розрахуйте розмір впливу на середньомісячний виробіток працюючого зміни кількості відпрацьованих годин одним робітником, якщо по підприємству відомі наступні дані:

<i>Показники</i>	<i>Квітень</i>	<i>Травень</i>
Питома вага робітників в загальній чисельності персоналу, %	84,0	83,0
Відпрацьовано одним робітником, год.	230	236
Середньогодинний виробіток робітника, грн.	10,5	12,0

- а) 59,76 грн.;
- б) 52,92 грн.;
- в) 5292 грн.;
- г) -52,92 грн.;
- д) 60,48 грн.

20. Розрахуйте розмір впливу зміни середньогодинного виробітку робітника на середньомісячний виробіток працюючого, якщо по підприємству відомі наступні дані:

<i>Показники</i>	<i>Квітень</i>	<i>Травень</i>
Питома вага робітників в загальній чисельності персоналу, %	84,0	83,0
Відпрацьовано одним робітником, год.	230	236
Середньогодинний виробіток робітника, грн.	10,5	12,0

- а) -293,82 грн.;
- б) 286,35 грн.;
- в) 289,80 грн.;
- г) 293,82 грн.;
- д) 29382 грн.

ТЕМА 7. АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ І НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

План практичного заняття

1. Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу наявності та ефективності використання основних засобів і нематеріальних активів
2. Аналіз показників складу, структури, руху та технічного стану основних засобів.
3. Показники забезпеченості підприємства устаткуванням, виробничими площами та іншими основними засобами.
4. Аналіз ефективності використання основних засобів.
5. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.

Питання для обговорення

1. Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу ефективності використання основних засобів.
2. Порядок здійснення аналізу динаміки, складу та структури основних засобів.
3. Назвіть основні етапи аналізу руху та технічного стану основних засобів.
4. Наведіть основні показники аналізу ефективності використання основних засобів.
5. Аналіз використання обладнання: завдання та напрями здійснення.
6. Основні етапи здійснення аналізу виробничої потужності.
7. Порядок оцінки економічної ефективності лізингових операцій.
8. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.
9. Основні показники, що розраховуються при аналізі ефективності використання нематеріальних активів.

Навчальні завдання

Розв'язок типових завдань

Завдання 7.1. Необхідно здійснити факторний аналіз впливу ефективності використання основних засобів на обсяг валової продукції. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.1

Вихідні дані по ТзОВ «Верстатмаш»

№ з/п	Показники	Од. вим.	1-й рік	2-й рік
1	Середньорічна вартість основних промислово-виробничих засобів (СВОЗ)	тис. грн.	7800	7980
2	Питома вага активної частини основних промислово-виробничих засобів (ПВ _{ОЗак})	%	77	79
3	Фондовіддача активної частини основних засобів (Фв _{ак})	-	1,25	1,13

Розв'язок. Насамперед побудуємо факторну модель залежності величини валової продукції від рівня ефективності використання основних засобів, зокрема, їх активної частини:

$$\Phi_{\text{в.ак}} = \frac{\text{ВП-я}}{\text{СВОЗ}_{\text{ак}}} \Rightarrow \text{ВП-я} = \text{СВОЗ}_{\text{ак}} \times \Phi_{\text{в.ак}}$$

$$\text{ПВ}_{\text{ОЗак}} = \frac{\text{СВОЗ}_{\text{ак}}}{\text{СВОЗ}} \Rightarrow \text{СВОЗ}_{\text{ак}} = \text{СВОЗ} \times \text{ПВ}_{\text{ОЗак}}$$

$$\text{ВП-я} = \text{СВОЗ}^1 \times \text{ПВ}_{\text{ОЗак}}^2 \times \Phi_{\text{в.ак}}^3, \text{ де}$$

- ВП-я – валова продукція – результативний показник;

- фактори:

СВОЗ – середньорічна вартість основних промислово-виробничих засобів – кількісно-якісний фактор;

ПВ_{ОЗак} – питома вага активної частини основних промислово-виробничих засобів – структурний фактор;

Фв_{ак} – фондовіддача активної частини основних засобів – якісний фактор.

Оскільки факторна модель є мультиплікативною, то застосуємо спосіб абсолютних різниць:

$$\Delta \text{ВП-я}(\text{СВОЗ}) = (7980 - 7800) \times 0,77 \times 1,25 = 173,25 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП-я}(\text{ПВ}_{\text{ОЗак}}) = 7980 \times (0,79 - 0,77) \times 1,25 = 199,5 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП-я}(\Phi_{\text{в.ак}}) = 7980 \times 0,79 \times (1,13 - 1,25) = -756,504 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ВП-я}_1 = 7800 \times 0,77 \times 1,25 = 7507,50 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ВП-я}_2 = 7980 \times 0,79 \times 1,13 = 7123,746 \text{ тис. грн.}$$

Баланс відхилень:

$$\Delta \text{ВП-я} = 7123746 - 7507500 = -383754 \text{ грн.}$$

$$\Delta \text{ВП-я} = 173250 + 199500 - 756504 = -383754 \text{ грн.}$$

Висновки. Проаналізувавши вплив рівня ефективності використання основних засобів на обсяг валової продукції, встановлено, що у другому році в порівнянні з першим її величина зменшилася на 383 754 грн., що свідчить про скорочення обсягів основної

операційної діяльності. На зазначену зміну результативного показника вплинули наступні фактори:

1) за рахунок збільшення величини середньорічної вартості основних засобів на 180 тис. грн. обсяг валової продукції збільшився на 173,25 тис. грн.;

2) збільшення питомої ваги активної частини основних промислово-виробничих засобів на 2 пункти структури спричинило зростання обсягу валової продукції на 199,5 тис. грн.;

3) зменшення показника фондівдачі активної частини основних засобів на 0,12 призвело до скорочення обсягів валової продукції на 756,504 тис. грн.

Найбільший і до того ж негативний вплив на зміну валової продукції мало зменшення фондівдачі активної частини основних засобів, тобто погіршення ефективності їх використання.

Завдання 7.2. Необхідно розрахувати показники фондівдачі основних засобів та здійснити факторний аналіз залежності фондівдачі від питомої ваги активної частини основних засобів та ефективності їх використання; зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.2

Вихідні дані по ТзОВ «Централ Маши»

Показники	Од. вим.	Березень	Квітень
Середньорічна вартість основних засобів у т.ч. (СВОЗ):	грн.	973750	976250
- активної частини основних засобів (СВОЗ _{ак})	грн.	527750	534750
Питома вага активної частини засобів(ПВ _{ОЗак})	%	?	?
Фондівдача основних засобів (Фв)	грн.	?	?
Фондівдача активної частини засобів(Фв _{ак})	грн.	?	?
Обсяг валової продукції (ВП-я)	грн.	62500	56250

Розв'язок. Насамперед знайдемо невідомі показники:

$$1) \Phi_v = \frac{\text{ВП-я}}{\text{СВОЗ}};$$

$$\Phi_v (\text{бер.}) = \frac{62500}{973750} = 0,064;$$

$$\Phi_v (\text{кв.}) = \frac{56250}{976250} = 0,058;$$

$$2) \Phi_{v_{ак}} = \frac{\text{ВП-я}}{\text{СВОЗ}_{ак}};$$

$$\Phi_{v_{ак}} (\text{бер.}) = \frac{62500}{527750} = 0,118;$$

$$\Phi_{v_{ак}} (\text{кв.}) = \frac{56250}{534750} = 0,105;$$

$$3) \text{ПВ}_{\text{ОЗак}} = \frac{\text{СВОЗ}_{ак}}{\text{СВОЗ}};$$

$$\text{ПВ}_{\text{ОЗак}} (\text{бер.}) = \frac{527750}{973750} = 0,54;$$

$$ПВ_{ОЗак(кв.)} = \frac{534750}{976250} = 0,55.$$

Побудуємо факторну модель залежності величини валової продукції від рівня ефективності використання основних засобів, зокрема, їх активної частини:

$$\Phi_{Вак} = \frac{ВП-я}{СВОЗ_{ак}} \Rightarrow ВП-я = СВОЗ_{ак} \times \Phi_{Вак}$$

$$\Phi_{В} = \frac{ВП-я}{СВОЗ} = \frac{СВОЗ_{ак} \times \Phi_{Вак}}{СВОЗ} = ПВ_{ОЗак}^{стр1} \times \Phi_{Вак}^{як 2}$$

Така факторна модель є мультиплікативною, тому доцільно використати спосіб абсолютних різниць:

$$\Delta \Phi_{В} (ПВ_{ОЗак}) = (0,55 - 0,54) \times 0,118 = 0,00118;$$

$$\Delta \Phi_{В} (\Phi_{Вак}) = 0,55 \times (0,105 - 0,118) = -0,00715;$$

$$\Delta \Phi_{В} = 0,058 - 0,064 = 0,00118 - 0,00715 = -0,006.$$

Висновки. Проаналізувавши вплив рівня ефективності використання активної частини основних засобів на величину фондівддачі, встановлено, що у квітні в порівнянні з березнем результативний показник зменшився на 0,006, що є негативною тенденцією і свідчить про зниження рівня ефективності використання основних засобів в цілому. На зазначену зміну фондівддачі вплинули наступні фактори:

1) збільшення питомої ваги активної частини основних засобів з 54 % до 55 % спричинило зростання фондівддачі на 0,001;

3) зменшення показника фондівддачі активної частини основних засобів на 0,013 призвело до зменшення фондівддачі на 0,007.

Найбільший і до того ж негативний вплив на загальний рівень ефективності використання основних засобів мало зменшення фондівддачі активної частини основних засобів, тобто погіршення ефективності їх використання.

Завдання для самопідготовки

Завдання 7.3. Провести аналіз наявності, руху і динаміки основних засобів. Розрахувати коефіцієнти оновлення, приросту, вибуття, зносу, придатності основних засобів. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.3

Вихідні дані по підприємству ПрАТ "Машинобудівний завод", склад, структура і рух основних засобів

Елементи складу основних засобів	На початок періоду		Надійшло, тис. грн.	Вибуло, тис. грн.	На кінець періоду		Темп росту, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %			Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
Будинки та споруди	6505	?	18	?	174	?	?
Машини і обладнання	180	?	17	?	-	?	?
Транспортні засоби	658	?	102	?	76	?	?
Інструменти, прилади та інвентар	210	?	-	?	38	?	?
Об'єкти інтелектуальної власності	1158	?	-	?	59	?	?
Невиробничі основні засоби	2100	?	300	?	-	?	?
Разом	?	?	?	?	?	?	?

Примітка: знос основних засобів складає: на початок року – 3962 тис. грн., на кінець року – 4320 тис. грн.

Завдання 7.4. На основі даних таблиці 7.4 охарактеризувати систему показників оцінки ефективності використання основних засобів підприємства; розрахувати фондівдачу, фондомісткість і фондоозброєність праці робітників підприємства; назвати фактори, які впливають на зміну фондівдачі і провести факторний аналіз цього показника; оцінити вплив факторів використання основних засобів на зміну обсягу виробництва; надати загальну оцінку ефективності використання основних засобів на підприємстві і назвати шляхи її підвищення.

Таблиця 7.4

Показники ефективності використання основних засобів

№ з/п	Показник	Попередній рік	Звітний рік	Темпи зростання, %
1	Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг, тис. грн.	22619	36246	?
2	Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	6114	6505	?
3	Середньорічна вартість активної частини основних виробничих засобів, тис. грн.	3223	3340	?
4	Середньоспискова чисельність працівників, чол.	247	239	?
5	Валовий прибуток, тис. грн.	4167	4804	?
6	Фондовіддача основних виробничих засобів	?	?	?
7	Фондомісткість основних виробничих засобів	?	?	?
8	Фондовіддача активної частини основних засобів	?	?	?
9	Фондомісткість активної частини основних засобів	?	?	?
10	Фондорентабельність основних виробничих засобів	?	?	?
11	Фондорентабельність активної частини основних засобів	?	?	?
12	Фондоозброєність	?	?	?
13	Продуктивність праці одного працівника	?	?	?
14	Питома вага активної частини основних засобів в загальній їх вартості, %	?	?	?

Завдання 7.5. Визначити вплив на валову продукцію: а) вартості основних промислово-виробничих засобів; б) питомої ваги активної частини основних промислово-виробничих засобів та в) фондівдачі активної частини основних засобів.

Таблиця 7.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Віста»

Показники	1-й рік	2-й рік
Середньорічна вартість основних промислово-виробничих засобів	8600,00	8920,00
Питома вага активної частини основних промислово-виробничих засобів	0,57	0,55
Фондовіддача активної частини основних засобів	1,25	1,15

Завдання 7.6. Визначити вплив на рівень фондівіддачі основних засобів: а) питомої ваги активної частини основних засобів та б) фондівіддачі активної частини основних засобів, якщо по підприємству відомі наступні дані.

Таблиця 7.6

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Апела»

Показники	План	Факт
Обсяг валової продукції, грн.	35000	31500
Середньорічна вартість основних засобів, грн., в т.ч. активної частини основних засобів	54530 29554	54670 29946

Завдання 7.7. Проаналізувати структуру нематеріальних активів підприємства, зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.7

Вихідні дані по підприємству ВАТ «Промінвестмаш», тис. грн.

№ з/п	Показники	Попередній рік	Звітний рік
1	Нематеріальні активи разом	?	?
	В тому числі:		
	- права на винаходи і інші аналогічні об'єкти інтелектуальної власності	5801	8345
	- право на використання природних та інших ресурсів	1600	1450
	- інші	350	480
2	Питома вага нематеріальних активів в валюті балансу, %	0,6	0,4

Завдання 7.8. Провести аналіз нематеріальних активів підприємства, зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.8

Вихідні дані по підприємству ВАТ «Будмаш», тис. грн.

№ з/п	Показники	Попередній рік	Звітний рік
1	2	3	4
1	Нематеріальні активи разом	?	?
2	В тому числі: діючі нематеріальні активи	5801	8345
3	не діючі нематеріальні активи	4560	3450
4	Витрати на створення і використання готових до застосування нематеріальних активів	1420	2068
5	Витрати на придбання нематеріальних активів	1632	146
6	Валовий дохід від реалізації продукції	85678	90670
7	Валовий дохід від комерційного використання нематеріальних активів	70560	84532
8	Балансовий прибуток від комбінованого варіанту використання нематеріальних активів	32776	41999
9	Приріст балансового прибутку від нових нематеріальних активів	973	1551
10	Обсяг інвестицій в нематеріальні активи	1890	2240
11	Знос НА	40234	51440
2	Надійшло НА	2924	3804
13	Вибуло НА	314	484
14	Ймовірні втрати від нововведень	156	218
15	Рівень внутрішньовиробничої віддачі нематеріальних активів (р. 6 / р. 1)	?	?

1	2	3	4
16	Коефіцієнт використання діючих нематеріальних активів (р. 2 / р. 1)	?	?
17	Коефіцієнт зносу (р. 11 / р. 1)	?	?
18	Коефіцієнт придатності (1 - р. 17)	?	?
19	Коефіцієнт оновлення (р. 12 / р. 1)	?	?
20	Коефіцієнт вибуття (р. 13 / р. 1)	?	?
21	Термін окупності інвестицій в НА, рік (р. 10 / р. 9)	?	?
22	Коефіцієнт науково-технічного ризику (р. 14 / р.9)	?	?
23	Рівень комерційної віддачі (р. 7 / р. 1)	?	?
24	Рентабельність використання нематеріальних активів, %	?	?

Завдання 7.9. Провести аналіз ефективності використання нематеріальних активів підприємства, зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.9

Вихідні дані по підприємству ВАТ "Порцеляна", тис. грн.

№ з/п	Показники	1-е півріччя	2-е півріччя
1	Нематеріальні активи разом (придбана торгова марка), тис. грн.	4560	4740
2	Чистий дохід від реалізації продукції з використанням нематеріальних активів, тис. грн.	24670	35988
3	Доходність нематеріальних активів	?	?
4	Фондовіддача нематеріальних активів	?	?
5	Рентабельність використання нематеріальних активів	?	?

Тестові завдання

1. До основних показників майнового стану належать:

- а) загальна сума засобів, величина основних засобів, коефіцієнт зносу;
- б) загальна сума засобів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт покриття;
- в) загальна сума засобів, коефіцієнт автономії, коефіцієнт зносу;
- г) загальна сума засобів, коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- д) коефіцієнт зносу, коефіцієнт автономії.

2. Показниками ефективності використання основних засобів підприємства є:

- а) продуктивність праці та трудомісткість;
- б) коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту;
- в) фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність;
- г) рентабельність продукції, рентабельність активів, рентабельність реалізації;
- д) коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії.

3. Показник, який розраховується як відношення обсягу виробництва до середньорічної вартості основних засобів:

- а) коефіцієнт оновлення основних засобів;
- б) коефіцієнт придатності основних засобів;
- в) фондовіддача;
- г) фондомісткість;
- д) фондоозброєність.

4. Відношення середньорічної вартості основних засобів до чистого доходу це показник:

- а) фондовіддачі;

- б) фондомісткості;
- в) продуктивності праці;
- г) фондоозброєності;
- д) коефіцієнта оборотності оборотних засобів.

5. Показник, який розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до обсягу виробництва – це:

- а) коефіцієнт придатності основних засобів;
- б) фондовіддача;
- в) фондомісткість;
- г) фондоозброєність;
- д) коефіцієнт оновлення основних засобів.

6. Фондоозброєність визначається як відношення:

- а) вартості основних засобів до випуску продукції в натуральних вимірниках;
- б) вартості валової продукції до вартості основних засобів;
- в) вартості основних засобів до чисельності працюючих;
- г) чисельності працюючих до вартості основних засобів;
- д) чисельності працюючих до кількості виготовленої продукції.

7. Які показники характеризують забезпеченість підприємства основними виробничими засобами:

- а) залишки основних засобів на початок і кінець звітного періоду;
- б) фондо- та технічна озброєність праці;
- в) коефіцієнт зносу основних засобів;
- г) коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами підприємства;
- д) коефіцієнт оновлення.

8. Відношення вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до їх вартості на кінець цього ж періоду – це коефіцієнт:

- а) оновлення основних засобів;
- б) вибуття основних засобів;
- в) приросту основних засобів;
- г) зносу;
- д) придатності основних засобів.

9. Відношення залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості – це:

- а) коефіцієнт зносу;
- б) коефіцієнт придатності основних засобів;
- в) фондовіддача;
- г) коефіцієнт оборотності основних засобів;
- д) коефіцієнт оновлення основних засобів.

10. Відношення основних засобів, що вибули за звітний період, до вартості основних засобів на початок цього ж періоду – це коефіцієнт:

- а) оновлення основних засобів;
- б) вибуття основних засобів;
- в) приросту основних засобів;
- г) зносу;
- д) придатності основних засобів.

12. Відношення приросту вартості основних засобів до їх вартості на початок періоду – це коефіцієнт:

- а) оновлення основних засобів;
- б) вибуття основних засобів;
- в) приросту основних засобів;
- г) зносу;
- д) придатності основних засобів.

13. Відношення вартості основних засобів до чисельності працюючих – це показник:

- а) фондівдачі;
- б) фондомісткості;
- в) продуктивності праці;
- г) фондоозброєності;
- д) коефіцієнт плинності.

14. Відношення суми зносу до первісної вартості основних засобів – це коефіцієнт:

- а) оновлення основних засобів;
- б) вибуття основних засобів;
- в) приросту основних засобів;
- г) зносу;
- д) придатності основних засобів.

15. Фондомісткість основних засобів визначається як відношення:

- а) вартості основних засобів до собівартості готової продукції;
- б) вартості валової продукції до вартості основних засобів;
- в) суми нарахованого зносу до первісної вартості основних засобів;
- г) вартості основних засобів до чистого доходу;
- д) вартості основних засобів до чисельності працюючих.

16. Фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність це показники:

- а) ефективності використання оборотних активів підприємства;
- б) ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства;
- в) ефективності використання трудових ресурсів;
- г) ефективності використання основних засобів підприємства;
- д) фінансової стійкості.

17. Коефіцієнт оновлення основних засобів розраховується як відношення:

- а) вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до їх вартості на кінець того ж періоду;
- б) вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до їх вартості на початок того ж періоду;
- в) вартості основних засобів, що надійшли за звітний період, до вартості основних засобів, які вибули за звітний період;
- г) відношення різниці між кількістю працівників, які прийняли на роботу та кількістю працівників, що звільнилися, до середньоспискової чисельності персоналу;
- д) загального фактичного випуску продукції до загального планового випуску продукції.

18. Показник, який характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період, розраховується як відношення:

- а) залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості;
- б) вартості введених основних засобів до їх вартості на кінець періоду;
- в) різниці між введеними основних засобів та основних засобів, що вибули, до основних засобів на початок періоду;

- г) вартості основних засобів, що вибули, до їх вартості на кінець періоду;
- д) первісної вартості основних засобів до їх залишкової вартості.

19. Тенденція збільшення фондівіддачі є:

- а) позитивною;
- б) негативною;
- в) негативною тільки для активної частини основних засобів;
- г) позитивною тільки для пасивної частини основних засобів;
- д) позитивною тільки для матеріаломісткого виробництва.

20. Фондовіддача основних засобів визначається як відношення:

- а) вартості основних засобів до собівартості готової продукції;
- б) чисельності працівників до вартості основних засобів;
- в) вартості валової продукції до вартості основних засобів;
- г) суми нарахованого зносу до первісної вартості основних засобів;
- д) вартості основних засобів до чистого доходу.

ТЕМА 8. АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

План практичного заняття

1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами й ефективності їх використання.
2. Аналіз потреби підприємства в матеріальних ресурсах і рівня виробничих запасів.
3. Фактори, що впливають на рівень складських запасів підприємства.
4. Аналіз факторів зміни і виявлення резервів зниження матеріаломісткості продукції та підвищення ефективності виробництва.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте значення та завдання аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
2. Зазначте етапи проведення аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.
3. Назвіть порядок розрахунку потреби в матеріальних ресурсах.
4. Вкажіть порядок здійснення оцінки виконання договорів з постачання матеріальних ресурсів.
5. Які основні показники розраховуються при аналізі ефективності використання матеріальних ресурсів?
6. Охарактеризуйте порядок розрахунку індивідуальних показників ефективності використання матеріальних ресурсів.
7. Назвіть фактори, що впливають на матеріаломісткість продукції.
8. Особливості використання методики факторного аналізу для визначення впливу факторів на матеріаловіддачу продукції.

9. Поясніть порядок проведення оцінки ритмічності поставок матеріальних ресурсів.
10. Охарактеризуйте порядок підрахунку резервів росту обсягу матеріальних ресурсів.
11. Особливості аналізу операцій з давальницькою сировиною.
12. Використання ABC-аналізу та XYZ- аналізу в управлінні запасами.
13. Управління запасами на основі моделі EOQ.
14. Роль та значення логістики в управлінні запасами.

Навчальні завдання

Розв'язок типових завдань

Завдання 8.1. Розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника (матеріаломісткість); зробити відповідні висновки.

Таблиця 8.1

Показники ВАТ «Сократ»

Показники	Од. вим.	I кв.	II кв.
Валова продукція (ВП)	грн.	35700	36450
Обсяги виробництва (ОВ)	шт.	715	723
Норма витрачання матеріалів на одиницю продукції (Нм)	кг	1,7	1,9
Ціна за 1 кг матеріалів (Цм)	грн.	22,10	20,35

Розв'язок. Побудуємо факторну модель залежності матеріаломісткості (Мм) від наведених в умові факторів:

$$M_m = \frac{MB}{BP} = \frac{OB^2 \times H_m^1 \times C_m^3}{BP^4}$$

Оскільки факторна модель є комбінованою, то застосуємо спосіб ланцюгових підстановок.

Визначаємо величину результативного показника за I квартал:

$$M_{m \text{ I кв.}} = \frac{715 \times 1,7 \times 22,10}{35700} = 0,75$$

Здійснюємо поступову заміну факторів і розраховуємо умовні величини результативного показника:

$$M_{m \text{ ум. 1}} = \frac{715 \times 1,9 \times 22,10}{35700} = 0,84$$

$$M_{m \text{ ум. 2}} = \frac{723 \times 1,9 \times 22,10}{35700} = 0,85$$

$$M_{m \text{ ум. 3}} = \frac{723 \times 1,9 \times 20,35}{35700} = 0,78$$

$$M_{m \text{ II кв.}} = \frac{723 \times 1,9 \times 20,35}{36450} = 0,77$$

Визначаємо вплив факторів:

$$\Delta M_m (H_m) = 0,84 - 0,75 = 0,09$$

$$\Delta M_m (OB) = 0,85 - 0,84 = 0,01$$

$$\Delta M_m (C_m) = 0,78 - 0,85 = -0,02$$

$$\Delta M_m (BP) = 0,77 - 0,78 = -0,06$$

Баланс відхилень:

$$M_{\text{м II кв.}} - M_{\text{м I кв.}} = \Delta M_{\text{м}}(H_{\text{м}}) + \Delta M_{\text{м}}(OB) + \Delta M_{\text{м}}(Ц_{\text{м}}) + \Delta M_{\text{м}}(ВП)$$

$$0,77 - 0,75 = 0,09 + 0,01 - 0,02 - 0,06 = 0,02$$

Висновки. Проаналізувавши зміну матеріаломісткості у другому кварталі в порівнянні з першим, встановлено, що величина даного показника зросла на 0,02, що є негативною тенденцією і свідчить про погіршення ефективності використання матеріальних ресурсів, оскільки у другому кварталі на виготовлення 1 грн. валової продукції понесено на 0,02 грн. більше матеріальних витрат.

На зміну матеріаломісткості вплинули наступні фактори:

- 1) за рахунок збільшення норми витрачання матеріалів на одиницю продукції на 0,2 кг. матеріаломісткість зросла на 0,09;
- 2) зростання обсягів виробництва на 8 шт. призвело до збільшення матеріаломісткості на 0,01;
- 3) зниження ціни за 1 кг. матеріалів на 1,75 грн. спричинило зменшення матеріаломісткості на 0,02;
- 4) через збільшення величини валової продукції на 750 грн. матеріаломісткість зменшилася на 0,06.

Найбільший і до того ж негативний вплив на зміну матеріаломісткості мало зростання норми витрачання матеріалів, що, відповідно, зумовлює необхідність проведення додаткового аналізу необхідності та доцільності такого збільшення.

Завдання для самопідготовки

Завдання 8.2. Необхідно розрахувати та провести аналіз забезпеченості потреб матеріальних ресурсів договорами і фактичне їх виконання, зробити відповідні висновки.

Таблиця 8.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Данфос», тис. грн.

Матеріали	Планова потреба	Джерела покриття		Укладено договорів	Надійшло від постачальників	Забезпеченість потреб договорами, %		Використання договорів, %
		Внутрішні	Зовнішні			План	Факт	
1	2	3	4 = 2-3	5	6	7 = $\frac{3+5}{2} \times 100$	8 = $\frac{3+6}{2} \times 100$	9 = $\frac{6}{5} \times 100$
Цемент	34	12	?	30	28	?	?	?
Вапно	56	35	?	54	53	?	?	?
Гіпс	42	11	?	38	35	?	?	?
Пісок	78	49	?	70	70	?	?	?
Щебінь	92	43	?	89	78	?	?	?

Завдання 8.3. Необхідно проаналізувати ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства; розрахувати індивідуальні показники ефективності використання матеріальних ресурсів за допомогою наведених даних. Визначити коло факторів, що спричинили зміну матеріаломісткості, розрахувати величину їх впливу; зробити відповідні висновки.

Таблиця 8.3

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Почайна», грн.

Показники	Жовтень	Листопад
Валова продукція	112460	149078
Матеріальні витрати:	69755	93006
– сировина та матеріали	46578	65700
– купівельні комплектуючі вироби, напівфабрикати	15000	18000
– паливо	6665	7757
– енергія	307	580
– інші матеріальні витрати	413	725
Сировиномісткість продукції	?	?
Паливомісткість продукції	?	?
Енергомісткість продукції	?	?
Напівфабрикатомісткість продукції	?	?
Місткість інших матеріалів	?	?

Завдання 8.4. Необхідно провести аналіз використання матеріальних ресурсів підприємства; визначити загальні показники матеріаломісткості та матеріаловіддачі продукції. Виявити коло факторів, що впливають на рівень загального показника матеріаломісткості продукції, розрахувати їх вплив; зробити відповідні висновки.

Таблиця 8.4

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Марган», грн.

Показники	I-ше півріччя	II-ге півріччя
Матеріальні витрати	42000	34567
Валова продукція в порівняльних цінах	65672	58300
Товарна продукція в порівняльних цінах	36500	44700
Матеріаломісткість валової продукції	?	?
Матеріаломісткість товарної продукції	?	?
Матеріаловіддача валової продукції	?	?
Матеріаловіддача товарної продукції	?	?

Завдання 8.5. Необхідно розрахувати та провести аналіз забезпеченості потреб матеріальних ресурсів договорами і фактичне їх виконання, зробити відповідні висновки.

Таблиця 8.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Данфос», тис. грн.

Матеріали	Планова потреба	Джерела покриття		Укладено договорів	Надійшло від постачальників	Забезпеченість потреб договорами, %		Використання договорів, %
		Внутрішні	Зовнішні			План	Факт	
1	2	3	4 = 2-3	5	6	$7 = \frac{3+5}{2} \times 100$	$8 = \frac{3+6}{2} \times 100$	$9 = \frac{6}{5} \times 100$
Цемент	34	12	?	30	28	?	?	?
Вапно	56	35	?	54	53	?	?	?
Гіпс	42	11	?	38	35	?	?	?
Пісок	78	49	?	70	70	?	?	?
Щебінь	92	43	?	89	78	?	?	?
Разом	?	?	?	?	?	?	?	?

Завдання 8.6. Необхідно провести аналіз витрачання матеріалів на виготовлення продукції, зробити відповідні висновки.

Таблиця 8.6

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Київхліб”, тис. грн.

Матеріали	Норма витрат на одиницю виробів		Витрати на весь випуск		Відхилення від плану, +/-
	норма	факт	норма	факт	
Борошно	1,2	1,1	124,6	125,8	?
Дріжджі	0,6	0,7	3,9	4,6	?
Яйця	1,9	2,3	8,3	8,5	?
Сіль	0,1	0,2	1,1	0,8	?
Масло	2,1	2,2	5,3	5,2	?
Цукор	0,1	0,3	1,2	1,3	?

Тестові завдання

1. Екстенсивний шлях задоволення потреби підприємства в матеріальних ресурсах включає:

- а) збільшення видобутку сировинних ресурсів;
- б) збільшення виробництва матеріальних ресурсів;
- в) застосування прогресивних, науково обґрунтованих норм витрачання матеріальних ресурсів;
- г) використання ноу-хау у виробництві;
- д) правильний варіант відповіді а і б.

2. Що належить до інтенсивних шляхів забезпечення підприємства матеріальними ресурсами?

- а) утилізація відходів матеріальних ресурсів;
- б) використання безвідходних технологій;
- в) раціональний розкрій матеріалів;
- г) збільшення складських запасів матеріалів;
- д) правильна відповідь варіант а, б і в.

3. На зниження матеріаломісткості впливають такі фактори?

- а) удосконалення техніки, технології та організації виробництва;
- б) удосконалення матеріально-технічного забезпечення, конструкції виробів;
- в) зниження собівартості придбання матеріалів, зміна структури асортименту продукції;
- г) тривалість обороту майна;
- д) правильні відповіді а, б, в.

4. Показник, що характеризує вихід продукції з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів і розраховується як співвідношення вартості продукції до суми матеріальних витрат – це?

- а) матеріаломісткість;
- б) матеріаловіддача;
- в) питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції;
- г) коефіцієнт використання матеріалів;

д) коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягу виробництва і матеріальних витрат.

5. Показниками ефективності використання оборотних матеріальних активів підприємства є:

- а) рентабельність продукції, рентабельність активів, рентабельність реалізації;
- б) фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність;
- в) коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту;
- г) продуктивність праці та трудомісткість;
- д) коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

6. Узагальнюючий показник, який визначається як співвідношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню виготовленої продукції – це?

- а) матеріаломісткість;
- б) матеріаловіддача;
- в) питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції;
- г) коефіцієнт використання матеріалів;
- д) коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягу виробництва і матеріальних витрат.

7. Матеріаловіддача розраховується як відношення:

- а) загальної суми матеріальних витрат до обсягу продукції у вартісній оцінці;
- б) обсягу продукції у вартісній оцінці до загальної суми матеріальних витрат;
- в) матеріальних затрат до повної собівартості готової продукції;
- г) загальної суми матеріальних витрат до величини чистого доходу;
- д) між складовими матеріальних витрат.

8. Матеріаломісткість розраховується як відношення:

- а) загальної суми матеріальних витрат до обсягу продукції у вартісній оцінці;
- б) обсягу продукції у вартісній оцінці до загальної суми матеріальних витрат;
- в) матеріальних затрат до повної собівартості готової продукції;
- г) загальної суми матеріальних витрат до загальної суми операційних витрат;
- д) між складовими матеріальних витрат.

9. Як визначається тривалість одного обороту запасів?

- а) відношенням обсягу реалізації продукції до середніх залишків оборотних засобів;
- б) відношенням вартості оборотних активів до суми поточних зобов'язань;
- в) відношенням тривалості періоду, що аналізується, до коефіцієнту оборотності оборотних активів;
- г) відношенням тривалості періоду, що аналізується, до коефіцієнту оборотності запасів;
- д) відношенням середніх залишків оборотних засобів до обсягу реалізації.

10. Які фактори необхідно проаналізувати при оцінці забезпечення підприємства матеріальними ресурсами?

- а) вибір форм поставок;
- б) вибір систем розрахунків;
- в) вибір постачальників;
- г) правильна розрахунку потреби в матеріальних ресурсах;
- д) правильність розрахунку потреби в матеріальних ресурсах та раціонально організоване матеріально-технічне постачання (вибір постачальників, форм поставок і систем розрахунків).

11. Які показники впливають на питому конструктивну матеріаломісткість:

- а) чиста вага виробу;
- б) кількість виробів;
- в) відповідний технічний параметр;
- г) правильна відповідь варіант а, б;
- д) правильна відповідь варіант а, б і в.

12. Які показники відносяться до індивідуальних показників ефективності використання матеріальних ресурсів:

- а) питома матеріаломісткість;
- б) коефіцієнт використання матеріалів;
- в) ритмічність поставок;
- г) матеріаловіддача;
- д) матеріаломісткість.

13. Які показники не відносяться до індивідуальних показників ефективності використання матеріальних ресурсів:

- а) питома матеріаломісткість;
- б) паливомісткість;
- в) сировиномісткість;
- г) матеріаловіддача;
- д) енергомісткість.

14. Які джерела покриття потреб у матеріальних ресурсах відносять до внутрішніх:

- а) зворотні відходи;
- б) надходження запасів за укладеними контрактами з постачальниками;
- в) закупка у фірмових магазинах;
- г) економія при транспортуванні, зберіганні, впровадженні новітніх технологічних розробок;
- д) правильна відповідь варіанти а і г.

15. Які джерела покриття потреб у матеріальних ресурсах відносять до зовнішніх:

- а) зворотні відходи;
- б) надходження запасів за укладеними контрактами з постачальниками;
- в) власне виробництво матеріальних ресурсів;
- г) очікувані залишки матеріалів з урахуванням незавершеного виробництва на початок періоду, що аналізується;
- д) економія при транспортуванні, зберіганні, впровадженні новітніх технологічних розробок.

16. Екстенсивний шлях задоволення потреби підприємства в матеріальних ресурсах передбачає:

- а) більш економне витрачання наявних запасів у процесі виробництва продукції, що забезпечує скорочення питомої ваги матеріальних витрат і зниження собівартості продукції;
- б) збільшення придбання та виробництва матеріальних ресурсів і пов'язаний з додатковими витратами, що призводить до зростання питомої ваги матеріальних витрат;
- в) раціональний розкрій матеріалів;
- г) використання безвідходних технологій;

д) застосування прогресивних, науково обґрунтованих норм витрачання матеріальних ресурсів.

17. Інтенсивний шлях задоволення потреби підприємства в матеріальних ресурсах передбачає:

а) більш економне витрачання наявних запасів у процесі виробництва продукції, що забезпечує скорочення питомої ваги матеріальних витрат і зниження собівартості продукції;

б) збільшення придбання та виробництва матеріальних ресурсів і пов'язаний з додатковими витратами, що призводить до зростання питомої ваги матеріальних витрат;

в) збільшення добування сировини та ресурсів;

г) збільшення виробництва матеріальних ресурсів;

д) правильна відповідь варіанти в і г.

18. Коефіцієнт використання матеріалів визначається як відношення:

а) суми фактичних матеріальних витрат до величини матеріальних витрат, розрахованої виходячи з планових калькуляцій і фактичного випуску та асортименту продукції;

б) обсягу продукції у вартісній оцінці до загальної суми матеріальних витрат;

в) матеріальних витрат до повної собівартості готової продукції;

г) загальної суми матеріальних витрат до величини чистого доходу;

д) суми матеріальних витрат до повної собівартості виготовленої продукції.

19. Які фактори, що впливають на матеріаломісткість продукції, відносяться до внутрішніх:

а) зміна ринкових цін на сировину та матеріали;

б) невиконання постачальниками зобов'язань за строками, розмірами та номенклатурою поставок;

в) якість сировини, яка поставляється та витрачається;

г) зміна ринкових цін на готову продукцію;

д) рівень прогресивності конструкторських рішень (удосконалення конструкції, оптимізація кількості деталей, виготовлення їх з легких і дешевих матеріалів).

20. Які фактори, що впливають на матеріаломісткість продукції, відносяться до зовнішніх:

а) удосконалення конструкції, оптимізація кількості деталей, виготовлення їх з легких і дешевих матеріалів;

б) невиконання постачальниками зобов'язань за строками, розмірами та номенклатурою поставок;

в) зміна ринкових цін на сировину, матеріали, паливо, енергію і на готову продукцію;

г) правильна відповідь варіанти б і в;

д) рівень прогресивності конструкторських рішень.

ТЕМА 9. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКОУТСТВА

План практичного заняття

1. Основні елементи фінансового стану підприємства
2. Порядок розрахунків й аналізу показників фінансового стану підприємства
3. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства
4. Аналіз майнового потенціалу
5. Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства
6. Аналіз фінансової стійкості
7. Аналіз грошових потоків
8. Аналіз ділової активності підприємства
9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства
10. Аналіз ймовірності банкрутства неплатоспроможних підприємств

Питання для обговорення

1. Пояснити сутність та взаємозв'язок понять “фінансовий стан”, “економічний потенціал”, “майновий стан”, “фінансові результати”.
2. Порядок проведення аналізу фінансового стану підприємства.
3. Розкрити особливості здійснення експрес-аналізу.
4. Пояснити підходи до проведення поглибленого фінансового аналізу.
5. Аналіз складу, структури і динаміки майна підприємства та джерел його формування.
6. Оцінка ефективності використання майна та оптимальності структури капіталу підприємства.
7. Сутність платоспроможності та ліквідності та їх значення для оцінки фінансового стану підприємства.
8. Класифікація активів за ліквідністю і пасивів за терміном погашення.
9. Побудова балансу ліквідності.
10. Основні показники ліквідності та платоспроможності.
11. Факторний аналіз показників платоспроможності та ліквідності.
12. Заходи щодо оптимізації показників ліквідності.
13. Суть фінансової стійкості.
14. Охарактеризувати типи фінансової стійкості, пояснити порядок розрахунку показників, що характеризують фінансову стійкість.
15. Комплексна оцінка фінансової стійкості.
16. Вплив структури активів і пасивів на характеристику фінансової стійкості підприємства.
17. Розкрити необхідність і завдання аналізу руху грошових коштів.
18. Охарактеризувати етапи аналізу грошових коштів.
19. Методи оптимізації грошових потоків підприємства.
20. Оцінка стратегії управління грошовими потоками: зміст та послідовність її здійснення.
21. Аналіз забезпеченості підприємства грошовими коштами: моделі Баумоля і Міллера-Орра.

22. Ануїтети та дисконтування грошових потоків підприємства.
23. Розкрити необхідність і етапи аналізу ділової активності підприємства.
24. Охарактеризувати основні показники ділової активності підприємства.
25. Поняття та види левериджу.
26. Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу фінансових передумов неплатоспроможності та банкрутства підприємства.
27. Оцінка ймовірності банкрутства. Діагностичний аналіз платоспроможності підприємства.
28. Поглиблений аналіз неплатоспроможності та ймовірності банкрутства підприємств. Методики визначення ймовірності банкрутства.

Навчальні завдання

Розв'язок типових завдань

Завдання 9.1. На основі даних форми № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” ТзОВ «Торгова електрична компанія» (Додаток Б) та форми № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) (Додаток В) необхідно провести вертикальний та горизонтальний аналіз активів, пасивів, доходів і витрат підприємства.

Розв'язок. Проведемо аналіз структури доходів і витрат підприємства (табл. 9.1-9.3), а також аналіз структури активів і пасивів ТзОВ «Торгова електрична компанія» за 2020-2019 рр. (табл. 9.4)

Таблиця 9.1

*Аналіз структури та динаміки доходів ТзОВ «Торгова електрична компанія»
за 2020-2019 рр.*

Показники	2019		2020		Відхилення		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	абсолютне, тис.грн	віднос- не, %	пунктів структури
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3020682	98,11	4195199	94,71	1174517	38,88	-3,40
Інші операційні доходи	55333	1,80	230 093	5,19	174760	315,83	3,40
Дохід від участі в капіталі	0	0,00	0	0,00	0	-	0,00
Інші фінансові доходи	2387	0,08	868	0,02	-1 519	-63,64	-0,06
Інші доходи	595	0,02	3 570	0,08	2 975	500,00	0,06
Разом	3078997	100,00	4429730	100,00	1350733	43,87	0,00

Таблиця 9.2

Аналіз структури та динаміки витрат ТзОВ «Торгова електрична компанія»
за 2020-2019 рр.

Показники	2019		2020		Відхилення		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	абсолютне, тис.грн	відносне, %	пунктів структури
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2981238	96,69	4063037	91,86	1081799	36,29	-4,83
Адміністра- тивні витрати	26 932	0,87	59 385	1,34	32 453	120,50	0,47
Витрати на збут	18 236	0,59	53 413	1,21	35 177	192,90	0,62
Інші операційні витрати	56 989	1,85	234 143	5,29	177 154	310,86	3,45
Фінансові витрати	13	0,00	3 989	0,09	3 976	30584,62	0,09
Втрати від участі в капіталі	0	0,00	0	0,00	0	-	0,00
Інші витрати	1	0,00	7 242	0,16	7 241	724100,00	0,16
Витрати (дохід) з податку на прибуток	0	0,00	2 085	0,05	2 085	-	0,05
Разом	3083409	100,00	4423294	100,00	1339885	43,45	0,00

Таблиця 9.3

Аналіз структури та динаміки операційних витрат за економічними елементами
ТзОВ «Торгова електрична компанія»
за 2020-2019 рр.

Назва статті	2019		2020		Відхилення		
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	абсолютне, тис.грн	відносне, %	пунктів структури
Матеріальні затрати	849	0,83	1 508	0,43	659	77,62	-0,40
Витрати на оплату праці	23 110	22,62	58 406	16,83	35 296	152,73	-5,79
Відрахування на соціальні заходи	3 764	3,68	8 180	2,36	4 416	117,32	-1,33
Амортизація	2 012	1,97	5 279	1,52	3 267	162,38	-0,45
Інші операційні витрати	72 421	70,89	273 568	78,85	201 147	277,75	7,96
Разом	102 156	100,00	346 941	100,00	244 785	239,62	0,00

Таблиця 9.4

Аналіз структури та динаміки активів та пасивів ТзОВ «Торгова електрична компанія» за 2019-2020 рр.

Актив	Код рядка	Сума станом на 31.12, тис. грн.		Питома вага у підсумку, %				Відхилення			
				балансу в цілому		окремих розділів балансу		абсолютне, тис. грн.	відносне, %	пунктів структури	
		2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019/2020	2019/2020	балансу в цілому	окремих розділів балансу
										2019/2020	2019/2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. Необоротні активи											
Нематеріальні активи	1 000	1 196	11 960	0,36	2,27	9,67	39,59	10764	900,00	1,90	29,92
первісна вартість	1 001	1 440	13 174	0,44	2,50	11,65	43,61	11734	814,86	2,06	31,97
накопичена амортизація	1 002	244	1 214	0,07	0,23	1,97	4,02	970	397,54	0,16	2,05
Незавершені капітальні інвестиції	1 005	8 373	2 530	2,55	0,48	67,73	8,38	-5843	-69,78	-2,07	-59,36
Основні засоби	1 010	2 793	15 716	0,85	2,98	22,59	52,03	12923	462,69	2,13	29,44
первісна вартість	1 011	8 802	25 817	2,68	4,90	71,20	85,47	17015	193,31	2,21	14,27
знос	1 012	6 009	10 101	1,83	1,92	48,61	33,44	4092	68,10	0,08	-15,17
Усього за розділом I	1 095	12 362	30 206	3,77	5,73	100,00	100,00	17844	144,35	1,96	0,00
II. Оборотні активи											
Запаси	1 100	5 470	19 869	1,67	3,77	1,73	4,00	14399	263,24	2,10	2,26
Виробничі запаси	1101	62	334	0,02	0,06	0,02	0,07	272	438,71	0,04	0,05
Товари	1104	5 408	19 535	1,65	3,70	1,71	3,93	14127	261,22	2,06	2,22
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1 125	156 203	302 753	47,62	57,41	49,48	60,89	146550	93,82	9,79	11,41
Дебіторська заборгованість з бюджетом	1 135	1 513	1 516	0,46	0,29	0,48	0,30	3	0,20	-0,17	-0,17

Продовження табл. 9.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Інша поточна дебіторська заборгованість	1 155	134 591	120 117	41,03	22,78	42,63	24,16	-14474	-10,75	-18,25	-18,48
Поточні фінансові інвестиції	1 160	2 600	0	0,79	0,00	0,82	0,00	-2600	-100,00	-0,79	-0,82
Гроші та їх еквіваленти	1 165	4 349	10 857	1,33	2,06	1,38	2,18	6508	149,64	0,73	0,81
рахунки в банках	1167	4 349	10 857	1,33	2,06	1,38	2,18	6508	149,64	0,73	0,81
Витрати майбутніх періодів	1 170	217	112	0,07	0,02	0,07	0,02	-105	-48,39	-0,04	-0,05
Інші оборотні активи	1 190	10 740	41 955	3,27	7,96	3,40	8,44	31215	290,64	4,68	5,04
Усього за розділом II	1 195	315 683	497 179	96,23	94,27	100,00	100,00	181496	57,49	-1,96	0,00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1 200										
Баланс	1 300	328 045	527 385	100,00	100,00	X	X	199340	60,77	0,00	X
Пасив	Код рядка										
I. Власний капітал											
Зареєстрований капітал	1 400	31	31	0,01	0,01	0,21	0,15	0	0,00	0,00	-0,07
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1 420	14 418	20 854	4,40	3,95	99,79	99,85	6436	44,64	-0,44	0,07
Усього за розділом I	1 495	14 449	20 885	4,40	3,96	100,00	100,00	6436	44,54	-0,44	0,00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1 500										
Усього за розділом II	1 595										
III. Поточні зобов'язання і забезпечення											
Короткострокові кредити банків	1 600										
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 615	86 591	280 239	26,40	53,14	27,61	55,33	193648	223,64	26,74	27,72

Продовження табл. 9.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1 620	836	437	0,25	0,08	0,27	0,09	-399	-47,73	-0,17	-0,18
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1 625	0	4	0,00	0,00	0,00	0,00	4	-	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1 630	0	14	0,00	0,00	0,00	0,00	14	-	0,00	0,00
Поточні забезпечення	1 660	2 207	5 877	0,67	1,11	0,70	1,16	3670	166,29	0,44	0,46
Інші поточні зобов'язання	1 690	223 962	219 929	68,27	41,70	71,42	43,42	-4033	-1,80	-26,57	-28,00
Усього за розділом III	1 695	313 596	506 500	95,60	96,04	100,00	100,00	192904	61,51	0,44	0,00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1 700										
Баланс	1 900	328 045	527 385	100,00	100,00	X	X	199340	60,77	0,00	X

Висновки. Аналіз структури та динаміки активів і пасивів ТзОВ «Торгова електрична компанія» (далі – ТзОВ «ТЕК») свідчить про розширення масштабів діяльності у 2020 році в порівнянні з 2019 роком. Зокрема, на кінець 2020 р. спостерігається зростання валюти балансу на 199340 тис. грн. або 60,77 %, яке відбулося за рахунок збільшення активів в частині необоротних активів – на 144,35 % (17844 тис. грн.) та оборотних активів – на 57,49 % (181496 тис. грн.), а також зростання джерел утворення майна в частині власного капіталу – на 44,54 % (6436 тис. грн.) та поточних зобов'язань і забезпечень – на 61,51 % (192904 тис. грн.).

Вагомий вплив на зростання величини необоротних активів у 2020 році мало збільшення величини нематеріальних активів на 10764 тис. грн. або 900 % та основних засобів на 12923 тис. грн. або 462,69 %, що насамперед зумовлено частковим завершенням капітальних робіт, зокрема, незавершені капітальні інвестиції на кінець 2020 р. зменшилися на 5843 тис. грн. або 69,78 %. Враховуючи також випереджальні темпи зростання необоротних активів в порівнянні з оборотними, можна говорити про орієнтацію підприємства на створення матеріальних умов для розширення основної діяльності.

У складі оборотних активів тенденція до зростання спостерігається по таких статтях, як запаси (збільшилися на 263,24 %), дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (на 93,82 %), дебіторська заборгованість з бюджетом (на 0,20 %), гроші та їх еквіваленти (на 149,64 %) та інші оборотні активи (на 290,64 %).

Зазначені зміни призвели до структурних зрушень в активах підприємства. Загалом, слід відмітити, що з огляду на специфіку діяльності підприємства його активи здебільшого сформовані саме за рахунок оборотних активів, частка яких у структурі активів у 2020 році склала 94,27 %, що на 1,96 пункта менше, ніж у 2019 році. Незначне зниження питомої ваги оборотних активів спричинене зростанням питомої ваги необоротних активів з 3,77 % у 2019 році до 5,73 % у 2020 році та, відповідно, перевищенням темпів зростання необоротних активів (244,35 %) над темпами зростання оборотних (157,49 %).

У структурі оборотних активів найбільша питома вага припадає на дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, яка при цьому має тенденцію до зростання: 49,48 % у 2019 році і 60,89 % у 2020 році. Крім того, значну питому вагу у структурі оборотних активів займає інша поточна дебіторська заборгованість, яка зменшилась з 42,63 % у 2019 році до 24,16 % у 2020 році.

Вочевидь, не лише оборотні активи, а і загалом активи ТзОВ «ТЕК» сформовані здебільшого за рахунок дебіторської заборгованості, частка якої в активах підприємства на кінець 2020 року становила 80,48 %, що на 8,63 пункта менше, ніж у 2019 році. Однак, таке незначне зменшення не змінює загальної картини того, що переважна більшість активів підприємства – це кошти у розрахунках, тобто підприємство нарощує товарні позики для споживачів своєї продукції (послуг) і тим самим зумовлює вилучення коштів зі свого обороту та, відповідно, сповільнення темпів погашення наявних обсягів його поточних зобов'язань через непогашену дебіторську заборгованість. Кредитуючи своїх споживачів, підприємство фактично ділиться з ними частиною свого прибутку. Така ситуація знижує рівень ліквідності поточних активів та платоспроможність підприємства і як наслідок – погіршення його фінансового стану.

ТзОВ «ТЕК» потрібно розробити систему заходів щодо контролю за: структурою дебіторів за різними ознаками; схемами розрахунків з покупцями (замовниками); виконанням дебіторами своїх зобов'язань; станом розрахунків за простроченою заборгованістю; системою заходів, яка стосується несумлінних покупців (замовників) тощо.

Щодо пасивів, то їх зростання насамперед спричинене нарощуванням поточних зобов'язань і забезпечень, величина яких збільшилася на 192904 тис. грн. або 61,51 %. Крім того, частка поточних зобов'язань підприємства у структурі джерел утворення його майна у 2019 році становила 95,60 %, а в 2020 році зросла до 96,04 %. Зазначена ситуація свідчить про дуже низький рівень автономності підприємства, оскільки як у 2019 році, такі у 2020 році діяльність ТзОВ «ТЕК» більше, ніж на 90 % фінансувалася за рахунок зовнішніх джерел.

У самій структурі зобов'язань ТзОВ «ТЕК» у 2019 році переважала питома вага інших поточних зобов'язань, проте у 2020 році вона зменшилася з 71,42 % до 43,42 % за рахунок її часткового погашення на суму 4033 тис. грн. або 1,8 %. Разом з тим, у 2020 році підвищилася питома вага поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги з 27,61 % у 2019 році до 55,33 % у 2020 році.

Вочевидь, частка власного капіталу у структурі джерел утворення майна є зовсім незначною і має тенденцію до зменшення: з 4,40 % у 2019 році до 3,96 % у 2020 році. Основою власного капіталу є нерозподілений прибуток, частка якого зросла з 99,79% у 2019 році до 99,85 % у 2020 році за рахунок збільшення величини нерозподіленого прибутку у 2020 році на 6436 тис. грн. або 44,54 %.

Про певні недоліки в роботі ТзОВ «ТЕК» у 2020 році також свідчить ряд «неблагополучних» співвідношень між окремими статтями та показниками динаміки. Зокрема, темпи зростання необоротних активів (244,35 %) перевищують темпи зростання оборотних (157,49 %), що можна пояснити інноваційною стратегією підприємства, спрямованою на оновлення виробничих потужностей, але разом з тим, величина необоротних активів в 1,45 перевищує величину власного капіталу, тобто переважна частина необоротних активів фінансується за рахунок поточних зобов'язань, що вважається неефективною практикою в діяльності підприємства, яка призводить до погіршення рівня його платоспроможності. Знову ж таки, темпи зростання поточних зобов'язань і забезпечень (161,51 %) перевищують як темпи зростання власного капіталу (144,54 %), так і темпи зростання поточної дебіторської заборгованості (145,19 %), що говорить про погіршення рівня платоспроможності підприємства, значне посилення рівня його залежності від зовнішніх джерел фінансування і, як результат, нестійкий фінансовий стан. Крім того, темпи зростання активів (160,77 %) перевищують темпи зростання як сукупного доходу (143,87 %), так і чистого доходу (138,88 %), що свідчить про неефективне використання активів підприємства.

Також негативно характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства випереджальні темпи зростання адміністративних витрат (220,50 %), витрат на збут (292,9 %), інших операційних витрат (410,86 %) та загалом операційних витрат (339,62 %) порівняно з темпами зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (136,29 %).

У 2020 році темпи зростання валового і операційного прибутку вищі за темпи зростання обороту від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Проте, перевищення темпів зростання операційних витрат (339,62 %) над темпами зростання чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) (138,88 %), збільшення суми витрат операційної діяльності на 1 грн. реалізованої продукції, зростання витрат на оплату праці (252,73 %) швидшими темпами, ніж зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (138,88 %), зменшення фондів віддачі та збільшення показників ресурсомісткості вказують на необхідність підвищення рівня управління комерційною діяльністю підприємства для досягнення більшого ефекту від продаж.

Завдання 9.2. На основі даних форми № 1 “Баланс (Звіт про фінансовий стан)” (Додаток Б) та форми № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід) (Додаток В) необхідно провести експрес-аналіз основних показників фінансово-майнового стану ТзОВ «Торгова електрична компанія».

Розв’язок. Результати проведеного коефіцієнтного аналізу наведено в таблиці 9.5.

Таблиця 9.5

Експрес-аналіз показників фінансово-майнового стану

ТзОВ «Торгова електрична компанія»

Напрямок аналізу	Найменування показника	2019	2020	Абсолютне відхилення
1	2	3	4	5
Оцінка майнового стану	Частка ОЗ в загальній сумі активів, %	0,85	2,98	2,13
	Коефіцієнт зносу ОЗ = = Знос ОЗ / Первісна вартість ОЗ (< 50%), %	68,27	39,13	-29,14
Оцінка ліквідності та платоспроможності	Коефіцієнт покриття = Оборотні активи / Поточні зобов’язання(>1,5)	1,01	0,98	-0,03
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності = = (Грошові кошти + Поточні фінансові інвестиції) / Поточні зобов’язання(>0,2)	0,02	0,02	0,00
Оцінка фінансової стійкості	Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності; забезпеченості власним капіталом) = Власний капітал / Валюта балансу (>50), %	4,40	3,96	-0,44
	Коефіцієнт фінансової стійкості = Власний капітал / Залучений капітал (>1)	0,05	0,04	0,00
	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом (коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами) = Величина власних оборотних засобів (Власний капітал + Довгострокові зобов’язання – Необоротні активи) / Оборотні активи (>0,1)	0,01	-0,02	-0,03
Оцінка ділової активності	Коефіцієнт оборотності активів = Чистий дохід / Середньорічна вартість активів	13,92	9,81	-4,12
	Коефіцієнт оборотності оборотних активів = Чистий дохід / Середньорічна вартість оборотних активів	14,36	10,32	-4,04
	Коефіцієнт оборотності запасів = Чистий дохід / Середньорічна вартість запасів	1085,60	331,13	-754,47
	Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості = Чистий дохід / Середньорічна вартість дебіторської заборгованості	15,76	11,70	-4,06
	Коефіцієнт погашення поточних зобов’язань = Чистий дохід / Середньорічна вартість поточних зобов’язань	15,08	10,23	-4,85

Продовження табл. 9.5

1	2	3	4	5
Оцінка ділової активності	Тривалість обертання запасів = Дні періоду / Коефіцієнт оборотності запасів, дні	0,34	1,11	0,77
	Тривалість погашення дебіторської заборгованості = Дні періоду / Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості, дні	23,23	31,28	8,05
	Операційний цикл = Тривалість обертання запасів + Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	24	32	8,82
	Тривалість погашення поточних зобов'язань = Дні періоду / Коефіцієнт погашення поточних зобов'язань, дні	24	36	11,51
	Фінансовий цикл = Операційний цикл – Тривалість погашення поточних зобов'язань, дні	-0,70	-3,39	-3
	Темпи зростання поточної дебіторської заборгованості, %	321,77	145,19	-
	Темпи зростання поточної кредиторської заборгованості, %	360,61	161,51	-
Оцінка рівня ресурсо-використання	Матеріаломісткість = Матеріальні витрати / Валова продукція (Чистий дохід)	0,0003	0,0004	0,00
	Зарплатомісткість = Витрати на оплату праці / Чистий дохід	0,01	0,01	0,01
	Амортизаційна місткість = Амортизаційні відрахування / Чистий дохід	0,0007	0,0013	0,00
	Коефіцієнт витрат операційної діяльності = Витрати операційної діяльності / Чистий дохід	0,03	0,08	0,05
	Продуктивність праці = Чистий дохід / Середньоспискова чисельність працівників, тис. грн./чол.	158983,26	55935,99	103047,28
	Фондовіддача = Чистий дохід / середньорічна вартість основних засобів	1809,88	453,31	-1356,56
Оцінка ефективності діяльності	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3020682	4195199	1 174 517
	Валовий прибуток	39444	132162	92 718
	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2981238	4063037	1 081 799
	Адміністративні витрати	26932	59385	32 453
	Витрати на збут	18236	53413	35 177
	Інші операційні витрати	56989	234143	177 154
	Фінансовий результат від операційної діяльності	-7380	15314	22 694
	Чистий фінансовий результат	-4412	6436	10 848

1	2	3	4	5
	Рентабельність підприємства = Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів, %	-2,03	1,50	3,54
	Рентабельність продукції (основної діяльності) = Валовий прибуток / Собівартість реалізованої продукції, %	1,32	3,25	1,93
	Рентабельність операційної діяльності = Прибуток від операційної діяльності / (Собівартість реалізованої продукції + Адміністративні витрати + Витрати на збут + Інші операційні витрати), %	-0,24	0,35	0,59

Висновки. Аналіз основних аналітичних показників оцінки фінансово-майнового стану ТзОВ «ТЕК» за 2019-2020 рр. дозволяє зробити висновки про задовільний стан матеріально-технічної бази і покращення в цілому ефективності діяльності, але неплатоспроможність підприємства, високий рівень його залежності від зовнішніх джерел фінансування та послаблення ділової активності. Так, рівень зносу основних засобів зменшився з 68,27 % у 2019 році до 39,13 % у 2020 році за рахунок їх оновлення.

Розраховані коефіцієнти покриття та абсолютної ліквідності свідчать про погіршення рівня платоспроможності ТзОВ «ТЕК» у 2020 році і в принципі про його неплатоспроможність. Якщо у 2019 році коефіцієнт покриття дорівнював 1,01, тобто величини оборотних активів якраз вистачало для покриття поточних зобов'язань, то на кінець 2020 року спостерігається недостатній їх обсяг. Крім того, як у 2019 р., так і 2020 р. підприємство негайно грошовими коштами могло погасити лише 2 % поточних боргів.

За результатами оцінки коефіцієнтів автономії, фінансової стійкості та забезпечення власними оборотними засобами можна зробити висновок про нестійкий фінансовий стан ТзОВ «ТЕК» у 2019-2020 рр. Майно підприємства на кінець 2020 року на 96 % було сформовано за рахунок зовнішніх джерел, величина зобов'язань на 2325 % перевищувала величину власного капіталу, а коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами мав від'ємне значення. Це означає, що, по-перше, робочий капітал в обороті підприємства відсутній і вся сукупність оборотних активів сформована за рахунок запозичених джерел, і по-друге, власного капіталу недостатньо навіть для формування необоротних активів, тобто останні покриті зобов'язаннями підприємства.

Вочевидь, ТзОВ «ТЕК» не має достатньо власних коштів для того, щоб фінансувати свою поточну діяльність. Разом з тим, його нестійкий фінансовий стан характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів.

На основі аналізу показників ділової активності ТзОВ «ТЕК» встановлено, що на кінець 2020 року відбулося її погіршення внаслідок уповільнення оборотності капіталу, вкладеного як в активи в цілому, так і оборотні активи, запаси, дебіторську заборгованість, тобто спостерігається погіршення ефективності основної виробничої діяльності.

Зазначене вплинуло на збільшення тривалості операційного циклу, тобто збільшило кількість днів вилучення з обороту грошових засобів в не грошові оборотні активи.

Сповільнення оборотності активів збільшує потребу в оборотних коштах, погіршує їх структуру, знижує платоспроможність підприємства, загрожує виникненню сумнівних боргів.

Оцінка основних показників ефективності діяльності ТзОВ «ТЕК» свідчить про її покращення на кінець 2020 р. в порівнянні з 2019 р., зокрема, відбулося збільшення обсягів реалізації на 1 174 517 тис. грн. або 38,88 % та величини валового прибутку на 92718 тис. грн. або 235,06 %. Також позитивним моментом є отримання прибутку загалом від операційної діяльності на суму 15314 тис. грн. та в кінцевому результаті чистого прибутку на суму 6436 тис. грн., оскільки в 2019 р. було понесено відповідні збитки. За рахунок перевищення темпів приросту доходів над темпами приросту витрат спостерігається підвищення рентабельності основної діяльності, операційної та в цілому підприємства.

Завдання 9.3. Необхідно визначити тип фінансової стійкості ТзОВ «Торгова електрична компанія» за даними фінансової звітності, наведеними в Додатку Б. Зробити відповідні висновки.

Розв'язок. Тип фінансової стійкості залежить від того, за рахунок яких джерел сформовані запаси підприємства: власних оборотних, довгострокових чи загальної величини джерел. Загалом, методика оцінки фінансової стійкості підприємств передбачає декілька етапів:

1. Визначається величина різних джерел формування запасів (табл. 9.6).

Таблиця 9.6

Показники джерел формування запасів на «Торгова електрична компанія» у 2020 році

№	Показник	Розрахунок показника	На поч. року	На кін. року
1	Власні оборотні засоби (ВОЗ)	$ВОЗ = ВК - НБА$, де ВК – власний капітал; НБА – необоротні активи	2087	-9321
2	Довгострокові джерела формування запасів (ДДФЗ)	$ДДФЗ = ВОЗ + ДЗ$, де ДЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення	2087	-9321
3	Загальна величини джерел формування запасів (ЗДФЗ)	$ЗДФЗ = ДДФЗ + ПЗ$, де ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення	315683	497179

2. Виявляється забезпеченість запасів джерелами їх формування шляхом порівняння відповідних величин: трьом показникам джерел формування запасів відповідають три показники рівня забезпеченості формування запасів (табл. 9.7).

Таблиця 9.7

Показники забезпеченості формування запасів з різних джерел на «Торгова електрична компанія» у 2020 році

№	Показник	Розрахунок показника	Надлишок (+) або недостача (-)	
			на поч. року	на кін. року
1	Забезпечення запасів власними оборотними засобами (ЗЗВОЗ)	$ЗЗВОЗ = ВОЗ - З$, де З – вартість запасів	-3 383	-29 190
2	Забезпечення запасів довгостроковими джерелами (ЗЗДД)	$ЗЗДД = ДДФЗ - З$	-3 383	-29 190
3	Забезпечення запасів загальними джерелами (ЗЗЗД)	$ЗЗЗД = ЗДФЗ - З$	310 213	477 310

3. Встановлюється тип фінансової стійкості за алгоритмом вказаним в таблиці 9.8.

Таблиця 9.8

Ідентифікація типу фінансової стійкості

<i>Абсолютна стійкість фінансового стану</i>	<i>Нормальна стійкість фінансового стану</i>	<i>Нестійкий фінансовий стан</i>	<i>Кризовий фінансовий стан</i>
$ЗЗВОЗ \geq 0$	$ЗЗВОЗ < 0$	$ЗЗВОЗ < 0$	$ЗЗВОЗ < 0$
Надлишок ВОЗ	Недостача ВОЗ	Недостача ВОЗ	Недостача ВОЗ
Х	$ЗЗДД \geq 0$	$ЗЗДД < 0$	$ЗЗДД < 0$
	Надлишок ДДФЗ	Недостача ДДФЗ	Недостача ДДФЗ
Х	Х	$ЗЗЗД \geq 0$	$ЗЗЗД < 0$
		Надлишок ЗДФЗ	Недостача ЗДФЗ

Загалом, для визначення типу фінансової стійкості необхідно здійснити поступове порівняння наявних джерел формування запасів з самою величиною запасів за наступним алгоритмом:

1) якщо спостерігається надлишок власних оборотних засобів, тобто величина забезпечення запасів власними оборотними засобами (ЗЗВОЗ) більша (або дорівнює) величини запасів (тобто більша нуля), то у підприємства наявна абсолютна стійкість фінансового стану;

2) якщо величина забезпечення запасів власними оборотними засобами (ЗЗВОЗ), менша величини запасів (тобто менша нуля), то визначається надлишок чи недостача на підприємстві довгострокових джерел формування запасів (ДДФЗ);

3) якщо виявлено надлишок ДДФЗ, тобто величина забезпечення запасів довгостроковими джерелами (ЗЗДД) більша (або дорівнює) величини запасів, то у підприємства наявна нормальна стійкість фінансового стану;

4) якщо величина забезпечення запасів довгостроковими джерелами (ЗЗДД) менша величини запасів, то розраховується надлишок чи недостача загальної величини джерел формування запасів (ЗДФЗ);

5) якщо величина забезпечення запасів загальними джерелами (ЗЗЗД), більша (або дорівнює) величини запасів, то у підприємства наявний нестійкий фінансовий стан;

6) якщо ж спостерігається недостача загальної величини джерел формування запасів, тобто величина забезпечення запасів загальними джерелами (ЗЗЗД) менша величини запасів, то у підприємства кризовий фінансовий стан.

Отже, за проведеними розрахунками встановлено, що на ТзОВ «Торгова електрична компанія» як у 2019 році, так і 2020 році мала місце недостача не лише власних оборотних засобів, а й довгострокових джерел формування запасів, тобто спостерігається нестійкий фінансовий стан. Вочевидь, ТзОВ «Торгова електрична компанія» не має достатньо власних коштів для того, щоб фінансувати свою поточну діяльність. Разом з тим, нестійкий фінансовий стан компанії характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів.

Завдання для самопідготовки

Завдання 9.4. Необхідно за показниками Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (Додаток В) здійснити експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Зробити відповідні висновки.

Завдання 9.5. Необхідно за показниками Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (Додаток В) проаналізувати структуру та динаміку (вертикальний та горизонтальний аналіз) активів підприємства та джерел їх формування. Зробити відповідні висновки.

Завдання 9.6. Необхідно за показниками Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (Додаток В) побудувати баланс ліквідності (табл. 9.9) та провести аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства. Зробити відповідні висновки за результатами розрахунків.

Таблиця 9.9

Аналіз ліквідності балансу

№ з/п	Групи активів	На початок періоду		На кінець періоду		Групи пасивів	На початок періоду		На кінець періоду		Платіжний надлишок / недостача, тис. грн.	
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	на початок періоду	на кінець періоду
1	A ₁					П ₁						
2	A ₂					П ₂						
3	A ₃					П ₃						
4	A ₄					П ₄						
Баланс						Х						

Завдання 9.7. Необхідно за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (Додаток В) розрахувати коефіцієнти ліквідності. Визначити фактори зміни ліквідності. Зробити відповідні висновки за результатами розрахунків.

Таблиця 9.10

Коефіцієнти ліквідності підприємства

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення
Робочий капітал			
Коефіцієнт покриття			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Коефіцієнт загальної ліквідності			
Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості			
Частка оборотних засобів в активах			

Завдання 9.8. Необхідно за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (Додаток В) заповнити таблицю 9.11 та визначити тип фінансової стійкості підприємства, оцінивши показники, які характеризують забезпеченість запасів відповідними джерелами їх фінансування. Зробити відповідні висновки за результатами розрахунків.

Таблиця 9.11

Показники забезпеченості формування запасів з різних джерел

№ з/п	Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення, +/-
1	Власний капітал			
2	Необоротні активи			
3	Наявність власних оборотних засобів (1-2)			
4	Довгострокові зобов'язання			
5	Наявність власних та довгострокових зобов'язань джерел формування запасів (3 + 4)			
6	Короткострокові кредити і позикові засоби			
7	Загальна величина джерел формування запасів (5 + 6)			
8	Загальна величина запасів			
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних засобів (3-8)			
10	Надлишок (+) або нестача (-) власних та довгострокових залучених джерел формування запасів (5-8)			
11	Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (7-8)			

Завдання 9.9. Необхідно за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (Додаток В) розрахувати і оцінити наступні коефіцієнти фінансової стійкості підприємства за 2019-2020 рр.:

- коефіцієнт автономії (коефіцієнт фінансової незалежності);
 - коефіцієнт фінансової стійкості;
 - коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
 - коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (коефіцієнт забезпечення оборотних активів власним оборотним капіталом);
 - маневреність робочого капіталу;
 - коефіцієнт маневрування (коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт маневреності робочого капіталу) ;
 - коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом;
 - коефіцієнт структури фінансування необоротних активів.
- Зробити відповідні висновки за результатами розрахунків.

Завдання 9.10. Необхідно за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (Додаток В) провести аналіз ділової активності підприємства. Визначити наведені в таблиці показники та зазначити розрахункові формули. Зробити відповідні висновки за результатами розрахунків.

Аналіз ділової активності підприємства

№ з/п	Показники	Розрахункова формула	Попередній період	Звітний період
1	Коефіцієнт оборотності активів			
2	Коефіцієнт оборотності оборотних активів			
3	Коефіцієнт оборотності запасів			
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості			
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості			
6	Тривалість обертання запасів			
7	Тривалість погашення дебіторської заборгованості			
8	Тривалість погашення кредиторської заборгованості			
9	Операційний цикл			
10	Фінансовий цикл			

Завдання 9.11. Необхідно за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (Додаток В) провести факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства, використовуючи трьохфакторну модель Дюпона. Зробити відповідні висновки за результатами розрахунків.

Завдання 9.12. Необхідно за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (Додаток В) розрахувати та проаналізувати показники рентабельності: рентабельність продукції; рентабельність продажу; операційну рентабельність; рентабельність сукупних витрат; рентабельність активів; рентабельність власного капіталу. Зробити відповідні висновки.

Завдання 9.13. Необхідно проаналізувати динаміку та структуру доходів підприємства; оцінити структурні зрушення, що відбулися, з'ясувати їх причини та наслідки; зробити відповідні висновки.

Таблиця 9.13

Вихідні дані по ТОВ «Альфа», тис. грн.

Показники	Роки		
	1-й	2-й	3-й
Загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг)	400566	420580	563000
Доходи від надання фінансових послуг	45632	44122	41256
Доходи від операцій з основними засобами	8900	7500	6500
Доходи з інших джерел та з позареалізаційних операцій	78955	79555	74620
Доходи від врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості	12500	11450	10895
Доходи від спільної діяльності	4598	3256	5894
Інші види доходів	456	289	129
Разом	?	?	?

Завдання 9.14. Необхідно побудувати факторну модель рентабельності продукції і розрахувати вплив факторів на його зміну всіма способами.

Таблиця 9.14

Вихідні дані по ТОВ «Фаворит», тис. грн.

Показник	Од. вим.	1 квартал	2 квартал
Обсяг продажу продукції	ц.	4018	3161
Собівартість реалізації 1 ц продукції	грн.	132,5	145,6
Реалізаційна ціна 1 ц продукції	грн.	95,6	120,3

Завдання 9.15. Необхідно, використовуючи прийом елімінування, визначити вплив кожного фактора на прибуток від реалізації продукції на основі даних підприємства. Зробити відповідні висновки

Таблиця 9.15

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Піксель»

Показник	1 квартал	2 квартал	Відхилення, +/-
Кількість реалізованої продукції, шт.	3470	2828	
Середня ціна реалізації, тис. грн.	16,0	18,76	
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	55520,0	53053,3	
Собівартість 1 виробу, тис. грн.	14,2	17,6	
Собівартість продукції, тис. грн.	49274,0	49772,8	
Валовий прибуток, тис. грн.	6246,0	3280,5	

Завдання 9.16. Необхідно визначити величину обсягу продажу (в натуральних одиницях), необхідну для отримання операційного прибутку у розмірі 80000 грн.

Таблиця 9.16

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Патісон»

Показник	Од. вим.	Сума
Постійні витрати підприємства	грн.	45000,00
Змінні витрати на одиницю виробленої продукції	грн.	12,00
Коефіцієнт маржинального доходу	%	85

Завдання 9.17. Необхідно визначити точку беззбитковості для кожного виробу і для підприємства в цілому; прибуток (збиток) при реалізації 6000 одиниць виробу 1 та 3000 одиниць виробу 2. Зробити відповідні висновки

Таблиця 9.17

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Універсал»

Показник	Виріб 1	Виріб 2
Ціна продажу за одиницю, грн.	12	25
Змінні витрати на одиницю, грн.	6	8
Постійні витрати, грн.	22000	24000
Кількість реалізованих одиниць, шт.	80500	36200

Примітка: ТОВ «Універсал» виробляє два види виробів

Завдання 9.18. Необхідно визначити точку беззбитковості для кожного виробу; величину операційного прибутку підприємства за вказаних умов.

Таблиця 9.18

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Оскар»

Показник	Шкарпетки дитячі	Шкарпетки чоловічі	Шкарпетки жіночі
Маржинальний дохід на одиницю, грн.	4	6	2
Обсяг реалізації, шт.	26000	38500	42300
Постійні витрати на рік, грн.	452000,00		

Завдання 9.19. Необхідно, використовуючи методику маржинального аналізу, розрахувати, на скільки необхідно скоротити постійні витрати, якщо підприємство планує збільшення прибутку на 15 %, при цьому обсяг виробництва збільшиться на 3 %. Ціна та змінні витрати на одиницю продукції залишаться без змін.

Таблиця 9.19

Вихідні дані по підприємству ТОВ «Актив»

Показники	Сума
Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	16500
Обсяг виробництва в натуральному виразі, штук	680
Витрати виробництва, всього	9850
у т.ч.:	
Постійні витрати	3600
Змінні витрати, всього	5250
Ціна одиниці продукції, грн.	?
Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	?
Прибуток підприємства, тис. грн.	?
Маржинальний дохід загальний, тис. грн.	?
Маржинальний дохід на одиницю продукції, грн.	?

Тестові завдання

1. Виявити, яка з ознак «нормального балансу» є вірною:

- а) валюта балансу в кінці звітного періоду порівняно з початком зменшилася;
- б) темпи приросту оборотних активів є нижчими, ніж темпи приросту необоротних активів;
- в) власний капітал перевищує залучений і темпи його зростання є вищими;
- г) темпи приросту дебіторської заборгованості перевищують темпи приросту кредиторської заборгованості.

2. Яке з наведених тверджень не відноситься до ознак «нормального» балансу:

- а) валюта балансу в кінці звітного періоду порівняно з початковою збільшилася;
- б) темпи приросту оборотних активів є вищими ніж темпи приросту необоротних;
- в) власний капітал підприємства перевищує залучений і темпи його зростання є вищими;
- г) темпи приросту дебіторської заборгованості перевищують кредиторську заборгованість.

3. Ознаками «нормального» балансу є:

- а) зменшення валюти балансу на кінець року, темпи зростання дебіторської заборгованості менші за темпи зростання кредиторської заборгованості;

б) збільшення валюта балансу на кінець року, темпи зростання дебіторської і кредиторської заборгованості приблизно однакові;

в) темпи зростання дебіторської заборгованості більші за темпи зростання кредиторської заборгованості, темпи приросту оборотних активів нижче, ніж необоротних активів;

г) правильний варіант відповіді відсутній.

4. До активів із високим ступенем ризику належать:

а) грошові кошти, поточні фінансові інвестиції;

б) запаси, основні засоби, грошові кошти;

в) витрати майбутніх періодів, дебіторська заборгованість, готова продукція;

г) неліквідні запаси, прострочена та безнадійна дебіторська заборгованість.

5. Які з перелічених оборотних активів відносяться до групи з мінімальним ступенем ризику:

а) дебіторська заборгованість;

б) запаси;

в) витрати майбутніх періодів;

г) грошові засоби.

6. Яка група активів відноситься до групи малого ризику:

а) наявність грошових засобів;

б) дебіторська заборгованість, запаси, готова продукція;

в) витрати майбутніх періодів;

г) прострочена та безнадійна дебіторська заборгованість, неліквідовані запаси.

7. Вартість чистих активів підприємства це:

а) активи за вирахуванням зобов'язань;

б) активи та власний капітал;

в) запаси та дебіторська заборгованість;

г) немає правильної відповіді.

8. Коефіцієнт оновлення основних засобів визначається:

а) відношенням вартості основних засобів на кінець і початок періоду;

б) відношенням залишкової вартості до балансової;

в) відношенням придбаних чи заново введених в дію основних засобів до балансової вартості на кінець року;

г) відношенням вартості вибулих основних засобів до їх балансової вартості на початок року.

9. Коефіцієнт придатності основних засобів визначається:

а) відношенням вартості основних засобів на кінець і початок періоду;

б) відношенням залишкової вартості основних засобів до балансової;

в) відношенням вартості основних засобів, придбаних чи заново введених в дію, до балансової вартості на кінець року;

г) відношенням вартості.

10. Відношення залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості – це:

а) коефіцієнт зносу;

б) коефіцієнт придатності основних засобів;

в) фондвіддача;

г) коефіцієнт оборотності основних засобів.

11. До основних показників оцінки майнового стану належать:

а) загальна сума засобів, величина основних засобів, коефіцієнт зносу;

- б) загальна сума засобів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт покриття;
- в) загальна сума засобів, коефіцієнт автономії, коефіцієнт зносу;
- г) загальна сума засобів, коефіцієнт абсолютної ліквідності.

12. Коефіцієнт зносу розраховується як:

- а) оборотні активи поділені на поточні зобов'язання;
- б) знос поділений на первісну вартість;
- в) чистий дохід поділений на середньорічну вартість активів;
- д) немає правильної відповіді.

13. При використанні методу рівномірної амортизації значення коефіцієнта зносу є критичним, якщо він:

- а) більше 50 %;
- б) більше 60 %;
- в) менше 50 %;
- г) більше 80 %.

14. Які активи входять до групи А₂ (швидколіквідні)?

- а) запаси і дебіторська заборгованість;
- б) витрати майбутніх періодів;
- в) дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів;
- г) грошові кошти і поточні фінансові інвестиції.

15. Яка умова не виконується на більшості підприємств щодо абсолютно ліквідного балансу?

- а) $A_1 \geq P_1$;
- б) $A_2 \geq P_2$;
- в) $A_3 \geq P_3$;
- г) $A_4 \leq P_4$.

16. Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується за наступною формулою:

- а) (векселі отримані + дебіторська заборгованість + поточні фінансові інвестиції + грошові кошти) / поточні зобов'язання;
- б) власний капітал / поточні зобов'язання;
- в) (векселі отримані + дебіторська заборгованість) / поточні зобов'язання;
- г) поточні зобов'язання / (векселі отримані + дебіторська заборгованість + поточні фінансові інвестиції + грошові кошти).

17. Різниця між власним капіталом та необоротними активами це:

- а) вартість власних необоротних засобів;
- б) вартість власних оборотних засобів;
- в) поточна заборгованість;
- г) залучений капітал підприємства.

18. Різниця між оборотними засобами та поточними зобов'язаннями – це:

- а) робочий капітал;
- б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- в) коефіцієнт швидкої ліквідності;
- г) коефіцієнт оновлення.

19. До найбільш термінових до погашення зобов'язань належать:

- а) поточні зобов'язання;
- б) власний капітал;
- в) додатковий капітал;

г) зобов'язання за розрахунками з бюджетом.

20. Ліквідність – це:

а) здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань;

б) можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання;

в) поточний стан розрахунків боргових зобов'язань;

г) формування фінансової політики підприємства на будь-якому етапі його розвитку.

21. Повільноліквідні активи – це:

а) грошові кошти і поточні фінансові інвестиції;

б) дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів;

в) безнадійна дебіторська заборгованість;

г) активи, які передбачають використання більше одного року.

22. Що входить до високоліквідних активів?

а) грошові кошти;

б) дебіторська заборгованість;

в) запаси;

г) необоротні активи.

23. Суми грошових коштів підприємства на поточному рахунку, валютному та інших рахунках, у касі, короткострокові фінансові вкладення, які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно – це:

а) високоліквідні активи;

б) швидко-ліквідні активи;

в) важко-ліквідні активи;

г) повільно-ліквідні активи.

24. Відношення суми поточних фінансових інвестицій та грошових коштів до поточних зобов'язань – це:

а) коефіцієнт покриття;

б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;

в) коефіцієнт швидкої ліквідності;

г) правильна відповідь відсутня.

25. Запаси та інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів за ступенем ліквідності відносяться до:

а) високоліквідних;

б) швидко-ліквідних;

в) важко-ліквідних;

г) повільно-ліквідних.

26. Відношення оборотних засобів до валюти балансу – це:

а) коефіцієнт покриття;

б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;

в) частка оборотних засобів у активах;

г) коефіцієнт швидкої ліквідності.

27. Оцінка ліквідності та платоспроможності включає наступні показники:

а) коефіцієнт автономії, коефіцієнт покриття;

б) коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності;

в) коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт страхування бізнесу;

г) коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності.

28. До швидко ліквідних активів відносять:

- а) запаси та грошові кошти;
- б) грошові кошти;
- в) дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів;
- г) запаси та інші оборотні активи (зокрема, дебіторська заборгованість, строк сплати якої минув).

29. Характеризує негайну готовність підприємства погасити поточні зобов'язання характеризує коефіцієнт:

- а) абсолютної ліквідності;
- б) швидкої ліквідності;
- в) миттєвої ліквідності;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. Активи підприємства за ліквідністю поділяються на:

- а) 6 груп;
- б) 5 груп;
- в) 4 групи;
- г) 3 групи.

31. До якої групи активів в залежності від ступеня ліквідності відноситься дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи:

- а) повільно ліквідні;
- б) високоліквідні;
- в) важко ліквідні;
- г) швидко ліквідні.

32. До абсолютних показників ліквідності належить:

- а) робочий капітал;
- б) коефіцієнт прикриття;
- в) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- г) правильні відповіді б) і в).

33. До постійних зобов'язань підприємства належать:

- а) короткострокові кредити;
- б) довгострокові кредити;
- в) зобов'язання перед власниками в частині формування власного капіталу;
- г) кредиторська заборгованість перед бюджетом.

34. Повільноліквідні активи – це:

- а) нематеріальні активи;
- б) виробничі запаси;
- в) незавершене виробництво;
- г) правильні відповіді б) і в).

35. Визначте з нижче перерахованих коефіцієнтів той, що показує, яка частина короткострокових зобов'язань підприємства може бути негайно погашена за рахунок коштів на різних рахунках, у цінних паперах, а також надходжень за розрахунками:

- а) $K_{\pi} = (A_1 + 0,5A_2 + 0,3A_3) / (\Pi_1 + 0,5\Pi_2 + 0,3\Pi_3)$;
- б) $K_{\pi} = A_1 / (\Pi_1 + \Pi_2)$;
- в) $K_{\pi} = (A_1 + A_2) / (\Pi_1 + \Pi_2)$;
- г) $K_{\pi} = (A_1 + A_2 + A_3) / (\Pi_1 + \Pi_2)$.

36. Частину власного капіталу, що знаходиться в обороті, характеризує:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) сума робочого капіталу;
- в) рентабельність капіталу;
- г) власний варіант відповіді.

37. Платоспроможність підприємства – це:

- а) здатність підприємства відповідати за зобов'язаннями;
- б) здатність перетворювати активи у грошову форму;
- в) фінансовий результат від реалізації;
- г) наявність грошей в касі.

38. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається:

- а) платіжні засоби / платіжні зобов'язання;
- б) найбільш ліквідні активи / платіжні засоби;
- в) найбільш ліквідні активи / поточні зобов'язання;
- г) платіжні зобов'язання / платіжні засоби.

39. При якій стійкості фінансового стану в підприємства спостерігається високий рівень доходності і відсутність порушень платіжної дисципліни?

- а) абсолютна стійкість фінансового стану;
- б) нормальна стійкість фінансового стану;
- в) нестійкий фінансовий стан;
- г) правильна відповідь а і б.

40. Для українських підприємств коефіцієнт автономії повинен бути (рекомендоване значення):

- а) $\geq 0,5$;
- б) ≤ 1 ;
- в) $0,5 > K_{ав} > 0,3$;
- г) $< 0,5$.

41. Платоспроможність підприємства у часі з дотриманням фінансової рівноваги між власними і залученими джерелами це:

- а) платоспроможність;
- б) ділова активність;
- в) фінансова стійкість;
- г) немає вірної відповіді.

42. Відношення резервного капіталу до валюти балансу це:

- а) коефіцієнт фінансової залежності;
- б) коефіцієнт фінансового ризику;
- в) коефіцієнт страхування бізнесу;
- г) коефіцієнт поточної заборгованості.

43. Високий рівень доходності та відсутність порушень фінансової дисципліни спостерігається:

- а) при кризовому фінансовому стані;
- б) при невизначеному фінансовому стані;
- в) при абсолютному і нормальному фінансовому стані;
- г) немає правильної відповіді.

44. Коефіцієнт фінансової стійкості передбачає співвідношення показників:

- а) власного капіталу до валюти балансу;

- б) власного капіталу до залученого капіталу;
- в) власний капітал до забезпечень майбутніх періодів;
- г) Робочого капіталу до власного капіталу.

45. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу характеризує:

- а) частку власного капіталу, вкладену в поточну діяльність, а також капіталізовану;
- б) питому вагу залучених коштів у фінансуванні підприємства;
- в) залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів;
- г) підвищення рівня фінансування необоротних активів за рахунок довгострокових

джерел.

46. Відношення власного капіталу до валюти балансу – це:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт фінансової залежності;
- в) коефіцієнт фінансової стійкості;
- г) коефіцієнт стійкості фінансування.

47. . Співвідношення власного та залученого капіталу – це:

- а) коефіцієнт фінансової стійкості;
- б) коефіцієнт автономії;
- в) маневреність робочого капіталу;
- г) правильна відповідь відсутня.

48. Рекомендоване значення коефіцієнту фінансової стійкості:

- а) за планом;
- б) більше 1;
- в) більше 2;
- г) менше 0,5.

49. Загальна оцінка фінансової стійкості передбачає визначення:

- а) стійкості капіталу;
- б) стійкості управління;
- в) ресурсної стійкості;
- г) усі відповіді правильні.

50. Коефіцієнт страхування бізнесу визначається як:

- а) статутний капітал поділений на резервний капітал;
- б) резервний капітал поділений на статутний капітал;
- в) резервний капітал поділений на валюту балансу;
- г) валюта балансу поділена на резервний капітал.

51. Відношення вартості робочого капіталу до суми джерел власних засобів – це коефіцієнт:

- а) автономії;
- б) фінансової залежності;
- в) маневреності робочого капіталу;
- г) фінансової стійкості.

52. Для характеристики джерел формування запасів застосовуються такі показники:

- а) наявність власних оборотних засобів;
- б) наявність довгострокових джерел формування запасів, наявність власних оборотних засобів, показник загальної величини джерел формування запасів;
- в) грошові кошти, кредиторська заборгованість;

г) немає правильної відповіді;

53. Стан, при якому сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів суб'єкта господарювання, має назву:

- а) нормальна стійкість;
- б) відносна стійкість;
- в) абсолютна стійкість;
- г) стійкий стан.

54. Яке з наведених значень є рекомендованим для коефіцієнта фінансової залежності:

- а) $>0,5$;
- б) >1 ;
- в) $<2,0$;
- г) за планом.

55. Чим характеризується абсолютна стійкість фінансового стану:

- а) коли грошові кошти та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості;
- б) коли сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів господарства;
- в) коли виникає недостача запасів;
- г) всі відповіді правильні.

56. У чому полягає нестійкий фінансовий стан?

- а) зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок збільшення власного капіталу та оборотних засобів;
- б) грошові кошти, цінні папери, дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської та прострочених позик;
- в) неспроможність вчасно погашати заборгованість перед кредиторами;
- г) отримання збитку за звітний період.

57. Якщо вартість запасів менша за суму власного оборотного капіталу та кредитів банку, то можна стверджувати про:

- а) абсолютну фінансову стійкість;
- б) нормальну фінансову стійкість;
- в) нестійкий фінансовий стан;
- г) кризовий фінансовий стан.

58. Якщо на підприємстві вартість запасів більша за загальні джерела їх формування, крім того, є кредити та позики, непогашені в строк, а також прострочена кредиторська і дебіторська заборгованість, то це свідчить про:

- а) абсолютну фінансову стійкість;
- б) нормальну фінансову стійкість;
- в) нестійкий фінансовий стан;
- г) кризовий фінансовий стан.

59. Коефіцієнт фінансової залежності визначається:

- а) власні оборотні засоби / валюта балансу;
- б) залучені кошти / валюта балансу;
- в) власні і прирівняні до них кошти / валюта балансу;
- г) валюта балансу / власні оборотні засоби.

60. Відношенням власного оборотного капіталу до власного капіталу визначається:

- а) коефіцієнт забезпечення запасів і витрат власними коштами;

- б) коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- в) коефіцієнт фінансової залежності;
- г) коефіцієнт фінансової незалежності.

61. Показник, що характеризує фінансову стійкість підприємства:

- а) рентабельність продажу;
- б) тривалість обороту оборотних засобів;
- в) коефіцієнт фінансової залежності;
- г) фондоозброєність.

62. Коефіцієнт стійкості економічного зростання показує, яким темпами в середньому збільшується власний капітал за рахунок:

- а) зменшення залученого капіталу;
- б) реінвестування прибутку;
- в) збільшення статутного капіталу;
- г) поновлення резервного капіталу.

63. «Золоте правило економіки» відображає наступне співвідношення темпових показників:

- а) $T_{\pi} > T_p > T_a < 100\%$;
- б) $T_{\pi} > T_p > T_a > 100\%$;
- в) $T_{\pi} > T_p > T_a = 100\%$;
- г) $T_{\pi} < T_p < T_a < 100\%$.

64. «Золоте правило економіки» розраховується при аналізі:

- а) експрес-аналізу;
- б) фінансової стійкості;
- в) ділової активності;
- г) при визначенні банкрутства підприємства.

65. Тривалість операційного циклу – Тривалість погашення кредиторської заборгованості характеризує показник:

- а) економічного циклу;
- б) операційного циклу;
- в) фінансового циклу;
- г) власний варіант відповіді.

66. Коефіцієнт, що показує якими темпами в середньому збільшується економічний потенціал підприємства називається:

- а) коефіцієнт покриття;
- б) коефіцієнт стійкості економічного зростання;
- в) “золоте правило економіки”;
- г) коефіцієнт автономії.

67. Відношення чистого доходу до вартості дебіторської заборгованості це:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості;
- в) коефіцієнт швидкої ліквідності;
- г) немає правильної відповіді.

68. Вартість оборотних активів на 1 грн. продажу це:

- а) коефіцієнт завантаженості активів в обороті;
- б) коефіцієнт завантаженості власного капіталу;
- в) коефіцієнт завантаженості активів;

г) правильна відповідь відсутня.

69. Коефіцієнт оборотності активів визначається як:

- а) чистий дохід/середньорічної вартості активів;
- б) середньорічна вартість активів /чистий дохід;
- в) чистий дохід/середньорічну вартість оборотних активів;
- г) середньорічна вартість оборотних активів/ чистий дохід.

70. Відношення обсягу чистого доходу від реалізації до середньої вартості оборотних активів – це:

- а) коефіцієнт оборотності активів;
- б) коефіцієнт оборотності запасів;
- в) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
- г) коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості.

71. Коефіцієнт оборотності погашення дебіторської заборгованості розраховується наступним чином:

- а) чистий дохід / середньорічна вартість дебіторської заборгованості;
- б) валовий прибуток / середньорічна вартість дебіторської заборгованості;
- в) середньорічна вартість дебіторської заборгованості / чистий дохід;
- г) середньорічна вартість дебіторської заборгованості / валовий прибуток.

72. Як визначається тривалість одного обороту:

- а) відношенням обсягу реалізації продукції до середніх залишків оборотних засобів;
- б) відношенням середніх залишків оборотних засобів до обсягу реалізації;
- в) відношення тривалості періоду в днях до коефіцієнту оборотності;
- г) правильного варіанту відповіді не запропоновано.

73. Прискорення оборотності оборотних засобів призводить до:

- а) залучення оборотних засобів у господарський оборот;
- б) погіршення фінансового стану підприємства та його платоспроможності;
- в) вивільнення оборотних засобів з господарського обороту;
- г) власний варіант відповіді.

74. Якщо на підприємстві сума дебіторської заборгованості більша за суму кредиторської заборгованості, а темпи зростання кредиторської заборгованості нижчі за темпи зростання дебіторської заборгованості, то це:

- а) призводить до дефіциту коштів (неплатоспроможності підприємства);
- б) посилює фінансову стійкість підприємства;
- в) сприяє фінансовій незалежності підприємства;
- г) власний варіант відповіді.

75. За якою формулою визначається фінансовий цикл:

- а) $\PhiЦ = K_{ОбЗап} - K_{ОбДЗ} - K_{ОбКЗ}$;
- б) $\PhiЦ = K_{ОбЗап} + K_{ОбДЗ} + K_{ОбКЗ}$;
- в) $\PhiЦ = K_{ОбЗап} - K_{ОбДЗ} + K_{ОбКЗ}$;
- г) $\PhiЦ = K_{ОбЗап} + K_{ОбДЗ} - K_{ОбКЗ}$.

76. Рентабельність – це:

- а) відношення прибутку до доходів підприємства;
- б) відношення отриманого ефекту до понесених витрат або використаних ресурсів;
- в) відношення прибутку до собівартості;
- г) відношення витрат до прибутку;

77. Які бувають показники рентабельності?

- а) доходні, витратні, економічні;
- б) доходні, витратні, якісні;
- в) доходні, витратні, ресурсні;
- г) доходні, витратні;

78. Рентабельність операційної діяльності розраховується як :

- а) фінансовий результат від операційної діяльності / операційні витрати;
- б) фінансовий результат від звичайної діяльності / витрати від звичайної діяльності;
- в) фінансовий результат від операційної діяльності / доходи від операційної діяльності;
- г) власний варіант відповіді.

79. Рентабельність підприємства визначається відношенням:

- а) чистого прибутку до середньорічної вартості активів;
- б) чистого прибутку до вартості дебіторської заборгованості;
- в) власного капіталу до вартості активів;
- г) всі відповіді правильні.

80. Відношення валового прибутку до собівартості продукції – це:

- а) рентабельність продукції;
- б) рентабельність операційної діяльності;
- в) загальна рентабельність;
- г) рентабельність власного капіталу.

81. Відносний показник, який відображає відношення отриманого прибутку до понесених витрат – це:

- а) рентабельність;
- б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- в) коефіцієнт покриття;
- г) коефіцієнт швидкої ліквідності.

82. За допомогою вертикального аналізу визначається:

- а) зміна фактичних показників фінансових результатів порівняно з плановими;
- б) зміна структури фінансових результатів;
- в) динаміка показників прибутку;
- г) власний варіант відповіді.

83. Який взаємозв'язок між сумою прибутку підприємства та рівнем собівартості одиниці продукції:

- а) прямий;
- б) зворотній;
- в) зворотно-пропорційний;
- г) взаємозв'язок відсутній.

84. Методика маржинального аналізу фінансових результатів базується на розподілі витрат на:

- а) прямі і непрямі;
- б) постійні і змінні;
- в) виробництво і збут;
- г) загальновиробничі і адміністративні.

85. Неплатоспроможність підприємства – це:

- а) неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами;
- б) неспроможність виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів;

в) неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів;

г) правильна відповідь а і б.

86. При значенні Z-рахунку на рівні 1,80 і менше, ймовірність банкрутства:

а) дуже висока;

б) висока;

в) існує можливість;

г) дуже низька.

87. Які види неплатоспроможності визначаються у Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства:

а) поточна, критична, надкритична;

б) поточна, прогнозна, остаточна;

в) прогнозна, критична, показова;

г) поточна, середня, остаточна.

88. Критична неплатоспроможність – це такий фінансовий стан підприємства, при якому наявне:

а) негативне значення різниці між сумою довгострокових та поточних фінансових інвестицій разом із грошовими коштами та поточними зобов'язаннями;

б) негативне значення на початок та кінець періоду коефіцієнтів покриття та забезпеченості власними засобами за наявності поточної неплатоспроможності;

в) значення коефіцієнта покриття менше одиниці та за підсумками року відсутній прибуток;

г) власний варіант відповіді.

89. За даними Z – рахункуАльтмана існує можливість імовірностібанкрутства при значенні:

а) 1,80;

б) 2,80;

в) 3,00;

г) 5,00.

90. Дуже висока імовірність банкрутства згідно Z – рахунку Альтмана буде при його значенні:

а) 1,80;

б) 2,80;

в) 3,00;

г) 5,00.

91. Фінансовий стан підприємства нестабільний і воно є потенційним банкрутом при значенні моделі Спрінгейта:

а) $\lambda < 0,862$;

б) $\lambda > 0,862$;

в) $\lambda = 0,862$;

г) $\lambda \geq 0,862$.

92. Негативне значення суми довгострокових та поточних фінансових інвестицій грошових коштів та їх еквівалентів, поточних зобов'язань спостерігається при наступній неплатоспроможності:

а) поточна платоспроможність;

- б) критична платоспроможність;
- в) надкритична платоспроможність;
- г) банкрутство.

93. Стан, при якому коефіцієнти покриття менше 1 та взагалі відсутній прибуток у підприємства:

- а) поточна платоспроможність;
- б) критична платоспроможність;
- в) надкритична платоспроможність;
- г) банкрутство.

94. Визначена господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів через застосування ліквідаційної процедури – це:

- а) банкрутство;
- б) критична неплатоспроможність;
- в) незадовільна структура балансу;
- г) неплатоспроможність.

95. Як зміниться коефіцієнт абсолютної ліквідності у розмірі 0,4, якщо грошові кошти підприємства зростуть на 10 %, а обсяг поточних зобов'язань збільшиться на 40 %:

- 1) дорівнюватиме 1,0;
- 2) дорівнюватиме 0,31;
- 3) становитиме 0,26;
- 4) дорівнюватиме 0,625.

96. Необхідно визначити коефіцієнт покриття, якщо відомі наступні дані про групи активів та пасивів підприємства: $A_1 = 548,3$ тис. грн.; $A_2 = 3856,1$ тис. грн.; $A_3 = 17858,3$ тис. грн.; $A_4 = 20038,0$ тис. грн.; $П_1 = 7000,0$ тис. грн.; $П_2 = 681,3$ тис. грн.; $П_3 = 5000,0$ тис. грн.; $П_4 = 29619,4$ тис. грн.?

- 1. 5,5;
- 2. 0,6;
- 3. 2,9;
- 4. 3,3.

97. Необхідно визначити коефіцієнт швидкої ліквідності, якщо відомі наступні дані про групи активів та пасивів підприємства: $A_1 = 548,3$ тис. грн.; $A_2 = 3856,1$ тис. грн.; $A_3 = 17858,3$ тис. грн.; $A_4 = 20038,0$ тис. грн.; $П_1 = 7000,0$ тис. грн.; $П_2 = 681,3$ тис. грн.; $П_3 = 5000,0$ тис. грн.; $П_4 = 29619,4$ тис. грн.:

- 1. 5,5;
- 2. 0,6;
- 3. 2,9;
- 4. 3,3.

98. Необхідно визначити показник тривалості операційного циклу, якщо по підприємству на кінець року (у році 365 днів) відомі наступні дані: середньорічна вартість активів становить 2984 тис. грн., середньорічна вартість оборотних активів – 1056 тис. грн., середньорічна вартість запасів – 486 тис. грн., середньорічна вартість дебіторської заборгованості – 318 тис. грн., середньорічна вартість кредиторської заборгованості – 562 тис. грн., обсяг реалізованої за рік продукції – 5560 тис. грн.:

- 1. 58 днів;

2. 53 дні;
3. 21 день;
4. 16 днів

99. Необхідно визначити показник тривалості фінансового циклу, якщо по підприємству на кінець року (у році 365 днів) відомі наступні дані: середньорічна вартість активів становить 2984 тис. грн., середньорічна вартість оборотних активів – 1056 тис. грн., середньорічна вартість запасів – 486 тис. грн., середньорічна вартість дебіторської заборгованості – 318 тис. грн., середньорічна вартість кредиторської заборгованості – 562 тис. грн., обсяг реалізованої за рік продукції – 5560 тис. грн.:

1. 37 днів;
2. 53 дні;
3. 21 день;
4. 16 днів

100. Необхідно розрахувати показник маневреності робочого капіталу (частку матеріальних оборотних активів в робочому капіталі), якщо відомі наступні дані: виробничі запаси – 7856 грн., МШП – 200 грн., незавершене виробництво – 5485,9 грн., готова продукція – 5600 грн., товари на складі – 500 грн., оборотні активи – 38546,9 грн., необоротні активи – 17000 грн., поточні зобов'язання – 9857,3 грн., власний капітал – 45689,6 грн., довгострокові зобов'язання – 3000 грн.:

1. 0,27
2. 0,68
3. 1,34
4. 1,46

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
2. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2021. – 260 с.
3. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник / Шкроміда В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016 – 219 с.
4. Іваненко В.О. Аналіз господарської діяльності (практикум): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів екон. спец. / В.О. Іваненко, Л.С. Новіченко. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2016. – 164 с.
5. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності : підручник / Г.І. Кіндрацька, А.Г. Загородній, Ю.І. Кулиняк. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 320 с.
6. Кулик А.В. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / А.В. Кулик. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 452 с.
7. Методичні рекомендації для проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Аналіз господарської діяльності» для студентів освітнього рівня «бакалавр» денної форми навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / Укладач: В.О Іваненко. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 111 с.
8. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз: навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2017. – 156 с.
9. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Мних Є.В., Барабаш Н.С. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 412 с.
10. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
11. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль:, ТНЕУ, – 2016 – 304 с.

Додаткова:

1. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової] – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 384 с.
2. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / Шевчук В.О., Коновалова О.В., Пантелеєв В.П. Нац. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 399 с.
3. Андрєєва Г.І. Організація і методика економічного аналізу: Навчальний посібник / Г.І. Андрєєва, В.А. Андрєєва. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 353 с.
4. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник. / Б.Є. Грабовецький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
5. Єршова Н. Ю., Портна О. В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум. Навчальний посібник / Н. Ю. Єршова, О. В. Портна. – Львів, «Магнолія 2006», 2017 – 312 с.

6. Косова Т. Д., Сухарев П. М., Ващенко Л. О. та ін. Організація і методика економічного аналізу. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
7. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник / Є.В. Мних. – К.: Знання, 2011. – 630 с.
8. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз. Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / За ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704 с.
9. Мулик, Т. О. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник / Т. О. Мулик, О. А. Материнська, О. Л. Пльонсак. – Київ : Центр учб. л-ри, 2017. – 288 с.
10. Олійник О.В. Економічний аналіз: Практикум для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 496 с.
11. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак [та ін.]; за ред. В. М. Микитюка. – Житомир: Рута, 2018. – 440 с.
12. Отенко І.П. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / І.П. Отенко, Г.Ф. Азаренков, Г.А. Іващенко. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.
13. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу: навч. пос. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 430 с.
14. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч.посіб / Г.В. Савицька: К.: Знання, 2004. – 654 с.
15. Статистика: навч. посібн. / за заг. ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – 336 с.
16. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль: ТНЕУ, – 2016 – 304 с.
17. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко, Ю.Ю. Мороз, Л.А. Суліменко. – [вид. 5-е, доповнене.] – Житомир: ПП “Рута”, 2012. – 609 с.
18. Шпанковська Н. Г. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посіб. / Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук [та ін.]; за ред. К. Ф. Ковальчука – К. :«Центр учбової літератури», 2012. – 328 с.

Інтернет-ресурси:

1. www.gifa.ru – Гільдія інвестиційних та фінансових аналітиків
2. www.smida.gov.ua – Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ) або [stockmarketinfrastructuredevelopmentagencyofukraine \(SMIDA\)](http://stockmarketinfrastructuredevelopmentagencyofukraine.gov.ua)
3. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
4. www.icps.kiev.ua – Міжнародний центр перспективних досліджень
5. www.invest.delovoy.com – Інвестиційний експерт
6. www.minfm.gov.ua – Міністерство фінансів України
7. www.ukrstat.gov.ua – Державна служба статистики України
8. www.econa.org.ua/index.php/econa – Збірник наукових праць «Економічний аналіз»
9. www.data.gov.ua – Портал відкритих даних

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
		2019 01 01	
Підприємство	Публічне акціонерне товариство «МОЛОЧНА РАДІСТЬ»	за ЄДРПОУ	
Організаційно-правова форма господарювання		за КОПФГ	
Вид економічної діяльності	Перероблення молока, виробництво масла та сиру	за КВЕД	10.51
Середня кількість працівників	1248		
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 30.12.2018 р.**

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	602	521
первісна вартість	1001	2451	2560
накопичена амортизація	1002	1849	2039
Незавершені капітальні інвестиції	1005	10902	7795
Основні засоби:	1010	264647	296264
первісна вартість	1011	373343	444926
знос	1012	108696	148662
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	47	47
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	31741	2847
Усього за розділом I	1095	307939	307474
Запаси	1100	72405	79304
Виробничі запаси	1101	25743	29699
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	36816	37895
Товари	1104	9846	11710
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	69247	74981
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	4963	4182
з бюджетом	1135	7845	10853
у тому числі з податку на прибуток	1136	293	8041
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	74	56
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	23007	7782
Готівка	1166	1	2
Рахунки в банках	1167	23006	7780
Витрати майбутніх періодів	1170	300	228
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0

1	2	3	4
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	592
Усього за розділом II	1195	177841	177978
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	485780	485452

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5341	5341
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	344806	393377
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	350147	398718
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5709	5265
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	2431	2038
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	8140	7303
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	13339	31130
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	73246	0
за товари, роботи, послуги	1615	22745	28188
за розрахунками з бюджетом	1620	328	917
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	616	740
за розрахунками з оплати праці	1630	2104	2043
за одержаними авансами	1635	1608	5
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	4727	8827
Доходи майбутніх періодів	1665	393	393
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	8387	7188
Усього за розділом III	1695	127493	79431
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	485780	485452

Витяг з фінансової звітності
ТзОВ «Торгова електрична компанія» (ЄДРПОУ:36530971)
за 2020 рік

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.

Активи

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>На початок звітнього періоду</i>	<i>На кінець звітнього періоду</i>
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1196	11960
первісна вартість	1001	1440	13174
накопичена амортизація	1002	244	1214
Незавершені капітальні інвестиції	1005	8373	2530
Основні засоби	1010	2793	15716
первісна вартість	1011	8802	25817
знос	1012	6009	10101
Усього за розділом I	1095	12362	30206
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5470	19869
Виробничі запаси	1101	62	334
Товари	1104	5408	19535
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	156203	302753
з бюджетом	1135	1513	1516
у тому числі з податку на прибуток	1136	1513	1515
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	134591	120117
Поточні фінансові інвестиції	1160	2600	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	4349	10857
Рахунки в банках	1167	4349	10857
Витрати майбутніх періодів	1170	217	112
Інші оборотні активи	1190	10740	41955
Усього за розділом II	1195	315683	497179
БАЛАНС	1300	328045	527385

Пасиви

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	31	31
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14418	20854
Усього за розділом I	1495	14449	20885
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Усього за розділом II	1595	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
товари, роботи, послуги	1615	86591	280239
розрахунками з бюджетом	1620	836	437
розрахунками зі страхування	1625	0	4
розрахунками з оплати праці	1630	0	14
Поточні забезпечення	1660	2207	5877
Інші поточні зобов'язання	1690	223962	219929
Усього за розділом III	1695	313596	506500
БАЛАНС	1900	328045	527385

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>За звітний період</i>	<i>За аналогічний період попереднього року</i>
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4195199	3020682
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	4063037	2981238
Валовий: прибуток	2090	132162	39444
Інші операційні доходи	2120	230093	55333
Адміністративні витрати	2130	59385	26932
Витрати на збут	2150	53413	18236
Інші операційні витрати	2180	234143	56989
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	15314	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	7380
Інші фінансові доходи	2220	868	2387
Інші доходи	2240	3570	595
Фінансові витрати	2250	3989	13
Інші витрати	2270	7242	1
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	8521	0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	4412
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	2085	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	6436	0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	4412

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>За звітний період</i>	<i>За аналогічний період попереднього року</i>
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6436	-4412

III. ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>За звітний період</i>	<i>За аналогічний період попереднього року</i>
Матеріальні затрати	2500	1508	849
Витрати на оплату праці	2505	58406	23110
Відрахування на соціальні заходи	2510	8180	3764
Амортизація	2515	5279	2012
Інші операційні витрати	2520	273568	72421
Разом	2550	346941	102156

**Витяг з фінансової звітності АТ «Житомирський маслозавод»
(ЄДРПОУ:00182863) за 2020 рік**

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.**

Активи

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>На початок звітнього періоду</i>	<i>На кінець звітнього періоду</i>
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	825	10376
первісна вартість	1001	4869	15484
накопичена амортизація	1002	4044	5108
Незавершені капітальні інвестиції	1005	75796	116330
Основні засоби	1010	886043	896468
первісна вартість	1011	1540677	1663396
знос	1012	654634	766928
інші фінансові інвестиції	1035	47	47
Відстрочені податкові активи	1045	2121	3412
Інші необоротні активи	1090	17057	28162
Усього за розділом I	1095	981889	1054795
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	181398	218644
Виробничі запаси	1101	61512	89363
Готова продукція	1103	73258	86666
Товари	1104	46628	42615
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	257959	314201
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6071	13258
з бюджетом	1135	13496	38398
у тому числі з податку на прибуток	1136	9765	9704
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	345	358
Гроші та їх еквіваленти	1165	36981	48213
Готівка	1166	80	8
Рахунки в банках	1167	36901	48205
Витрати майбутніх періодів	1170	448	560
Інші оборотні активи	1190	11	42
Усього за розділом II	1195	496709	633674
БАЛАНС	1300	1478598	1688469

Пасиви

Назва показника	Код	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий капітал)	1400	5341	5341
Додатковий капітал	1410	3951	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1090575	1221275
Усього за розділом I	1495	1099867	1226616
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Довгострокові кредити банків	1510	0	22661
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2357	3613
Усього за розділом II	1595	2357	26274
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	205887	208600
товари, роботи, послуги	1615	68197	93113
розрахунками з бюджетом	1620	1135	1309
розрахунками зі страхування	1625	873	695
розрахунками з оплати праці	1630	4315	4787
за одержаними авансами	1635	315	708
Поточні забезпечення	1660	13756	13583
Доходи майбутніх періодів	1665	74	0
Інші поточні зобов'язання	1690	81822	112784
Усього за розділом III	1695	376374	435579
БАЛАНС	1900	1478598	1688469

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2020 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Назва показника	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2205165	2216103
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1643237	1581147
Валовий: прибуток	2090	561928	634956
Інші операційні доходи	2120	10194	5064
Адміністративні витрати	2130	64302	71381
Витрати на збут	2150	292950	324391
Інші операційні витрати	2180	9187	16410
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	205683	227838
Інші фінансові доходи	2220	35	28
Інші доходи	2240	1995	1537
Фінансові витрати	2250	46020	63889
Інші витрати	2270	825	710
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	160868	164804
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	29942	30441
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	130926	134363
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>За звітний період</i>	<i>За аналогічний період попереднього року</i>
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	130926	134363

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>За звітний період</i>	<i>За аналогічний період попереднього року</i>
Матеріальні затрати	2500	1027872	1115469
Витрати на оплату праці	2505	194453	181252
Відрахування на соціальні заходи	2510	36278	33340
Амортизація	2515	142490	139697
Інші операційні витрати	2520	357340	282813
Разом	2550	1758433	1752571

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

<i>Назва показника</i>	<i>Код</i>	<i>За звітний період</i>	<i>За аналогічний період попереднього року</i>
Середньорічна кількість простих акцій	2600	27865000	27865000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	27865000	27865000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	4,69858	4,82193
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	4,69858	4,82193

ПОРЯДОК РОЗРАХУНКУ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ АНАЛІТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗА ТЕМАМИ

Назва	Порядок розрахунку	Умовні позначення	Характеристика
1	2	3	4
Основні аналітичні показники оцінки діяльності підприємства			
Чистий дохід	$\text{ЧД} = \text{В} / 1,2$	ЧД – чистий дохід; В – виручка	Характеризує вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за вирахуванням ПДВ та акцизного збору
Виручка (дохід) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	$\text{В} = \text{Об} \times \text{Ц} = \text{ЧД} \times 1,2$	Об – обсяг реалізованої продукції; Ц – ціна одиниці реалізованої продукції	Характеризує вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
Валовий прибуток (прибуток від реалізації) / збиток	$\text{ВП} = \text{ЧД} - \text{СВ}$	ВП – валовий прибуток; СВ – собівартість реалізованої продукції	Характеризує отриманий результат (прибуток / збиток) від основного виду діяльності
Фінансовий результат до оподаткування (Загальний прибуток)	$\text{ЗП} = \text{ВП} + \text{Д} - \text{В}$	ЗП – загальний прибуток (прибуток до оподаткування); Д – інші операційні доходи, дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи; В _{оп} – адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати, втрати від участі в капіталі, інші витрати	Характеризує результат (прибуток / збиток), отриманий в цілому в результаті всієї діяльності підприємства до оподаткування
Чистий прибуток / збиток	$\text{ЧП} = \text{ЗП} - \text{ПнП}$	ЧП – чистий прибуток; ПнП – податок на прибуток	Характеризує чистий результат (прибуток / збиток), отриманий в цілому в результаті всієї діяльності підприємства
Рентабельність продукції	$\text{Р}_{\text{п-і}} = \text{ВП} / \text{СВ} \times 100 \%$	$\text{Р}_{\text{п-і}}$ – рентабельність продукції	Характеризує ефективність основного виду діяльності і показує, скільки відсотків становить отриманий валовий прибуток від виробничих витрат, понесених на його отримання (або скільки валового прибутку отримано з 1 грн. понесених виробничих витрат)
Рентабельність продажу	$\text{Р}_{\text{п-жу}} = \text{ВП} / \text{ЧД} \times 100 \%$	$\text{Р}_{\text{п-жу}}$ – рентабельність продажу	Характеризує ефективність основного виду діяльності і показує, скільки відсотків становить валовий прибуток в чистому доході (або скільки валового прибутку міститься в 1

			грн. чистого доходу)
--	--	--	----------------------

Продовження Додатку Г

1	2	3	4
Рентабельність активів (ROA)	$P_A = \text{ЧП} / \text{СВА} = \text{ЧР}_{\text{пр-ж}} \times \text{Коб}_A$	P_A – рентабельність активів; СВА – середня величина активів; $\text{ЧР}_{\text{пр-ж}}$ – чиста рентабельність продаж; Коб_A – коефіцієнт оборотності активів	Модель дозволяє оцінити внесок системи продаж підприємства та рівня ефективності використання активів у формування рентабельності його активів. Характеризує ефективність використання активів підприємства і показує, скільки чистого прибутку отримано з використанням 1 грн. активів підприємства
Рентабельність власного капіталу (ROE)	$P_{BK} = \text{ЧП} / \text{СВК} = \text{ЧР}_{\text{пр-ж}} \times \text{Коб}_A \times \text{ФЛ} = P_A \times \text{ФЛ}$	P_{BK} – рентабельність власного капіталу; СВК – середня величина власного капіталу; ФЛ – фінансовий леверидж (СВА / СВК)	Характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства і показує, скільки чистого прибутку отримано з використанням 1 грн. власного капіталу підприємства. Двохфакторна модель Дюпона відображає ступінь впливу двох факторів на рентабельність: прибутковість діяльності підприємства та рівень підприємницьких ризиків, виражений у коефіцієнті фінансового важеля
Фондовіддача	$\Phi_B = \text{ЧД (ВП-я)} / \text{СВОЗ}$	Φ_B – фондovіддача ВП-я – валова продукція; СВОЗ – середня вартість основних засобів	Показує, скільки чистого доходу отримано з 1 грн. вартості використаних основних засобів і характеризує ефективність їх використання
Фондомісткість	$\Phi_M = \text{СВОЗ} / \text{ЧД (ВП-я)} = 1 / \Phi_B$	Φ_M – фондомісткість	Показує, скільки вартості основних засобів використано для отримання 1 грн. чистого доходу
Фондоозброєність	$\Phi_{O3} = \text{OЗ} / \text{ЧП}$	Φ_{O3} – фондоозброєність; OЗ – величина основних засобів; ЧП – чисельність працівників	Характеризує рівень навантаження на працівника і показує, скільки вартості основних засобів припадає на 1 працівника (тобто скільки основних засобів у вартісному вираженні здатний обслуговувати 1 працівник)
Продуктивність праці	$\Pi_P = \text{ЧД (ВП-я)} / \text{СЧП}$	Π_P – продуктивність праці; СЧП – середньоспискова чисельність працівників;	Характеризує ефективність використання трудових ресурсів і показує, скільки чистого доходу виробляє 1 працівник
Трудомісткість	$T_M = \text{СЧП} / \text{ЧД (ВП-я)} = 1 / \Pi_P$	T_M – трудомісткість	Показує, скільки використано працівників для отримання 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	$\text{Коб}_{O63} = \text{ЧД (ВП-я)} / \text{СВО63}$	Коб_{O63} – коефіцієнт оборотності оборотних засобів; СВО63 – середня вартість оборотних засобів	Характеризує ефективність використання оборотних активів і показує, скільки чистого доходу отримано з використанням 1 грн. оборотних активів (або скільки разів за період обертається капітал, вкладений в оборотні активи)
Тривалість одного обороту оборотних засобів	$T_{O63} = \text{Дні періоду} / \text{Коб}_{O63}$	T_{O63} – тривалість одного обороту оборотних засобів	Показує, скільки днів обертаються грошові кошти, вкладені в оборотні активи
Коефіцієнт покриття	$K_{\Pi} = \text{O63} / \text{ПЗ}$	K_{Π} – коефіцієнт покриття (коефіцієнт	Характеризує здатність підприємства вчасно розрахуватися за

		загальної платоспроможності); ОбЗ – величина оборотних засобів; ПЗ – поточні зобов’язання	своїми поточними боргами і показує чи достатньо у підприємства оборотних активів для розрахунку за наявними поточними зобов’язаннями
--	--	---	--

Продовження Додатку Г

1	2	3	4
Матеріаломісткість	$M_m = MB / \text{ЧД (ВП-я)}$	M_m – матеріаломісткість; M_b – матеріаловіддача;	Показує, скільки матеріальних витрат понесено для отримання 1 грн. чистого доходу (валової продукції)
Матеріаловіддача	$M_b = \text{ЧД (ВП-я)} / MB$	MB – матеріальні витрати	Показує, скільки чистого доходу (валової продукції), отримано з 1 грн. понесених матеріальних витрат
Методичний інструментарій економічного аналізу			
Відносний показник виконання плану	$VP_{VP} = \frac{y_1}{y_{пл}}$	y_1 – фактичний рівень показника; $y_{пл}$ – плановий рівень показника; $y_{пл}$ – плановий рівень показника	Характеризує ступінь виконання встановленого планового завдання, тобто показує на скільки відсотків фактично перевиконано чи недовиконано встановлений плановий рівень показника у звітному періоді
Відносний показник планового завдання	$VP_{ПЗ} = \frac{y_{пл}}{y_0}$		Використовується для встановлення завдання на наступний період, опираючись на рівень, фактично досягнутий у минулому періоді. Показує у скільки разів чи на скільки відсотків планове значення того чи іншого показника має перевищувати фактичне його значення у базисному (попередньому) періоді
Відносний показник динаміки	$VP_D = \frac{y_1}{y_0}$		характеризує зміну явища в часі і показує, в скільки разів чи на скільки відсотків збільшився (або зменшився) рівень показника в порівнянні з будь-яким попереднім періодом
Відносний показник структури	$VP_{стр} = \frac{y_i}{\sum y_i}$	y_i – значення ознаки окремої одиниці сукупності; $\sum y_i$ – обсяг ознаки за всією сукупністю	Характеризує питому вагу (частку) окремих частин в загальному обсязі сукупності (наприклад, питома вага власного капіталу в загальній величині пасивів)
Відносний показник координації	$VP_{коор} = \frac{y_i}{y_{i+1}}$	y_i – частина цілого і; y_{i+1} – частина цілого і+1	Співвідношення окремих частин цілого між собою, одна з яких приймається за базу порівняння в межах однієї сукупності (наприклад, співвідношення між власним і позиковим капіталом)
Відносний показник порівняння	$VP_{пор} = \frac{y_A}{y_B}$	y_A – однойменний показник явища А; y_B – однойменний показник явища Б	Співвідношення однойменних показників, які відносяться до різних об’єктів або територій. Такий вид відносних показників застосовується для порівняльної оцінки результатів діяльності окремих підприємств галузі.
Відносний показник інтенсивності	$VP_{інтенс} = \frac{V_A}{V_B}$	V_A – обсяг явища А; V_B – обсяг явища Б	Характеризує ступінь розповсюдження, розвитку явища у відповідному середовищі, наприклад, щільність населення, відсоток робітників вищої кваліфікації тощо

Середня арифметична проста	$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum x_i}{n}$	$x_1, x_2 \dots x_n$ – значення окремих показників (варіанти) (x_i); n – кількість показників	Застосовується для аналізу незгрупованих даних, коли всі варіанти виникають один раз або мають однакові частоти в досліджуваній сукупності. Розраховують діленням підсумку всіх показників на загальну кількість показників
----------------------------	--	--	---

Продовження Додатку Г

1	2	3	4
Середня арифметична зважена	$\bar{x} = \frac{\sum x_i f_i}{\sum f_i}$	x_i – значення окремих показників (варіанти); f_i – кількість повторів значень окремих показників (частоти);	Застосовується, коли значення показника (варіанта) у досліджуваній сукупності повторюється різну кількість разів. Розраховують множенням кожного значення показника (варіанти) на кількість його повторів (частоту, вагу), додають добутки і підсумок ділять на суму повторень значень показників (варіантів)
Середня хронологічна або середній рівень динамічного ряду (для моментних рядів)	$\bar{y} = \frac{\frac{y_1}{2} + y_2 + \dots + \frac{y_n}{2}}{n - 1}$	$y_1, y_2 \dots y_n$ – значення показників на окрему дату (окремі рівні динамічного ряду); n – кількість рівнів (дат)	Визначається за показниками, що змінюються в часі, при аналізі величини, що характеризує явище на певні моменти, дати, тобто, якщо аналізуються динамічно неадитивні величини
Середня хронологічна або середній рівень динамічного ряду (для інтервальних рядів)	$\bar{y} = \frac{\sum y_t}{n}$	y_t – окремі рівні динамічного ряду; n – кількість рівнів	Для інтервальних рядів середній рівень розраховується як середня арифметична окремих рівнів
Середня геометрична проста	$\bar{x} = \sqrt[n]{x_1 \times x_2 \times \dots \times x_n}$	$x_1, x_2 \dots x_n$ – значення окремих показників (варіанти); n – кількість показників	Застосовується для визначення середнього рівня у рядах відносних величин і розраховується як корінь ступеня n з добутку значень ознаки
Абсолютний приріст	Базисний: $\Delta y_t = y_t - y_0$ Ланцюговий: $\Delta y_t = y_t - y_{t-1}$	y_t – числове значення показника відповідного періоду; y_{t-1} – числове значення показника попереднього періоду;	Показує на скільки одиниць в абсолютному вираженні рівень одного періоду більший або менший від певного попереднього (базового) рівня
Темп зростання	Базисний: $t_t = \frac{y_t}{y_0} \times 100 \%$ Ланцюговий: $t_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \times 100 \%$	y_0 – числове значення показника базового періоду	Показує скільки відсотків становить показник, що аналізується, щодо показника попереднього (базисного) періоду, прийнятого за 100 %

1	2	3	4
Темп приросту	Базисний: $T_t = \frac{y_t}{y_0} \times 100 - 100 =$ $= \frac{y_t - y_0}{y_0} \times 100 =$ $= t_t - 100$ Ланцюговий: $T_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \times 100 - 100 =$ $= \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \times 100 =$ $= t_t - 100$	y_t – числове значення показника відповідного періоду; y_{t-1} – числове значення показника попереднього періоду; y_0 – числове значення показника базового періоду	Відносний показник, який показує на скільки відсотків один рівень більший (або менший) базового рівня
Абсолютне значення 1 % приросту	Ланцюговий: $A\% = \frac{y_t - y_{t-1}}{\frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \times 100} = \frac{y_{t-1}}{100}$		Співвідношення абсолютного приросту за певний період і темпу приросту у відсотках за той самий період. Алгебраїчно це співвідношення дорівнює 0,01 рівня, прийнятого за базу порівняння
Середній абсолютний приріст	$\overline{\Delta y} = \frac{\sum \Delta y_i}{k}$ або $\overline{\Delta y} = \frac{y_n - y_0}{n - 1}$	k – кількість ланцюгових абсолютних приростів; y_n – кінцевий рівень динамічного ряду; y_0 – початковий рівень динамічного ряду; n – число рівнів (періодів)	Розраховується як середня арифметична з ланцюгових абсолютних приростів
Середній темп зростання	$\bar{t} = \sqrt[n-1]{t_1 \times t_2 \times \dots \times t_n}$ або $\bar{t} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}}$	$t_1, t_2, \dots, t_n$ – ланцюгові темпи зростання;	Розраховують за формулою середньої геометричної. Формула середньої геометричної застосовується в тих випадках, якщо є початковий і кінцевий рівні та немає проміжних рівнів

1	2	3	4
Загальний (зведений) індекс вартості	$I_{pq} = \frac{\sum p_i^1 q_i^1}{\sum p_i^0 q_i^0} \times 100 \% =$ $= I_p \times I_q$	q^0 та q^1 – обсяг продукції базового та звітного періодів; p^0 і p^1 – ціни на продукцію базового та звітного періодів; i_p – індивідуальний індекс ціни; i_q – індивідуальний індекс обсягу	Показує, як змінилася вартість продукції звітного періоду в порівнянні з базовим в цілому за рахунок зміни цін та обсягів реалізації
Загальний (зведений) індекс фізичного обсягу	$I_q = \frac{\sum p_i^0 q_i^1}{\sum p_i^0 q_i^0} \times 100 \% =$ $= \frac{\sum i_q p_i^0 q_i^0}{\sum p_i^0 q_i^0} \times 100 \%$		Показує, як змінилася вартість продукції звітного періоду в порівнянні з базовим за рахунок зміни фізичного обсягу
Загальний (зведений) індекс цін	$I_p = \frac{\sum p_i^1 q_i^1}{\sum p_i^0 q_i^1} \times 100 \% =$ $= \frac{\sum p_i^1 q_i^1}{\sum \frac{p_i^1 q_i^1}{i_p}} \times 100 \%$		Показує, як змінилася вартість продукції звітного періоду в порівнянні з базовим за рахунок зміни цін
Ширина інтервалу	$h = \frac{x_{\max} - x_{\min}}{n}$ $n = 1 + 3,32 \lg N$	n – кількість груп; N – кількість спостережень; де $x_{\max}$, $x_{\min}$ – найбільше та найменше значення досліджуваної сукупності	Дозволяє проводити групування з рівними закритими інтервалами
Методика факторного аналізу			
Спосіб ланцюгових підстановок	I. $Y_0 = a_0^{k1} \times b_0^{k2} \times c_0^{я3}$ II. $Y_{ym1} = a_1 \times b_0 \times c_0$ $Y_{ym2} = a_1 \times b_1 \times c_0$ $Y_1 = a_1 \times b_1 \times c_1$ III. $\Delta Y_a = Y_{ym1} - Y_0$ $\Delta Y_b = Y_{ym2} - Y_{ym1}$ $\Delta Y_c = Y_1 - Y_{ym2}$ IV. $Y_1 - Y_0 = \Delta Y_a + \Delta Y_b + \Delta Y_c$	Y_0 – базисний рівень результативного показника; Y_1 – звітний рівень результативного показника; a , b , c – показники, розмір і зміна яких впливає на результативний показник; ΔY_a – зміна результативного показника за рахунок зміни фактора a ; ΔY_b – зміна результативного показника за рахунок зміни фактора b ; ΔY_c – зміна результативного показника за рахунок зміни фактора c	Дозволяє визначити вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом поступової заміни базисної величини кожного факторного показника в обсязі результативного показника на фактичну величину в звітному періоді. Порівняння результативної величини показника до та після зміни рівня того чи іншого фактору дає можливість елімінувати вплив всіх факторів, крім одного, і визначити вплив останнього на приріст результативного показника

1	2	3	4
Спосіб абсолютних різниць	I. $Y_0 = a_0^{\kappa 1} \times b_0^{\kappa 2} \times c_0^{\kappa 3}$ II. $\Delta a = a_1 - a_0$ $\Delta b = b_1 - b_0$ $\Delta c = c_1 - c_0$ III. $\Delta Y_a = \Delta a \times b_0 \times c_0$ $\Delta Y_a = a_1 \times \Delta b \times c_0$ $\Delta Y_a = a_1 \times b_1 \times \Delta c$ IV. $Y_1 - Y_0 = \Delta Y_a + \Delta Y_b + \Delta Y_c$	Y_0 – базисний рівень результативного показника; Y_1 – звітний рівень результативного показника; a, b, c – показники, розмір і зміна яких впливає на результативний показник; ΔY_a – зміна результативного показника за рахунок зміни фактора а; ΔY_b – зміна результативного показника за рахунок зміни фактора b; ΔY_c – зміна результативного показника за рахунок зміни фактора с	Дозволяє визначити вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом множення абсолютного приросту досліджуваного фактора на базисну величину факторів, що знаходяться у моделі праворуч від нього, та на фактичну величину факторів, що знаходяться ліворуч від нього. Тобто при застосуванні даного способу розрахунок базується на послідовній заміні базисних значень показників на їх абсолютне відхилення, а після цього на фактичний рівень показників
Спосіб відносних різниць	I. $Y_0 = a_0^{\kappa 1} \times b_0^{\kappa 2} \times c_0^{\kappa 3}$ II. $\Delta a \% = \frac{a_1 - a_0}{a_0} \times 100 \%$ $\Delta b \% = \frac{b_1 - b_0}{b_0} \times 100 \%$ $\Delta c \% = \frac{c_1 - c_0}{c_0} \times 100 \%$ III. $\Delta Y_a = \frac{Y_0 \times \Delta a \%}{100}$ $\Delta Y_b = \frac{(Y_0 + \Delta Y_a) \times \Delta b \%}{100}$ $\Delta Y_c = \frac{(Y_0 + \Delta Y_a + \Delta Y_b) \times \Delta c \%}{100}$ IV. $Y_1 - Y_0 = \Delta Y_a + \Delta Y_b + \Delta Y_c$		Для розрахунку першого фактора необхідно базисне значення результативного показника помножити на відносний приріст першого фактора, що виражений у відсотках, і результат поділити на 100. Для того, щоб розрахувати вплив другого фактора, необхідно до базисної величини результативного показника додати (відняти) зміну його за рахунок першого фактора, а потім отриману суму помножити на відносний приріст другого фактора у відсотках і результат поділити на 100. Для визначення впливу третього фактора (і всіх наступних) виконують аналогічні процедури
Спосіб часткової участі	$X = a + b + c$ $\Delta Y_a = \frac{\Delta a}{\Delta a + \Delta b + \Delta c} \times \Delta Y_X$ $\Delta Y_b = \frac{\Delta b}{\Delta a + \Delta b + \Delta c} \times \Delta Y_X$ $\Delta Y_c = \frac{\Delta c}{\Delta a + \Delta b + \Delta c} \times \Delta Y_X$	X – фактор першого порядку, який дорівнює сумі факторів а, b і с; Δa – абсолютне відхилення фактора другого порядку а; Δb – абсолютне відхилення фактора другого порядку b; Δc – абсолютне відхилення фактора другого порядку с; ΔY_X – зміна результативного показника за рахунок фактора першого порядку X	Застосовується для оцінки впливу факторів другого або третього порядків. Даний спосіб передбачає розрахунок частки абсолютного відхилення кожного фактора другого порядку у загальній сумі зміни таких факторів з наступним множенням розрахованих часток на відхилення результативного показника за рахунок зміни відповідного фактору першого порядку.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Укладач:

ІВАНЕНКО Валентина Олександрівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 073 «МЕНЕДЖМЕНТ»
ТА 075 «МАРКЕТИНГ»**